

არსენალი

73
არსენალი
საქართველო

23 (93), 13 - 26 ნოემბერი, 2009. საერთო ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

ანკები
ოკალურ
მეზუი

425
2009

ელაფარი
შეგზსა
შე-ღანეზე

სამი ქართველი
და 3000 საჭოთა
პარაშუბისტნი...

ბჟუილ-მართალი
ოჩაფირის
პორტზე...

ელაზა
ღნი
ითმფრინავენი

ქართველი
მხველეების
ნარკოზებზე
უკრაინელი

9

ოკუპირების
პრობები და მისი
შესაძლებლობები

11

ყველაზე დიდი
გვირგვინების
თვითმფრინავები

30

განკეები ლოკალურ
ოქებში: კორეიდან
ცხინვალის ოქებზე

40

ნაყიდი და
გაყიდი
ჯარისკაცები

45

თხელი
საპოლიციო
პისტოლეტი
გადასაყიდად
საგარეგნოდ
Walther PPS

54

სარჩები

- 4** ახალი ამბები **კალიდოსკოპი**
- 5** მზადება ავღანური მისიისთვის **მისია**
- 7** არც **M998** და არც **M1114**, მხოლოდ **M1151** **განსწორება**
- 8** „ცოდნით შეიარაღებული ძალები“ **კოლეგები**
- 9** ქართველი მცველების წარმატება უკრაინაში **ბურნიკი**
- 11** ოჩამჩირის პორტი და მისი შესაძლებლობები **ფლოტი**
- 12** **ADEX 2009** **პასპორტშია**
- 16** მრავალმხრივი დანიშნულების უპილოტო საფრენი აპარატი **სიანლა შეიარაღებული**
- 17** სამდინარო-საპატრულო ხომალდი **საემსახურებელი**
- 18** საქართველოს საგარეო დაზვერვა – მითი და რეალობა **გაგადაცემა**
- 20** 3 ქართველი არმიის და 3000 შემინებული საბჭოთა მედსანტი **სიზმ-ღანები**
- 22** ხიზგიდან ხიზგ-დანებად **რეპორტაჟი**
- 30** ყველაზე დიდი გვირგვინების თვითმფრინავები **რეპორტი**
- 36** ჯავახიური მოვლენების მიმოხილვა... **რეპორტი**
- 38** თურქეთ-სომხეთის დაახლოების მთავარ პრობლემად ყარაბაღი რჩება **რეპორტი**
- 40** ტანკები ლოკატურ ომებში: კორეიდან ცხინვალის ომამდე **ჯავახიანი**
- 45** ნაყიდი და გაყიდული ჯარისკაცები **კომი – რეპორტი**
- 52** ტანსაცმელი და აქსესუარები **სტილი**
- 53** არსენალის დროით **„არსენალის“ იარაღის მაღაზია**
- 54** თხელი საპოლიციო ჰისტორიები მალულად სატარებლად **Walther PPS**

რედაქციის სპეცი

თანამედროვე „ლიკაინობა“ სულ უფრო აუტანელი ხდება ოკუპირებული ტერიტორიების მოსახლერე ქართული სოფლების მოსახლეობისთვის.

ტივიდან თუ მინდრიდან გატაცებული გლეხების შემდეგ ოსი სეპარატისტები რუს ოკუპანტებთან ერთად უკვე სკოლის მოსწავლეებს გეტაცებენ.

სხვადასხვა დროს გატაცებულთა საერთო რაოდენობა თითქმის 100 კაცს შეადგენს და ჩანს, ეს ტენდენცია გაგრძელდება.

ერთდღიანი გამოსვალი ის არის, რომ ქართული სოფლების მოსახლეობამ მეტი სიფრთხილე გამოიჩინოს, ხოლო შსს-ს თანამშრომლებმა, მათ შორის სპეცრაზმელებმაც, შეძლებისდაგვარად დაიცვენ შევიძლიანი მოსახლეობის უსაფრთხოება.

*ირაკლი ალდაშვილი
მიორბი შორაშოლიანი*

ყარაღდება!
გამოიწერეთ „არსენალი“ და მიიღეთ შინ, ორ ჯვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუეთხხვად მასალების გადაბეჭდვა აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად 26.10.2009

გაზეთ „ჯვირის ჰალიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართია: თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარეკლამო განყოფილება: ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenalali@kvirispalitra.com
ქურნალი გამოდის ორ ჯვირაში ერთხელ ჰარასკეცს

პენტაგონი არაბირთვულ ბალისტიკურ რაკეტებს შიშობავებს

აშშ, საერაოდ, უახლოეს ორ წელიწადში შეიარაღებაში მიიღებს კონტინენტური ბალისტიკურ რაკეტებს. ერთ-ერთი მეცნიერი, რომელიც აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებში მუშაობდა, აცხადებს, რომ პენტაგონი დიდ იმედს ამყარებს არაბირთვულ ბალისტიკურ რაკეტებზე. ეს რაკეტები, რომლებიც დატენილი იქნება ჩვეულებრივი ასაფეთქებელი ნივთიერებებით, მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილს 1 საათში მიაღწევენ. ახალი არაბირთვ-

ლი ბალისტიკური რაკეტების ფრენის სიმაღლე იმდენად დიდია, რომ მათ მოწინააღმდეგის რადიოლოკაციური სისტემები ვერ დააფიქსირებს.

არაბირთვული ბალისტიკური რაკეტების შემუშავება აშშ-ში 2006 წელს დაიწყო იმის გამო, რომ ბირთვული იარაღის გამოყენების სფერო შეზღუდულია, ამასთან, ბომბდამშენები და ფრიიანი რაკეტები კი ნელა გადაადგილდება და ჰაერსაწინააღმდეგო თვითდაცვის სისტემები იოლად ანადგურებს.

როგორც ვერ კიდევ 2006 წელს ითქვა, პენტაგონს ახალი რაკეტები ორი წლის შემდეგ უნდა მიეღო შეიარაღებაში. კრიტიკოსების თქმით, არაბირთვული ბალისტიკური რაკეტების გამოყენება შემთხვევითი ბირთვული ომის აღბათობას გაზრდის და ჰაერსაწინააღმდეგო უცხოურ სისტემებს ამერიკელების მიერ გამოყენება არაბირთვული ბალისტიკური რაკეტები, შესაძლოა, ბირთვულში აერიოს.

აშშ-ის არმია სრულყოფილ Raven-ს მიიღებს

აუღანეთში მომსახურე ამერიკელი სამხედროები მიმდინარე წლის დეკემბერში უპილოტო საფრენი აპარატის Raven-ი ახალ სრულყოფილ მოდელს მიიღებენ. ახალი უპილოტო საფრენი აპარატები აღჭურვილი იქნება მონაცემთა ციფრული სისტემით, რის წყალობითაც პაერში ერთ სიზმარზე დაახლოებით 16 აპარატი იქნება (დღეს მხოლოდ ოთხია). სამხედროები სულ მიიღებენ 780

ახალ უპილოტო აპარატს და მიწოდება 2015 წლისთვის დამთავრდება. ამჟამად აშშ-ის არმიის შეიარაღებაში 1400 უპილოტო საფრენი აპარატი RQ-11B Raven-ია. ყველა მათგანი აღიჭურვება მონაცემთა გადაცემის ციფრული სისტემით. აპარატების მოდერნიზაცია 2012 წელს დასრულდება. უპილოტო RQ-11A Raven-ი შეიარაღებაში 2005 წლიდან შეიქმნა, ოღნურ მოგვიანებით კი ახალი

მოდელიცაა RQ-11B. ეს უპილოტო აპარატი პირველ მოდელზე მსუბუქია, აქვს სრულყოფილი ოპტიკური მოწყობილობები, მისი აკრუბლაციონი კი დამატებით 30 წუთს მუშაობს. აპარატს ხელთ უშვებენ და საათში 90 კმ სიჩქარეს აეითარებს. შეუძლია თვალთვალი, სადაზვერუო ამოცანების შესრულება 10 კმ დაიპაზონში და ზღვის დონიდან 4 კმ სიმაღლეზე აფრენა.

ახალი ჯავშანტრანსპორტიორების წარმოება არზამასში 2010 წელს დაიწყება

არზამასის მანქანათმშენებლო ქარხანა, რომელიც საეცხო საზოგადოებას „სამხედრო-სამრეწველო კომპანია“ ექვემდებარება, ჯავშანტრანსპორტიორების BTP-82 და BTP-82A სერიულ წარმოებას 2010 წელს დაიწყებს.

ახალი ჯავშანტრანსპორტიორების გამოცდა, რომელიც BTP-80-ის მოდიფიკაციაა, 2010 წლის თებერვალში დასრულდება, შემდეგ კი გადაწყდება, მი-

იღებენ თუ არა მათ შეიარაღებაში. ამის შემდეგ ქარხანა შეუდგება ახალი მანქანების სერიულ წარმოებას.

ახალი ჯავშანტრანსპორტიორები ძირეულად განსხვავდება BTP-80-ისგან, ამიტომაც თვითდაცვის სამინისტრომ მათ ახალი ინდექსები მინიჭა. BTP-82A აღიჭურვება 30-მილიმეტრიანი ქვემჭობი, BTP-82 კი 14,5-მილიმეტრიანი ტყვიამფრეკვეით. ჯავშანტრანსპორტიორების კომპურები აღიჭურვება შე-

იარაღების სტაბილიზაციის მექანიზმითა და ახალი დასამიზნებლებით.

BTP-80-ის სერიული წარმოება 1984 წელს დაიწყო. მოგვიანებით შეიქმნა ამ ჯავშანტრანსპორტიორის კიდევ სამი მოდიფიკაცია. მანქანა საათში დაახლოებით 80 კმ სიჩქარეს აეითარებს და შეუძლია 600 კმ მანძილის დაფარვა. ჯავშანტრანსპორტიორები BTP-80 დაახლოებით ორი ათეული ქვეყნის შეიარაღებაშია.

ყუმბარსატყორსნებზე 13 მლნ დაიხარჯება

კომპანია General Dynamics აშშ-ის არმიისთვის ავტოჯავშნისატანკო ტექნიკისა და შვიარალების (TACOM) სარდლობისა და კვლევის, შემოშვებისა და შვიარალების მომსახურების (ARDEC) ცენტრისგან მიიღო შეკვეთა ყუმბარსატყორსნების MK19 სერიულ წარმოებაზე.

ახალი ყუმბარსატყორსნების წარმოებისათვის კომპანიას General Dynamics 13 მლნ დოლარი გამოუყვებს. ამასთან, არ დაუზუსტებიათ, ამერიკელ სამხედროებს რამდენ MK19-ს მათ აღუბენ. შეკვეთა იმ კონტრაქტის ფარგლებში გაფორმდა, რომელიც მზარეობა 2008 წლის სექტემბერში გააფორმეს. ახლა მისი ღირებულება დაახლოებით 81 მლნ დოლარს შეადგენს. 40-მილიმეტრიანი კალიბრის ავტომატური ყუმბარსატყორსნების MK19 სერიული წარმოება 60-იანი წლების შუახანებში დაიწყო. სულ ამ

იარაღის ოთხი მოდიფიკაცია შეიქმნა. ამჟამად MK19 20-ზე მეტი ქვეყნის შეიარაღებაშია.

ყუმბარსატყორსნს 15000 მანძილზე განლაგებული სამიზნეების დაბიზნეობ-

ით ცეცხლით განადგურება შეუძლია. MK19-ის სროლის მაქსიმალური სიშორე 2200 მეტრს აღემატება. ყუმბარსატყორსნით წუთში დაახლოებით 300 გასროლა შეიძლება.

26667

ირანმა ბირთვული საზრდოლო თავაკის ტექნოლოგია გამოცდა

ირანმა გამოცდა ორსაფეხურიანი თერმობირთვული რეაქციის ტექნოლოგია, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია ბირთვული საბრძოლო თავაკის შექმნა. ამასთან დაკავშირებით МАГАТЭ-მ ირანის ხელისუფლებას გაუგზავნა შეკითხვა ჩატარებული გამოცდების დეტალების გასარკვევად.

ორსაფეხურიანი თერმობირთვული რეაქციის ტექნოლოგიის შექმნა ირანელი მეცნიერების დიდი ტექნოლოგიური მიღწევაა. გამოცდის დროს, თერმანმა „შეზაზრზე“ მიიღო ინფორმაცია ბირთვულ ტექნოლოგიებზე, რომელიც პაკისტანის ბირთვული ბომბის „მამის“ — აბდულ ყადრ ხანის შექმნილია. ამ ეჭვის საფუძველზე იძლევა ამ ტექნოლოგიის მაღალი სიროფე. საჭეუ არის, რომ ორსაფეხურიანი იმპლოზიის ტექნოლოგია, საშუალებას იძლევა მკვეთრად ამაღლდეს ურანის ან პლუტონის მძიმე ბირთვების სასარგებლო გამოყენების რეჟიმებზე, რაც დასავლელი მეცნიერების ბოლოდროინდელი მიღწევაა. ამჟამად ტექნოლოგიების გაყვარ-გაყვარების ბირთვული იარაღის გავრცელებლობის შეთანხმების თანახმად აკრძალულია.

ორსაფეხურიანი ბირთვული მრეწობისთვის სისტემის პირველი გამოცდა აშშ-ში 1952 წელს შედგა. სამჭობო კაბე შირში კი 1955 წელს.

ორსაფეხურიანი ბირთვული რეაქციის ტექნოლოგია საშუალებას იძლევა შეიქმნას უფრო კომპაქტური და ეფექტიანი ბირთვული საბრძოლო თავაკები, რომელთა განთავსება შეიძლება არა მარტო კონტინენტის ბალისტიკურ რაკეტებზე, არამედ გაცილებით მცირე სიშორის რაკეტებზეც კი. ირანის შემთხვევაში, საერაული, ლაპარაკია „მომხმის“ ტიპის ფრთიან რაკეტებზე ან ტაქტიკურ ავიაციის რეაქტივებზე. ამჟამად ირანის სამხედრო-საჰაერო ძალების შეიარაღებაშია რამდენიმე ათეული საფრთხილი ბომბდამშენი Cy-24, რომელიც ბირთვული საბრძოლო თავაკის ფრთიანი რაკეტების ტარება შეუძლიათ.

დასავლეთის შემოფიქრება ირანში ჩატარებული გამოცდის გამო იმითაც არის გამოწვეული, რომ თერმანს ვერც არ მოუწერია ხელი ურანის გამდიდრებ-

ის პროგრამის შეთანხმებზე. 19 ოქტომბერს რუსეთის, აშშ-ისა და საფრანგეთის მიერ მომზადებული დოკუმენტის თანახმად, ირანს სთავაზობენ მცირედ გამდიდრებული ურანის მარაგების შედგომა გამდიდრებისათვის რუსეთისთვის გადაცემას. შემდეგ გამდიდრებულ ურანს გადასცემენ საფრანგეთს, სადაც მისგან ბირთვული რეაქტორებისათვის დაამზადებენ საწვავის ლეროებს, რომლებიც, თავის მხრე, ირანს დაუბრუნდება.

თერმანს შიშობენ, რომ ურანის მარაგის დიდი ნაწილის გადაცემა დაზარალებს ქვეყნის ეროვნულ უსაფრთხოებას. ამიტომაც 20 ოქტომბერს ოცდაცხრამე თერმანმა განაცხადა, რომ შეთანხმების რამდენიმე პუნქტს განსახილველად МАГАТЭ-ს გადასცემს. თერმანი ამით ხელის მოწვევის გადაადგმას ცდილობს.

საქართველოში
339 08330
ეროვნული

გზაღება ავღანური მისიისთვის

ავღანეთში გამგზავრების წინ ქართველი სამხედროები ინტენსიურ მომზადებას გადიან

ორი კვირის განმავლობაში ვაზიანის პოლიგონზე საქართველო-აშშ-ის ერთობლივი სამხედრო სწავლება „დაუფრთხვებელი პასუხი“ მიმდინარეობდა.

თავად სწავლების დასასრულზე ერთგვარ უსიამოვნო ასოციაციას იწვევდა, რადგან 2008 წლის აგვისტოს ომის წინ ვაზიანში სწორედ ამ სახელწოდების სწავლება გაიმართა.

ამჯერად, საბედნიეროდ, ყველაფერი კარგად დამთავრდა, თავად სწავლება კი საკმაოდ გასაიდუმლოებულ რეჟიმში მიმდინარეობდა.

სწავლების მიზანი იყო ავღანეთში საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ძალების (ISAF) ფარგლებში სპეცთავთა მოსამზადებელი კურსის ჩატარება იმ ქართველი სამხედროებისთვის, რომლებსაც მალე მოუწევთ ავღანეთში გამგზავრება.

წვრთნებისას, რომლებიც აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა კორპუსის სამხედრო ინსტრუქტორების მონაწილეობით მიმდინარეობდა, დიდი ყურადღება დაეთმო ქართველი მეთორების ანტიტერორისტული ოპერაციებისთვის მომზადებას.

ერაყისგან განსხვავებით, სადაც ქართული სამხედრო კონტინგენტი 2003-2008 წწ-ებში იმყოფებოდა, ავღანეთში ბევრად უფრო რთული ვითარება დახვდებათ ქართველ სამხედროებს. ავღანეთში, განსაკუთრებით მის

სამხრეთ-აღმოსავლეთ რეგიონში, პაკისტანის საზღვართან, ხშირად მძაფრი ბრძოლები იმართება.

ავღანეთის ანტიტერორისტული ომის სპეციფიკა ძალზე თავისებურია, რადგან „ალ-ქაიდას“ და „თალიბანის“ შებრძოლები ათასნაირ ეშმაკობას იყენებენ ჩასაფრებისა და მოულოდნელი თავდასხმის მოწყობისას.

ქართველმა სამხედროებმა ავღანეთში გამგზავრებამდე რაც შეიძლება უკეთ უნდა შეისწავლონ ყველა ეს ნიუანსი იმ ამერიკულ საზღვაო ქვეითებისგან, რომლებსაც ავღანეთში არაერთი თვე გაუტარებიათ.

თუმცა ვერც ერთი ყველაზე გამოცდილი სამხედრო ინსტრუქტორი იმას ვერ შეასწავლის, რასაც ადგილზე ნახავენ ჩვენი ბიჭები.

სირთულეებიდან პირველ რიგში გამოსარჩევია ტექმპერატურის მნიშვნელოვანი ცვლილება დატრიალის პერიოდში — დღისით დიდი სიცხე (ჩრდილში 50 გრადუსზე მეტი), ღამით თითქმის ყინვა. აუცილებელია თავის გაფრთხილება, რომ არ მიიღო შვის დარტყმა.

ათას ჯურის ქვეწარმელები და ინფექციური დაავადებების გადაღების საშიშროება ტერორისტების ტყვეებზე არანაკლებ სახიფათოა.

საბჭოთა პერიოდში ავღანეთში მე-

ბრძოლი ქართველი ჯარისკაცების უმეტესობას სიყვითლე ჰქონდა გადატანილი, რაც ძირითადად უხარისხო წყლისგან იყო გამომწვეული. ამჯერად, იმედიანაა, ქართველ სამხედროებს წვადი პლასტიკურ ბოთლებში ექნებათ არამც უნდა შეამკინოს ინფექციური დაავადებების გავრცელება.

კვლავ დიდ სამშრომელად რჩება ათასნაირი ნაღმი-სიურპარზი, რომლებიც სხვადასხვა საყოფაცხოვრებო ნივთის (ავტოკალმის, ელემენტის, მაგნიტოფონის და ა.შ.) სახითაა შენიღბული. ამიტომაც ჯობს გზაზე მოულოდნელად აღმოჩენილ რაიმე ნივთს არც ხელი ახლო და მით უმეტეს, არც ფეხი წაკერა...

ავღანეთში ჩვენს ბიჭებს მართლაც ელოდებოდათ მრავალი სახის საფრთხე, თუმცა საბჭოთა დროისგან განსხვავებით, როდესაც ავღანეთში საგადაღებო სამსახურის ჯარისკაცი ხშირად იძულებით მიჰყავდათ, დღეს კონტრაქტით მომსახურე ქართველ კაპრალს არაეინ აძალებს წასვლას.

უბრალოდ, ავღანეთში ბელინგებით წამსვლელებმა ათასჯერ მეტა სიფრთხილე უნდა გამოიჩინონ და მუდამ ახსოვდეთ, რომ სამშობლოში ოჯახები ელოდებიან, ხოლო საქართველო თავისი დაცველების დაბრუნების იმედზე!

ირაკლი ალადაშვილი

არს M998 და არს M1114, გელოდ M1151

„არსენალის“ მე-17 ნომრის სტატიაში „შეიარაღებული შეჯავშნული „ჰამერები“ ქართულ არმიამ“ ვწერდით, რომ 30 ფელის ორფოლოს პოლიგონზე ნახევრები ქართულდროშაიანი „ჰამერები“ M1114-ის მოდიფიკაციის იყო და არა M998-ისა, როგორც ეს უმაღლეს მთავარსარდალს წარუდგინეს.

ამ „ჰამერების“ უფრო დაწვრილებით შესწავლის შემდეგ კი „არსენალმა“ თავისი შეტეობა შეაქმნა; არა, ეს „ჰამერები“ მართლაც არ არის M998-ის მოდიფიკაციის, მაგრამ ისინი არც M1114-ები ყოფილან, მათი ზუსტი დასახელებაა M1151, ანუ ისინი იმავე მოდიფიკაციას მიეკუთვნება, რომლებსაც ერაყში ქართველი სამხედროები რამდენიმე წელი ინტენსიურად იყენებდნენ.

რეალურად, განსხვავება M1114 და M1151 მოდიფიკაციებს შორის არცთუ ისე დიდია, ორთვე ოთხკარიანი, მოლიანად შეჯავშნული მაღალი გამკლობის HMMWV-ებია, ოლინდ M1151-ის შეჯავშნა უფრო გამძლეობს. ისე კი,

ქართული არმიისთვის შესიღული „ჰამერების“ ზუსტი მოდიფიკაცია HMMWV M1151 ყოფილა

M998

ორთვე მოდიფიკაცია ვიზუალურად ერთმანეთს ძალიან ჰგავს.

როგორც „არსენალმა“ გაარკვია, 31-ე ქვეითი ბატალიონი, რომელსაც ამერიკელი საზღვაო ქვეითები ავარჯიშებენ (მათ შორის „ჰამერების“ გამოყენებით), მომავალი წლის თებერვალში აფლანეთში ქართული „ჰამერების“ გარეშე გაემგზავრებიან. შეჯავშნულ „ჰამერებს“ ან უფრო ძლიერ ჯავშანქანებს ისინი, ეტყობა, ამერიკელებისგან ადგილზე მიიღებენ.

ირაკლი ალადავშილი

M1114

M1151

„სოფლიო შეიარაღებული ძალები“

საქართველოს თვდაცვის სამინისტროს განახლებულ ჟურნალ „სამხედროს“ დევიზია — „ცივლით შიარაღებული ძალები“. ჟურნალი ყოველთვიური გახდა, დამატებ უმარაგი ახალი რუბრიკა და გასართობი გვერდები. ახლა ის გაცილებით დინამიკური, ცოცხალი, შექმენებითა და კითხვადია.

მისი მოსულიშვილი, ჟურნალის რედაქტორი: — თვდაცვის სამინისტროში ბოლოდროინდელი ცვლილებებიდან გამომდინარე, ჟურნალის ძალზე დიდი მუხადლეა მიქეცა. ვარისკაცი უნდა იყოს განათლებული, ქაღალდზე დაბეჭდილი სიტყვა კი დიდი ძალაა, რომელიც გაცილებით მეტია, ვიდრე სხვა სახის საინფორმაციო საშუალებები მოქმედი ინფორმაცია. თანამდროვე არმია, მისი შიარაღება და საბრძოლო მოქმედებები, არის როგორც მეცნიერება, ასევე ხელოვნება. ამიტომ ჟურნალი გახდა თვისებრივად შექმენებითი, უფრო დინამიკური და ცოცხალი. აქ არის მოკლე სტატიები და უმარაგო რუბრიკა, რომლებიც ახახვს როგორც თემებს ჩვენი და მსოფლიოს სამხედრო ისტორიიდან, ასევე თანამდროვე შიარაღებასა და ტექნოლოგიურ მიღწევებს. ჟურნალში ასევე ნახავთ საცვლარეობებზე დაწერილ საინტერესო სტატიებს და არაერთ საინტერესო ფაქტს თუ ისტორიას ვლიტურ სამხედრო ნაწილებზე. გარდა ამისა, არის გასართობი გვერდებიც.

გადაწყვეტილია, რომ „სამხედრო“ იქნოს ყოველთვიური, რათა ვარისკაცებს მეტენისურად მოეწოდოთ ინფორმაცია.

— რა გუნდი შევიკრიბა ახალ ჟურნალზე სამუშაოდ და რატომ შეუცვალეთ მას სახელწოდება?

— ჟურნალს თვდაცვის სამინისტროს ანალიტიკური და საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტები აკეთებენ.

რაც შეეხება სახელს, დავალბეული მქონდა, პირველი ნომერი გამოვეყვადე ძველი სათაურით — „ვემსახურები საქართველოს“ და შემდეგ ახალი მოკვეთილებინა, მაგრამ ისე გახიდა, რომ ხელფანი ნორმადენე ჟურნალი ახალი სახელით გამოედა. ამჟამინდელი სახელწოდება იოლად ფარმასხორეულია. ბატონმა გურამ ყარაშაველიმა მარეწა ჟურნალი „მხედარი“, რომელიც გერ 1918-1921 წლების თავისუფალ

საქართველოში გამოიღოდა, შემდეგ კი უკვე პარიზში უშეგდნენ იქ გაქვეული თენკრები. ეს იყო პირველი ქართული სამხედრო ჟურნალი და როგორც ხედეი, ამ ორი გამოცეცის სათაური ერთი სიტყვიდნად მოდის — „მხედარი“ და „სამხედრო“. უახლოეს ნომრებში ჟურნალ „მხედრიდან“ ჩვენ ვადმეგეტდეით ისეთ წერილებს, რომლებსაც აქტუალო-

ბა დღესაც არ დაუკარგავს. მაგალითად, გენერალ ვიორგი კვიციანიის წერილს „მხედრის ფიქრები“, სადაც აკაცი წერეილის პოემა „თორნიკე ერისთავი“ სამხედრო კუთხით არის განხილული.

— „ვემსახურები საქართველოს“ ორი ენაზე გამოიღოდა, რატომ მოხსენით ინგლისურის ტექსტი?

— ეს, ალბათ, ხედმეტი იყო. ჟურნალი ერთ ენაზე უნდა გამოიღოდა. მიზნობრივად, ჟურნალის იმ ნაწილს, რომელიც ინგლისურად იყო ნათარგმნი, ყველა ვარისკაცი ვერც გაეცნობოდა. ამიტომ გახდა ჟურნალი მხოლოდ ქართულენოვანი. თუმცა ეს იმას არ გამოიციხავს, რომ მისი განსახლებული რაოდენობა, მეცნიერებათ, ინგლისურადც გამოედის ჩვენი NATO-ული პარტნიორებისთვის.

— ამ პირველი, საცვლი ნომრის ნაკლებობებზე რას იტყვიან?

— ჟურნალში ვაკალი სამხედრო თემატკაზე მომუშავე ჟურნალისტების სტატიები და წერილები. სამწუხაროდ, ამ ხასიათის მასალების თარგმნა უცხოური ჟურნალებიდან გევიწევს. თუმცა ჩვენმა უწყებამ უკვე დაიწყო ამ პრობლემაზე

ზრუნვა. ცოტა ხნის წინ თვდაცვის სამინისტროს და პრეტენული ორგანიზაცია „ომისა და მშვიდობის გამოცეცის ინსტიტუტის“ (IWPR) ორგანიზებით გაიმართა კონკურსი ტელეკომუნიკაციებისთვის, რომელიც ხელს უწყობს ჟურნალისტთა გათავისებრებას და დანიტრეტეხებას სამხედრო სფეროთი. კარგი იქნებოდა, თუ მსგევის კონკურსი და ჟურნალისტებისთვისაც მოქმედიოდა, რომლებიც პრესაში აშუქებენ სამხედრო თემატკას. ბოლოს და ბოლოს, თვით ჰემინგუეიც სამხედრო კორესპონდენტო იყო დღევანდელ ქართულ სამხედრო პრესაში, მსგევის კარდების დიდი დეფიციტია...

— მინისტრისგან როგორი შეფასება მიიღეთ?

— ყოფილმა და ამჟამინდელმა მინისტრებმაც იცოდნენ ჟურნალის განახლების შესახებ. უფრო სწორად, ეს პროექტი მათი სურვილითა და მონდობით განხორციელდა. მინისტრის მხრიდან მოწონება უფრო იყო, ვიდრე კრიტიკა. მან რადენიმე რჩევე მოგვცა, რომ შიარაღების თემაზე მუშაობისას ვერადლემა მიგვეცია ანტისატანკო და ანტისასაჰაერო ინოვაციებისთვის, ასევე NATO-სთან ინტეგრაციის თემისთვის. პრინციპში, ეს მართლდება ჟურნალის კურსის განმსახლებლია.

— ჟურნალ „არხენალის“ გამოცვლილმა თუ გამოვადგათ საპოლიტო ნომრებზე მუშაობისას?

— სანამ თვდაცვის სამინისტროს ჟურნალის რედაქტორად მომიხვედნენ, ბუნებრივია, ძანამდეც ვეცნობოდი „არხენალს“, მაგრამ ვიდრე ჟურნალი „სამხედროსთვის“ თემისა და რუბრიკების ჩამოყალიბებას დავიწყებდი, გავეცანი როგორც NATO-ს წვერი თითქმის ყველა ქვეყნის თვდაცვის სამინისტროების, ასევე სხვა უცხოეზიან სამხედრო ჟურნალებს, თუ რა სტრუქტურით არიან რეგებული, რა დანიშნულება აქვთ როგორც მინისტრობი აუღებთრია მკეთო. ეს ყველაფერი გავითვალისწინეთ და შევეცადეთ განახლებული ჟურნალი მაქსიმალურად მოგვეგეო ქართული ვარისკაციისთვის.

— როგორ წარმოგიდგინათ ამ ჟურნალის მომავალი?

— ვეცდებით ყოველი მომდენრი ნომერი წინაზე უკეთესი იყოს.

ქართული მსველები ნარმატება უკრაინაში

BODYGUARD არის პროფესია, სადაც გონიერად, გონებრივად და მორალურად მზარე ერთნაირად ძლიერი უნდა გქონდეს. ამ პროფესიის საფუძვლის საფასური შესაძლოა სიცოცხლე იყოს, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით.

პირადი მცველის პროფესიული მზაობა შეუდარებელი უნდა იყოს, ამიტომ იგი მუდმივ სრულყოფას საჭიროებს. სწორედ ამ ოსტატობის ამაღლებების სურვილმა განაპირობა სამსხედრო-გამოყენებითი სპორტის ჩამოყალიბება და მოვლანებით ამ სპორტის სახეობებში ტურნირების გამართვა. შეჯიბრება ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური ფორმა და სტიმულია, რომ ბოლიგარდები მუდმივად ფორმაში იყვნენ. შეჯიბრებისას მონაწილეები რეალობასთან მიახლოებული სიტუაციების ფონზე უკვე შექმნილ ცოდნასა და შესაძლებლობებს წარმოაჩენენ. იქიდან გამომდინარე, რომ პირადი მცველი ადამიანის სიცოცხლეზე აგებს პასუხს, მთხოვნებიც განსაკუთრებული წაყვებება. მას უნდა შეძლოს საფრთხის წინასწარ ამოცნობა და განსაზღვრა; პერსონის დაცვა საკუთარი ძალით ან ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებით; ასაფეთქებელი ნივთიერების აღმოჩენა და საჭიროების შემთხვევაში პირველადი სამედიცინო დახმარების გაწევა; ასევე მანქანის ვერტუოზულად მართვა ექსტრემალურ პირობებში და სხვა მრავალი.

სწორედ ერთ-ერთი ასეთი საერთაშორისო ტურნირი „პირადი მცველი“ 1999 წლიდან აკრე უკვე მეთერთმეტე წელია იმართება უკრაინაში, რომელშიც ითიქის სისტემატურად მონაწილეობს საქართველოს გუნდიც.

მიმდინარე წლის 20-23 სექტემბერს უკრაინის ქალაქი იალტა ყველაზე კარგად დაცული ადგილი იყო მთელ მსოფლიოში, რადგან აქ შეიკრიბა 12 ქვეყნის სახელმწიფო თუ კერძო უსაფრთხოების სამსახურის 100-ზე მეტი საუკეთესო

თანაშრომელი. წელს ტურნირში 24 გუნდი მონაწილეობდა, მათ შორის რუსეთის, ბელორუსიის, ლიტვის, ინგლისის, ბულგარეთის, საქართველოსა და სხვა ქვეყნების გუნდები. მონაწილე ქვეყნების რაოდენობა ყოველწლიურად მატულობს და თუ ტურნირს აქამდე საერთაშორისო სტატუსი ჰქონდა, მოსკოლი წლიდან მსოფლიო ჩემპიონატის მატუქსს მიიღებს და, ბუნებრივია, მონაწილე ქვეყნების რაოდენობაც გაიზარდება.

საქართველოს ტურნირში მონაწილეობის საშობ ხანგრძლივი ისტორია აქვს. ქართველმა ბოლიგარდებმა პირველივე წელს მესამე ადგილი დაიკავეს. შემდეგ მიზეზთა გამო 2003 წლამდე ვეღარ შეძლეს ასპარეზობა, მაგრამ 2003 წლიდან, გარდა 2004 წლისა, წელი არ ჩაუვლიათ და ითიქის უცვლელი შემადგენლობით საქართველო შედეგში ყოველთვის მესამე ადგილს იკავებენ. მათ მხოლოდ ბელორუსიისა და მასინძელი ქვეყნის, უკრაინის ნაკრები გუნდები უსწრებენ, სადაც ეს სპორტი უკვე ხელოვნების დონეზეა. წელსაც საქართველოს სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახურის გუნდი, შემდეგი შემადგენლობით ილია შუბითიძე, გრიგოლ გოვალაძე, რამაზ შაველაშვილი, ზვიად ლორთქიფანიძე, უკრაინიდან ბრინჯაოს მედალით, თანხები და

საერთაშორისო დონის სერტიფიკატებით დატრენინგდნ. თანაც, საპირის ადგილზე გასულა ავტომობილურად სპორტის ოსტატის ტიტულსაც განიჭებს.

ამ საერთაშორისო ტურნირის მკაცრად განსაზღვრული წესები აქვს. გუნდები ერთმანეთს რამდენიმე სახეობაში უვებიან. მონაწილეობა ყველა მათგანში საეაღებულა, შდგვი საერთო ქულების ჯამით გამოვლინდება. შეჯიბრება კი შემდგვ სახეობებში იმართება:

1. ქვეითი გაცილებს დროს მინუნელაჟი პერსონის ტექნიკით და ტაქტიკური დაცვა, რომლის დროსაც პერსონაზე ხდება თავდასხმა. გამოყენებულია მრავალჯერადი ცეცხლსარილი იარაღი. ასევე ხდება ფიზიკური დაპირისპირებაც. ერთი მკველი იგერებს თავდასხმას, ხოლო დანარჩენებს უსაფრთხო ადგილამდე გადასაყვით დაცვის ობიექტი;

2. პერსონის დაცვა შენობებიდან გახსნილი ცეცხლისას ქვეითი გაცილებს დროს. ამ შემთხვევაში VIP-პერსონა დაცვის თანხლებით მანქანის მიმართულებით გადაადგილება. სამხენების გამოჩენიდან 4 წამში ერთ-ერთი მკველი თითო სამიხენზე, რომლებიც საფრთხეს წარმოადგენენ, სამ გასროლას ახდენს, დანარჩენი ორი კი საკუთარი სხეულით ფარავს პერსონას და მანქანაში სეამს მას;

3. ინდივიდუალური ჩქაროსნული სროლა სხვადასხვა პოზიციიდან. სროლა 12 მეტრზე ხორციელდება სხვადასხვა პოზიციიდან, ხუთი სამიხნის მიმართულებით, 20 წამში. თითო კაცზე 10 ვაზნა განსაზღვრული;

4. სროლა მანქანიდან ტერორისტების წინააღმდეგ. ამ დროს მონაწილეები მანქანაში სხდან და მთორ მანქანის მკვეტის მიმართულებით მოძრაობენ. ამ დროს ჩნდებაან „ტერორისტები“, სამიხენები, მკველები მანქანიდან ხტებიან და მწოდლარე მდგომარეობა-

ში, ისე, რომ კარს ფარებან იყენებენ, 3-3 გასროლით იგერიებენ მოწინააღმდეგე;

5. ხელჩართული ბრძოლა; 6. დაბრკოლებების გადალახვა ავტომობილით ვისაც მართვის მოწმობა აუღია, მისთვის მხელი წარმოსადგენი არ უნდა იყოს ეს ტური, მაგრამ აქ სქემა უფრო გართულებულია და სიჩქარეც მეტი;

7. სამედიცინო დახმარების გაწევა და წინააღმდეგობის დაძლევა; ამ შეჯიბრებაში გუნდის მონაწილეებს დაჭრილი 300-350-მეტრან დისტანციებზე გადასაყვით, თანაც დაახლოებით 2-მეტრანი დაბრკოლებების გადალახვით;

8. ასაფეთქებელი მოწყობილობის ძებნა ავტომობილში. მანქანაში განთავსებულია ორი ასაფეთქებელი მოწყობილობა. ძებნა, რომელიც 15 წუთი გრძელდება, უსაფრთხოების ნორმების სრული დაცვით მიმდინარეობს.

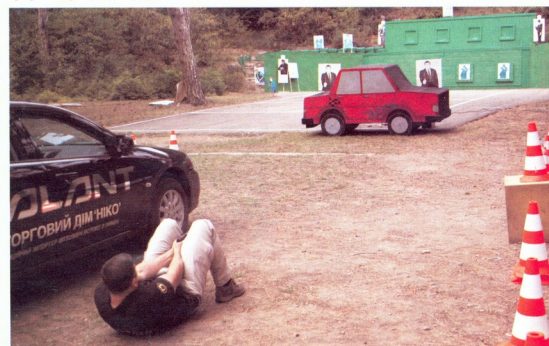
ამ ყველაფერს ბოლივარდები საუკეთესოდ ასრულებენ. ეს ბუნებრივია, რადგან დაცვის სამსახურში სუსტების ადგილი არ არის და მათ უმეტეს, საერთაშორისო ტურნირზე მათ არაიენ დაუშვებს. თუმცა ერთი გამონაკლისი აქაც არსებობს, რუსების სახით, რომ-

ლებსაც ვიველ წელს რამდენიმე გუნდი კვაით წარმოდგენილი, მაგრამ არა რუსეთის პრეზიდენტის პირადი დაცვლიან, არამედ დაცვის ყველა სამსახურებიდან. მოკლედ, რუსები ლეიბების საშუალებას იტოვებენ. მოგების შემთხვევაში სახელი დაეჭმეათ, რომ რუსეთის ფედერაციის პრეზიდენტის ბოლივარდმა გაიმარჯვა, წავება კი ერთ-ერთი ყველა დაცვის სამსახურს მიწერება, თუმცა ფაქტზე სახეზეა, რომ რუსები 11 წლის მანძილზე მუქვეს ადგილს ვერ გასცდნენ.

ტურნირის ამ წლის სახალე სუსტი სქეის წარმომადგენლების გამოჩენა იყო გუნდ „სახითი“ სახით, რომელშიც რუსი, ბელირუსი და უკრაინელი გოგონები შედიოდნენ. როგორც ვაგარკევი, მათზე შეთავაზობა არ ვრცელდება და მათ ისევე აფასებდნენ, როგორც მონაწილე მამაკაცებს.

დასანანია, რომ ქართველ მკვეტებს ამ მართლაც შესანიშნავი სანახაობისა და ქართული მონაწილეების შესანიშნავი გამოხვლის ხილვის საშუალება არ მიუცა. შესაბამეადი ამდენ გუნდებში საკმარე კარგი შედეგა, მაგრამ ქართველები მაქსიმალისტები ვართ და მეტი გვინდა. ამიტომ ვისურვებდი, რომ მომავალ წელს ქართველი ბიჭებისთვის ოქროს მედალი მიგვედოცოს. დასასრული, არ შეგვიძლია, არ აღინიშნოთ ერთი რამ: ამ სამხედრო-გამოყენებით სპორტის პოპულარიზაცია სხვა ქვეყნებისაგან განსხვავებით ჩვენიან თითქმის არ ხდება, არადა საკმაოდ საინტერესო იქნებოდა შიდა, შესარჩევი ტურნირების ჩატარება, სადაც დაცვისა და უსაფრთხოების სამსახურების ძლიერი და სუსტი მხარეებიც უკეთ გამოვლინდებოდა და ქართველი ბოლივარდებიც ფიზიკურად და მორალურად უკეთ მომზადებულიები წარდგებოდნენ საერთაშორისო ტურნირებზე

ნიმე მამუკაძე

ოჩამჩირის პორტი და მისი უსაქალაქოება

რუსეთის მომავალ სამხედრო გემებს ოკუპირებულ აფხაზეთის ტერიტორიაზე და კრძალ ოჩამჩირაში საზღვაო ბაზირების პუნქტის მოწყობამ დიდი ადგილი დაიკავა.

ქართულ მედიამა ხშირად სამხედრო-საზღვაო ბაზას და საზღვაო ბაზირების მანუერებისათვის აიკვებენ, რაც არასწორია.

თავად რუსული სამხედრო-საზღვაო განმარტების სამხედრო-საზღვაო ბაზა ზღვის სანაპიროსა და მიმდებარე აკვატორიის მოწყობილ-დაცული ნაწილია, სადაც ფლოტის ძალების ბაზირებისა და მანუერებისათვის საჭირო პირობებია შექმნილი. იგი აერთიანებს სტაციონარულ, მოძრავ თუ მცურავ საშუალებებს, ყველა ამ ძალასა და ზურგის სამსახურს, რომლებიც იქ მყოფი ძალების ყოველმხრივი უზრუნველყოფისათვის აუცილებელია.

განსხვავებული განმარტება აქვს ბაზირების პუნქტს, რომელიც ასევე ზღვის სანაპიროსა და მიმდებარე აკვატორიის ნაწილს წარმოადგენს ხომალდების საღვთობებისა და უზრუნველყოფის ყველა საშუალებით.

რუსეთს შუა ზღვაში ორი სამხედრო-საზღვაო ბაზა აქვს — სეესტოპოლში 2017 წლამდე უკრაინისაგან არჩედილი აღებული რამდენიმე ყურე და საკუთარი ნიუროსისიკა.

ბაზირების პუნქტებად შუაზღვისპირა თითქმის ყველა პორტი განიხილება და იქ ამჟამად რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სასაზღვაო სამსახურის სანაპირო დაცვის მცურავი საშუალებებია განთავსებული.

რუსეთის სანაპირო დაცვამ აფხაზეთის პორტებისაგან ნაოსნობის უსაფრთხოებ-

ის დაცვის მიზნით და სინამდვილეში კი სამოქმედო არეალის გასაზრდელად ოჩამჩირაში მიმდინარე წლის სექტემბრიდან სანაპირო დაცვის დევიზიონს აყალიბებს.

ოჩამჩირის სადარაჯო კატარლების საღვთომად და ბაზირების პუნქტად 1923 წლის დეკემბრიდან 1996 წლის აგვისტოსექტემბრამდე საბჭოთა და შედგომში რუსული სასაზღვაო საზღვაო ძალები იყენებდა.

იყო გამონაკლისი შემთხვევები, განსაკუთრებით მჭირე მსოფლიო ომის დროს, როცა ოჩამჩირაში შუა ზღვის ფლოტის წყალზედა თუ წყალქვეშა ხომალდები იძულებითი შემოვიდნენ.

1941 წლის 30 ოქტომბერს გერმანელებმა სეესტოპოლი და იქ მდებარე შუა ზღვის ფლოტის მთავარი სამხედრო-საზღვაო ბაზა ხმელეთიდან ბლოკადაში მოაქციეს. გერმანული ავიაცია ფლოტის მცურავ საშუალებებს რეგულარულად ბომბავდა, ამიტომ საბჭოთა წყალქვეშა ნაუგებს ბაზირებისათვის ტუაჟისა და ნიუროსისიკაში გადმინაცვლეს.

1942 წლის შემოდგომაზე ტუაჟს-ნიუროსისიკისათვის მიმდინარე მძიმე ბრძოლების გამო შუა ზღვის ფლოტის ხომალდები და მათ შორის წყალქვეშა ნაუგები საქართველოს პორტებში — სოხუმში, ოჩამჩირაში, ფოთსა და ბათუმში გადმოვიდნენ.

ბაზირების პუნქტების შეცვლამ უარყოფითად იმოქმედა საბჭოთა წყალქვეშა ნაუგების გამოყენების ეფექტურობაზე. გაიზარდა მონივრულდგვის საზღვაო კომუნიკაციებზე გადასვლის დრო და შესაბამისად პოზიციებზე ყოფნის პერიოდი შემცირდა. ამასთანავე კავკასიის პორტებში მცურავი საშუალებების სარეზერტო პირობები შესაძლებელ გაუარესდა.

წყალქვეშა ნაუგები ოჩამჩირაში მცირე ხნით, ისიც რაიმე შემთხვევის გამო თუ ჩერდებოდნენ.

1941 წლის სექტემბერში ნიკოლაევიდან ოჩამჩირაში საგამოცდელ ცვლამ მყოფი წყალქვეშა ნაუგები: M-117, M-118 და M-119 შემოვიდა. ოქტომბრის ბოლოს სამეფო მყოფობში შევიდა და ოჩამჩირა დატოვა.

1943 წლის 22 სექტემბერს ოჩამჩირის რაიონში წყალქვეშა ნაუგები M-51 დაიღუპა. დანებლები სელის დროს კრესერული მგლობრობიდან პოზიციურზე გადასვლის გამაწინასწარებელ და დიფერენცულ ცისტერენებში მისაღები წყლის რაოდენობის არასწორი გათვლის მიხედვით წყალქვეშა ნაუგები სავალი ვიზურობის დააღუპა ჩაიბრა.

აგრის 8 კაცი ემსხვერპლა, ხოლო 11-მა წყალქვეშა ნაუგოში ჩაიბრა სუბმარინიდან დამოკიდებლად გამოდევნა და ნაპირზე ცურვით გამოსვლა მოახერხა.

სამი დღის შემდეგ 25 სექტემბერს საავარიო-სამაშველო გემმა წყალქვეშა ნაუგო ამოსწავა და რეინტის შემდეგ M-51 შუა ზღვის ფლოტის ისევ დაუბრუნდა.

რეგი ორგანიზაციული ცვლილებების შემდეგ 1967 წლის მარტიდან ოჩამჩირაში განთავსებული წყალქვეშა მანუერების ნაწილს ახალი და საბოლოო სახელი — მე-6 ცალკეული სადარაჯო ხომალდების ბრიგადა ჩქოდა.

ბრიგადის დაქვემდებარებაში 1962 წლიდან ამყოფებოდა საციალური სამსახურის ხომალდებისა და კატარლების ვჯუფი, რომელსაც მეთრენარად სამაჯობო დევიზიონსაც ეძახდნენ.

ეს დევიზიონი სოჭში ბაზირებდა და სოჭსა თუ ბიჭვინთაში ჩაბოლოებული საბ-

„სტენკას“ პროექტის ეს კატარა ნაპირზე ცუდი ამინდის გამო აღმოჩნდა

ჭოთა კავშირის უმაღლესი პარტიული, სახელმწიფო თუ სამხედრო პირების ზღაპრულ დასვენება-დროს ტარების დაცვას უსაზღვროდ.

საჭოთა კავშირის დაშლის წინ მე-6 ბრიგადის შემადგენლობაში შედიოდა: 10 „გრიფი“ (პროექტი 1400M), 11 „სტენკა“ (პროექტი 205N), 3 „ანტარესი“ (პროექტი 133) და სხვადასხვა პროექტის 8 მცურავი საშუალება.

1980 წელს ბრიგადის დაემატა „ანტარესის“ პროექტის წყალქვეშა ფრთებიანი საპატრულო კატარა ПСКР-102 „ოამჩირე“.

1989 წლის 19 აგვისტოს ოამჩირეში შესასვლელი ბაზრების პუნქტში საგანგებო შემთხვევა მოხდა. გემისადგილმითან ფოთის ბრიგადის საბაზო მტრალაგ BT-251-ზე (პროექტი 257ДТЛ) 16:23 საათზე რამდენიმე აფეთქება მოხდა და ხანძარი განჩნდა. ხომალდის ხას კორპუსი ორად გაიპო და 8-10 მეტრის სიღრმეზე ჩაიძირა.

იმ დროს ეკაპაის დიდი ნაწილი ნაპირზე იმყოფებოდა და აფეთქებას 4 კაცი ემსგერბოდა.

ოთხი დღის შემდეგ შავი ზღვის ფლოტის საავარიო-სამაშველო სამსახურის გემებმა ხომალდის ნაშთები წყლიდან ამოსწიეს.

აუზანეთის კონვოლიტის დროს 1992-93 წლებში ბრიგადი არარსებული საჭოთა კავშირის საზღვაო საზღვრების დაცვას აგრძელებდა და ოფიციალურად „სეიტრალეიტერს“ ასე თუ ისე, ინარჩუნებდა.

რამდენიმე შემთხვევაში რუსმა საზღვაო შესასვლერებმა თურქულ გემებს სუპარატისტო კონტროლქვემ მყოფ სანაპიროსთან მიახლოების საშუალება არ მისცეს, მაგრამ აუზან შკობრეთა მზრიდან შვიდობიან ქართულ გემებზე თვდასხმები არ აღკვეთეს.

იყო ქართული მცურავი საშუალებების მიმართულებით ცეცხლის გახსნის რამდენიმე შემთხვევა.

ბრიგადის პირადი შემადგენლობიდან ზოგიერთი მიქმანი და რიგითი იმყოფდნო-

ლად სეპარატისტო ფლოტში სამსახურსაც თოვსებდა.

1992 წლის ბოლოს ბრიგადის სასწავლო კატარების ჯგუფიდან 3 „გრიფი“ ჩამოიწერა და განიარაღებულ მდგომარეობაში კრიზო ფრთებზე გაიყვია, მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ სამეფ კატარა აფხაზთა ხელში აღმოჩნდა.

ბრიგადი 1996 წლის შემოდგომიდან სამსახურს კასპის ზღვაში განაგრძობს და ოამჩირეში მის ადგილს ფორმირების პროცესში მყოფი ახალი დევიზიონი დაიკავებს.

25 თვის რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სარდლის ადმირალ ვლადიმერ იოსოცკის თქმით, ოამჩირეში ცალკეული ტაქტიკური ჯგუფი უნდა განთავსდეს.

გაურკვეველი შინაარსის ტაქტიკური ჯგუფი ალბათ მტრალაგებსა და პატარა სარაკეტო ხომალდებს გულისხმობდა.

ოამჩირეში მიმდინარე კვლევა-ძიების შედეგები რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარმა შტაბმა შეაჯამა და ბაზირების მომავალი პუნქტის კარგი მახასიათებლები და იმედოვნოლად ძლიერი ლამიანობა აღნიშნა.

მაგრამ მოსკოვის გეგმები შეიცვალა და როგორც ჩანს, ოამჩირე სამხედრო-საზღვაო ფლოტმა რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სასაზღვაო სამსახურის სანაპირო დაცვას დაუთმო.

აგვისტოს დასაწყისში კი ცნობილი

წყალქვეშა ფრთებიანი „ანტარესები“ ბრიგადის გველაზე სწრაფი ხომალდები იყო

გახდა, რომ აუზანეთის საზღვაო სანაპირო და თურქულმა ქვეანხმირის მომყოფელმა კომანდა Tamsah-მა ოამჩირის პორტში გადრამკების საშუალები დაიწყო. თურქეთიდან შეპოტანობა სპეციალურმა მისამწოვმა სიდრემ 4-დან 9 მეტრამდე უნდა განზარდოს, რაც 10 ათას ტონამდე წყალწვევის გემების ძილების პირობებს შექმნის.

Tamsah-ი რამდენიმე წელია ტყვარჩელთან ქვეანხმირის მოპოვებაზე მუშაობს და მრავალი სიძნელის მიუხედავად, აფხაზეთი არ დატოვა. კომპანია იმეტიობა მოპოვების საპროექტო მანქანებს 100 ათას ტონის მიაღწია და ოამჩირის პორტში მიმდინარე საშუალებივც ამას უნდა უკავშირდებოდეს.

აქამდე პორტი მხოლოდ 2-2,5 ათასი ტონა წყალწვევის გემებს იღებდა და გრუნტზე გემის ფსკერის გამოძობის შემთხვევებც ხშირი იყო. თანაც ქვეანხმირის წერლ პარტიებად ზიდავ თურქებს პატარა მივებებს აძლევდა. ახლა რუსული საპატრულო კატარების დაცვით ბუფრად მტრე ქვეანხმირის გატანის შეძლებენ და მოვებასაც გაზრდიან.

კვლევა აუცილებელი ინფრასტრუქტურა, რაც თინამდროვე საუკუნო პორტს შეუფერება, ოამჩირეში არ არის და არც ამის პერსპექტივა არსებობს.

რეალურად პორტი რამდენიმე სატვირთო მოედინსაგან შედგება, რომელიც მხოლოდ საყარი ტვირთების ძირითად და ქვეანხმირისა და შვი ლითონის ჯარითს დამუშავებაზეა მორეგული.

დატვირთვაზე კი 100 ტონა ტვირთამწოების მცურავი აწვე „ჩერნომორეც-4“ (პროექტი 1511, წყალწვევა 847 ტონა) მუშაობს.

ოამჩირის შემთხვევაში რუსი საზღვაო შესასვლერებისა და თურქი ბიზნესმენების ინტერესები ერთმანეთს ეთოხვება და ჩვენი ქვეყნის საწინააღმდეგოდ მოქმედებს.

თომურ ჩაჩინაძე

ADEX 2009

20 ოქტომბერს სამხრეთ კორეის დედაქალაქ სეულის მახლობლად, სამხედრო-საჰაერო ძალების ბაზა სონმუზე, აზიაში ერთ-ერთი უმსხვილესი, რავით მუშაზე საერთაშორისო ავიაციის და თავდაცვითი შეიარაღების გამოფენა **Seoul Air Show** გაიხსნა. გამოფენა დასაბამს 1996 წლიდან იღებს და მას შემდეგ ყოველ ორ წელიწადში ერთხელ, ოქტომბრის მეორე ნახევარში ტარდება. გამოფენის სრული სახელწოდება **ADEX-2009-ია** — **Korea Aerospace & Defense Exhibition**. საგამოფენო ექსპოზიციის ტერიტორია დაახლოებით 120000 მ²-ს შეადგენს და სხვადასხვა სახის ტექნიკის გამოფენის გარდა, სალონზე სემინარები და კონფერენციები ტარდება.

სალონის საზეიმო ვითარებაში სამხრეთ კორეის სამხედრო-საჰაერო ძალების საბილთაუო გუნდმა **Black Eagles**-მა გახსნა, როგორც სხვა ამგვარ გამოფენებზე ხდება, **ADEX-2009**-ზეც გამოფენილ ტექნიკის ნიმუშებს შორის მასპინძელი ქვეყანა დომინირებდა, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ შეიარაღებაში არსებული ტექნიკის თითქმის ყველა ნიმუში სამხრეთკორეელებს გადაკეთებული

და „თავის ჭკაზე“ ჰყავთ მორგებული. ავიაბაზის ასაფრენ-დასაფრენი ბილიის გასწვრივ შეიძლება ქვეყნის სამხედრო-საჰაერო ძალების გამანადგურებელ **F-15K**-ს, სატრანსპორტო **C-130**-ის, შვეულმფრენების: **Ka-32**-ის, **CH-47**-ისა და **UH-60P Black Hawk**-ის ნახვა. კორეულ საავიაციო ტექნიკის ნიმუშებს შორის ყველაზე საინტერესო ვგზემლარს მსუბუქი ორადგილიანი ზებეკებითი სასწავლო თვითმფრინავი **T-50 Golden Eagle** — „ოქროს არწივი“

წარმოადგენდა. მასზე ერთობლივ მუშაობა კორეულმა **Korea Aerospace Industries**-მა და ამერიკულმა **Lockheed Martin**-მა 90-იანი წლების მეორე ნახევარში დაიწვეს. სწორედ ამერიკელი პარტნიორის დამსახურებაა, რომ „ოქროს არწივის“ გარეგან იერსა და ცალკეული აგრეგატების ფორმებში ამერიკული გამანადგურებელ **F-16**-ის ამოცნობის შეიძლება. თვითმფრინავი პირველად 2002 წლის 20 აგვისტოს აფრინდა პაერში. მისი სიგრძე 12,9 მ-ს, ფრთის

კორეული თვითმავალი პაუბიკა **K-9**

გამანადგურებელი **F-15K**

ნარმოდგენილი ტექნიკის
მრავალფეროვნების
მიუხედავად, გიგანტმა
A-380-მა ყველაზე მეტი
ყურადღება მიიპყრო

კორეის სამხედრო-საჰაერო ძალების
კუთვნილი შვეულმფრენები UH-60 და Ka-32

გაქანი კი 9,17 მ-ს შეადგენს. ცარიე-
ლი თვითმფრინავი 6350 კგ-ს იწონის,
მაქსიმალური ასაფრენი მასა 13470
კგ-ს შეადგენს. მაგრამ ყველაზე საინ-
ტერესო ის არის, რომ მისი ფრენის
მაქსიმალური სიჩქარე 1400 კმ/სთ-ია.
თვითმფრინავის ღირებულება 21 მილი-
ონ დოლარს შეადგენს. დღესთვის გა-
მოშვებულმა მანქანების რიცხვმა 50-ს
გადააჭარბა. სულ კი სამხრეთ კორე-
ის სამხედრო-საჰაერო ძალები 82
„ოქროს არწივის“ შემენას გვევლინენ.

საღონზე მრავლად იყო წარმოდგე-
ნილი ამერიკული საავიაციო ტექნიკის
ნიმუშებიც. მოიერნა A-10A, სა-
ტრანსპორტო თვითმფრინავები — C-
17A და C-130J, დამრტყმელი შვეულ-
მფრენი AH-64. გამოფენის საფრენოს-
ნო პროგრამაში საპილოტაჟო გუნდე-
ბიდან კორეული Black Eagles-ი და
ამერიკული Thunderbirds-ი მონაწი-
ლეობდნენ. მიუხედავად ამისა, აუიასა-
ლონზე ყველაზე მეტი ყურადღება

ზებეგვრითი სიჩქარის წყალობით, სამხრეთ-კორეული „ოქროს არწივი“ ძალზე პერსპექტიულ საბრძოლო-სასწავლო მანქანათა კლასს მიეკუთვნება

მსოფლიოში ყველაზე დიდად საბგზავრო თვითმფრინავმა A-380-მა მიიპყრო, რომლის პირველი საცდელი ნიმუშიც კორეაში მოსკოვიდან ჩაფრინდა. სულ გამოფენაზე წარმოდგენილი იყო 75 სხვადასხვა სახის საფრენი აპარატი, კიდევ — 63 მოდელისა და მაკეტების სახით.

რაც შეეხება სახმელეთო ტექნიკას, მასპინძელმა ქვეყანამ თვითმავალი პაუბტა K-9, საინჟინრო მანქანა K-10, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა K-21, Chunma-სა და Biho-ს ტიპის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსები და ძირითადი საბრძოლო ტანკი K-2 Black Panther-ი გამოიყვანა. მასზე მუშაობა 1995 წელს დაიწყო, შეიდი წლის განმავლობაში პროგრამაზე 230 მილიონი დოლარი დაიხარჯა. ტანკს შეიანწყობის კლასიკური სქემა აქვს, მისი ეკიპაჟი სამი კაცისგან შედგება და 120 მმ-იანი გლუვულიანი ქუეშებითაა შეიარაღებული. მომავალში მისი

140 მმ-იანი შეცვლა არის დაგეგმილი. ტანკს დატენის ავტომატური მექანიზმი აქვს და 16 ჭურვს იტევს. კიდევ 23 ცალი მთავარი კორპუსის ნაკვეთურში ინახება. სწრაფსროლა წუთში 15 გასროლას უტოდლებს, დატენის ავტომატური მექანიზმი ფრანგულ „დეკლერკზე“ დაყენებულის ანალოგიურია.

ტანკის საბრძოლო კომპლექტის ერთ-ერთი მთავარი შემადგენელია KS-TAM-ის ტიპის თვითმიზნებადი ჭურვები, რომლებითაც სროლა მოწინააღმდეგის ტანკის მიმართ ბალისტიკური ტრაექტორიითაც შეიძლება. ჭურვის გამოყენების დისტანცია 8 კმ-ია. სამხრეთ კორეის მთავრობის გეგმის თანახმად, 2010-11 წლებში ამ ტიპის ახალი ტანკებით მწვობრში არსებული K-1-ის სერიის ტანკების შეცვლაა დაგეგმილი.

როგორც ჩანს, სამხრეთ კორეა ყველანაირად ცდილობს შეიარაღების

მსოფლიო ბაზარზე ფეხის მოკიდებას. მთავრობის გეგმით 2012 წლამდე შეიარაღების გაყიდვიდან წლიური შემოსავალი 3 მილიარდ დოლარამდე გაიზრდება.

სალონის ბოლო ორი დღე ღია იყო და წარმოდგენილი ტექნიკის დათვალიერება ყველა მსურველს შეეძლო. რაც შეეხება ოფიციალურ სტუმრებს, გამოფენაზე მალაიზიის, მონღოლეთის, პოლონეთის თავდაცვის მინისტრები, გერმანიისა და რუსეთის სამხედრო-საპაერო ძალების სარდლები იყვნენ. სულ ADEX-2009-ზე სხვადასხვა სახელმწიფოს 47 სამხედრო დელეგაცია იყო წარმოდგენილი.

გამოფენა 25 ოქტომბერს დასრულდა. მასზე თავისი პროდუქცია მსოფლიოს 27 ქვეყნის 273 კომპანიას ჰქონდა წარმოდგენილი. სალონს 300 ათასი დამთვალიერებელი ესტუმრა.

თეშერ პულუზაშვილი

2004 წელს კორეის სამხედრო-საპაერო ძალების აკადემიამ კურსანტების მომზადების მიზნით რუსეთისგან 23 Il-103 შეიძინა

უახლოეს მომავალში კორეა თავის სიტანკო პარკს K-2-ებით სრულად განაახლებს. გარდა ამისა, მისი შექმნის შესაძლებლობას თურქეთიც განიხილავს

მრავალმხრივი დანიშნულების უპილოტო საფრენი აპარატი

საქართველო
საინჟინერო

წელს საერთაშორისო საჟაფრეო გამოფენა Aero India 2009-ზე დიდმა ბრიტანეთმა მრავალმხრივი დანიშნულების უპილოტო საფრენი აპარატი MAN-TIS-ი წარადგინა.

მომავალი თაობის უპილოტო საფრენი აპარატი უახლესი ტექნოლოგიების გამოყენებით BAe Systems British-ში შეიქმნა და მისი დანიშნულება იქნება საჟაფრო დაზვერვა, სამხრეგზე მონაცემთა გადაცემა და სახმელეთო სამიზნეების მალალი სიზუსტის იარაღით განადგურება, რისთვისაც შეიარაღებულიდან ზანერული დამონების 6 ბომბ GBU-12-ს ან „საერი-მისა“ კლასის 12 ჯაშანგამტან რაკეტა Brimstone-ს ატარებს.

აპარატის ფრენის სიმაღლე 15420 მეტრი, სიჩქარე საათში 370-555 კმ, ფრენის ხანგრძლივობა კი 24-30 საათია.

სამდინარო-საკაბრულო ხომალდი

საქართველოს
განგაშის სამსახური

დიდი ბრიტანეთის სამხედრო-საზღვაო ძალებს Tyne-ს სერიის გაუმჯობესებული სამდინარო-საკაბრულო ხომალდი P257 Clyde შეემატა.

40-წლიანი შესვენების შემდეგ პორტსმუთის ვერფმა პირველი სამხედრო დანიშნულების ხომალდი ააგო.

Clyde-ს სრული წყალწყვა 1847 ტონა, სიგრძე 81,5 მეტრი და მაქსიმალური სიჩქარე 21 კვანძია. ძალოვანი დანადგარი ორი დიზელისაგან შედგება და 11 ათას ცხენის ძალას გამოიმუშავებს. ეკონომიური 12 კვანძით ცურვის სიშირე 7800 მილია.

შეარაღებაში შედის ერთი 30 მმ-იანი ქვემეხი და ორი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრქვევი. აქვს შეუქცევადი მისაღები მოედანი, კაიბაჟი 36 კაცი საგან შედგება.

ხომალდი ამჟამად სამსახურს ატლანტის ოკეანეში, ფოლკლენდის კუნძულების მიმდებარე რაიონში გადის.

პარლამენტი

პრინციპალი
17

საქართველოს
განგაშის სამსახური

საქართველოს საგარეო საზღვარი

მიწი და ხეაღწობა

გაგრძელება, დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №16-22

1918-1921 წლებში საგარეო დასვერვის სტრუქტურების არარსებობის გამო საიდუმლო ინფორმაციის მოპოვება საქართველოს ხელისუფლებას წინასწარ დაგეგმილი საეკონომიკური შუღლი კი არ იყო, არამედ უფრო სინტაქსურ და შემთხვევით ხასიათს ატარებდა. ამ დროს გადამწყვეტი მნიშვნელობა საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენლების პირად კონტაქტებს ენიჭებოდა. მაგალითად, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სახალხო სკრიალის შტაბის წევრის, ცნობილი ჯიდაძე-დემოკრატის, დავით სადინარაშვილის მოკვლევებიდან ირკვევა, რომ რუსეთში მიმდინარე მოვლენებზე მას ინფორმაციას „შევიბრუნება“ აწვდიდა ძველი ნაცნობი, ცნობილი ბოლშევიკის, ლეკ კამენევის (როზენფელდის) მეშვეობით და ლეკ ტროცკის (ბრონშტეინის) და — ოლდა კამენევი (ბრონშტეინი). საინტერესოა, რომ ლეკ როზენფელდმა ტროცკის გიმნაზია დაამთავრა 1901 წელს და იქვე დაიწყო რევოლუციური მოღვაწეობა. ნოე ჟორდანიას მეშვეობით ერთი საინტერესო ფაქტს შეგვა, სადაინაც ირკვევა, რომ საქართველოს ხელისუფლებას რუსეთის საელჩოში აგენტს ჰყავდა, თანაც არა უბრალო ჩინოვნიკი, არამედ შპიოფრაი, რომლის ხელშიც უნდა გაველი ვეკლა საიდუმლო დოკუმენტს. ამ აგენტის ვინაობა უცნობია, დღეისთვის მხოლოდ ისაა გარკვეული, რომ 1921 წლის თებერვალში ბოლშევიკების შეტევის დაწყებამდე მან საქართველოს ხელისუფლებას აცნობა: მოსკოვიდან რუსეთის საელჩოში საიდუმლო დეპეშა მიიღო, — ხვალ დილიდან გადავადიარებ შეტევებზე ფილიოს ზიდაძენო. თუმცა მენშევიკების მთავრობამ ვერც ეს ინფორმაცია გამოიყენა სათანადოდ. გარდა ამისა, ჟორდანიას წერს: „მე მძალევი ინფორმაციას ლეგენდისკი (ლაპარაკია ამიერკავკასიის ფრონტის ყოფილ სარდალ ლეგენდისკის შესახებ, რომელიც იმ პერიოდში თბილისში იმყოფებოდა — ბ. ა.). ერთხელ მან მიიხრა, — მოდის სამი ათასი კაცისგან შემდგარი კავალერია ფლობას შეთარობით. ეს ვაცნობე კვინიტაქეს, სასაცილოდ არ ვყო, ალბათ, ვინმე ფლობას ბიძაშვილია, ვიღაც

გატყუებსო. ასევე რუსეთის ფრონტების მდგომარეობაზე ჩემი ცნობები იყო მისთვის ვალბო და სხვა“ მართლაც, რომ სასაცილოა, სატირალო, რომ არ იყოს, — სახელმწიფოს პირველი პირი თუად ასრულებდა დასვერვის რუხინდენტის ფუნქციებს, აგენტები ჰყავდა კავშირზე და სამხედრო-პოლიტიკურ ინფორმაციას პირადად გადასცემდა სამხედრო ხელმძღვანელობას. იქ კი ჟორდანიას სასაცილოდ იგდებდნენ! ჯერ ერთი, ამკვარი საუბარი ქვეყნის პირველ პირსა და მთავარსარდალს შორის სცილდება გონიერულ საზღვრებს, მეორეც ამ პირველხარისხიან აგენტურულ წყაროებს გამოყენება ხომ სჭირდებოდა?

საინტერესოა, რომ გენერალი კვინიტაქე საკმაოდ კარგად იცნობდა ლეგენდისკის კავალტო სასწავლებელი ერთად ჰქონდათ დამთავრებული, შემდეგ კი ამიერკავკასიის ფრონტის გენერალურ შტაბშიც ერთად მსახურობდნენ, თუმცა 1918 წლის მაისში მათი დაპირისპირება ლაშის დუღლაძე მეფიდა, ამიტომ მხელა იმის მტკიცება, ლეგენდისკის ინფორმაციას საქართველოს მთავარსარდალი პიროვნული დაპირისპირების გამო არ ეწეო თუ სხვა, უფრო სანდო ინფორმაციები ჰყავდა.

ლეგენდისკი შუამავლის როლსაც კი თამაშობდა ჟორდანიასა და რუს ბოლშევიკებს შორის. ჟორდანიას თქმით, 1920 წლის დეკემბრის სესხიან დამეს სწორედ ლეგენდისკის სახლში შეხვდა ის წითელი არმიის ერთ-ერთ მეთაურს, ტოლსტოვს. ბოლშევიკებმა ფაქტობრივად ულტიმატუმო წაუყენეს საქართველოს ხელისუფლების პირველ პირს, — გაათავისუფლო ვეკლა ტრეკოვნიკი, წინააღმდეგ შემთხვევაში, საბრძოლო მოქმედებებს დაიწყო. ჟორდანიამ თავი იმართლა, — ვეკლა კომუნისტს რუსეთში გამოგიგზავნით, თუ ოფიციალურად მოითხოვით. თუმცა რუსეთი თავდასხმის საბაზს ეძებდა და ეს შეხვედრაც უშედეგოდ, ვოვლეგავარი შეთანხმების გარეშე დასრულდა.

ბოლშევიკების და თეთრგვარდიელების საქცხამსახურეთ ერთი მიზნისთვის იბრძოდნენ, — რუსეთის იმპერიის ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენისთვის. ამიტომ სამხრეთ კავკასიის ახალშექმნილი ქვეყნები, რომლებიც რუსეთის იმპერიის ნაწილები იყვნენ, ამხრეთ რუსეთის შეთარადელი ძალების (სადაც გაერთიანდა დენიკინის, ვრანგელისა და კრასნოვის სამხედრო შენკერტები)

ვის ხელმძღვანელობდა ქართველ მსტოგრების? როგორ „შოიარეს“ ქართველებმა საშველდის ციხე „ზედნაფიო ლომს“ პრეტენზიები აბულხანის დეზინფორმაცია ზინქან ზორბანაშვილის საიდუმლო მისია მსტოგრების „ცდრების საშველდო“ „უბედური რუსის“ ისტორია იური რუსის სამეფო კართან გამკვეების მესჯეობა ქართველ მეფეთა ინტელიგენცია ცხოვრება ჩაშლუხები თამარის სამეფო კარზე ქართველ მსტოგრატიო მებრ მოგველო ბიზანსის ბრძოლა	გამიკ ალგაშვილი მსვლოვრომის იხვლოტიო საცართულომი I

იქითხეთ ნოგნი გელაზიოგვი
ან ლაკიქეთ 38-26-73; 38-26-74
და მიქლით ნოგნი სასლუი, ზანსანაგნიო გაკევი
www.elva.ge

ოლგა და ლევ კამენევი

სადაზვერუო-დოქტრისული ოპერაციების მთავარი ობიექტი იყო.

ნოე ჟორდანიას წერდა: „განსაკუთრებით 1919 წელი იყო შეტად მწვავე წელი. ამ დროს აიშვა ყველა მტერი, შიგნით თურქიფილები და ბოლშევიკები, გარეთ კი მოხალისეთა ჯარები, მოსკოვი, ოსმალეთი და თეთრი რუსები შეროდნენ ჩვენს ქვეყნის სიძულვილითა და დაქცევაში. ყველა ისინი სხვადასხვა დენს და საშუალებით თავს გვესხმოდნენ და მირს გვიხიზდინენ“ (სტალი უძივლელია — ბ. ა.).

1918 წელს გერმანიაზე დაებულმა საგარეო-პოლიტიკურმა ორიენტირმა ცუდი სამსახური გაუწია საქართველოს პირველ რესპუბლიკას. ანტანტის წევრი ქვეყნები, პირველ რიგში კი დიდი ბრიტანეთი, ეჭვის თვლით უყურებდნენ საქართველოს მენშევიკურ მთავრობას.

ნოე ჟორდანიას შეშურებში წერს: „ყველა მეზობლებს და უცხო მისიებს ვეწვობოდი, ვერაფერი მოუჭურხეხი ინგლისელებს და თეთრ რუსებს...“ ლენინს ემდის დამყარება ოცნებაა, საბჭოთა ხელისუფლება მაგრამ ზს და მისი გადმოგდება შინაური ძალით შეუ-

ძლებელია“, — განუცხადა ნოე ჟორდანიამ ინგლისის ოფიციალურ წარმომადგენელს. სამწუხაროდ ქართველი მენშევიკების ბელადს აშკარად აუღდა პოლიტიკური გამჭირაობა, სხვა შემთხვევაში ინგლისელების მთავარ ანტიბოლშევიკურ პროექტს — ლენინის თეორიულ გეგმადიას არ დაუპირისპირებოდა და „თეთრი“ რუსებთან საბრძოლველად უფრო მოქნილ და ეფექტიან ფორმებს მოიფიქრებდა.

საქართველოს ხელისუფლების სადაზვერუო პიარაქციები

ნ. კირმელი, რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო უნივერსიტეტის დოცენტი, თეორეტიკული საეკსპლუატაციო მონიტორინგის შესახებ მონოგრაფიის ავტორია. მისი ნაშრომიდან ირკვევა, რომ ქართულ მხარეს 1919 წელს ხელში ჩაუგდია თეორეტიკული სარწმუნოების რამდენიმე სრულიად საიდუმლო დოკუმენტი. 1919 წლის მარტში საქართველოს ხელისუფლების ხელი აღმოაჩნდა რუსეთის სამხრეთის შიარაღებული ძალების მთავარსარდლობის

შტაბის საიდუმლო სადაზვერუო დოკუმენტები, როგორც შტაბის უფროსის, გენერალ რომანოვსკის, ასევე სადაზვერუო განყოფილების უფროსის, პოლკოვნიკ რიასნიანსკის ხელმოწერით. ნ. კირმელი ირწმუნება, რომ ამ დოკუმენტების დაკარგვა ლენინის კონტრდაზვერვაში მხოლოდ ზაფხულის დასაწყისში შეიძლო და ისიც საქართველოს ხელისუფლების დამსახურებითო. საქმე ის არის, რომ 1919 წლის 12 ივლისს საქართველოს სოციალ-დემოკრატიული პარტიის რუსულენოვან გაზეთ „Сорбна“-ში გამოქვეყნდა ბათუმში ლენინის წარმომადგენლის, გენერალ-მაიორ რომანოვსკის საიდუმლო მიხსენება გავზავნილი თავის შეფიხისთვის 1919 წლის მასის.

ნ. კირმელის ამ ინფორმაციის გადასამოწმებლად ჩვენ მივითხოვეთ ეს გაზეთი და ვუიქნებო, ჩვენი მკითხველსთვის ინტერესი იქნება, გაცნოს ლენინის არძოის დაზვერვის მიზნებს, მუშაობის მეთოდებსა და ხერხებს.

გენერალი რომანოვსკი მოხსენებაში, რომელსაც „პროგრამა კავკასიის საკითხზე“ შეიძლება ვუწოდოთ, ბათუმის, აჭარისა და მთლიანად საქართველოს შესახებ მრავალ საკითხს ეხება. ამ პერიოდში ბათუმში იყო მთელი ამიერკავკასიის ერთადერთი პორტი, საიდანაც მთელი ბაზრე გადიოდა ბაქოს ნავთობი, ჭიათურის მინერალური ა.შ.

კარგად ჩანს, რომ თეორეტიკული ბათუმისა და ბათუმის ოლქის ხელში ჩაგდებათი რუსული პოლიტიკური, ეკონომიკური და სამხედრო ზეგავლენის გაძლიერებას ისახავდნენ მისნად. რომანოვსკი სთავაზობს ლენინს სპეციალური საფინანსო (შეიძლება ითქვას, საფინანსო-დოქტრისული) ოპერაციების ჩატარებას, რათა შზარდ ინფლაციით და ბათუმში სხვა კალუბრის შეტანითა და მიმოქცევაში გაუმეობი „მოკლან ქართული ბონა“. გენერალი რომანოვსკი რეკომენდაციას იძლეოდა, დაემყარებინათ პირდაპირი საზღვაო მიმოსვლა, საბანკო და საფოსტო კავშირი ბათუმსა და ჩრდილო კავკასიის იმ ქალაქებს შორის, რომელსაც თეთრი გვარდია აკონტროლებდა.

გენერალ რომანოვსკის რეკომენდაციები ძალზე მრავალფეროვანი იყო. ერთ-ერთი ითვალისწინებდა ბათუმში გამოქვეყნებული რუსულენოვანი გაზეთის „Наш Край“ დაფინანსების გზრდას და ყოველმხრივ მზარდაჭერას. მისი აზრით, ქართულ პროპაგანდასთან ბრძოლის გაძლიერებისთვის აუცილებელი იყო, გაზეთი ასევე გამოსულიყო თურქულ და ქართულ ენებზეც.

„ლიბა“

სამკურნალო ბაერთიანება

სამსოკატოლოგია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სქესუალური დარღვევის მკურნალობა
- სქესუალური წარუმატებლობის მოლოდინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

დენიკინის ემსარი მეტად ნიშანდობლივ დასკვნას აკეთებს: „ბათუმის ოლქზე ქართული ზეგაერო რუსული საქმისთვის გაცილებით სახიფათოა, ვიდრე თურქული“. საინტერესოა, რომ ამ საკითხში ბოლშევიკებისა და თეთრგვარადელების შეხედულებები სავსებით ერთხელედა ერთმანეთს. ამიტომაც იყო, რომ რუსმა ბოლშევიკებმა და თურქებმა 1921 წლის თებერვალში საერთო ენა გამოიჩინეს და საქართველოს ტერიტორია გადაინაწილეს.

რომანოვსკი სამხედრო თვსაც კრება და წინადადებას იძლევა, ბათუმში შეიქმნას თეთრი გვარდიის სამხედრო შენაერთები — არტილერია და ტექნიკური დაწესებულებები კარგად შეიარაღებული 3-4 ბატალიონი. ამ საკითხს დენიკინი ეთანხმება, მაგრამ რეზოლუციამ აშკარა სიხარულით ასუსობს, — „ჯერ მწელია“. რომანოვსკი არც ინგლისელებს თვითნებურად დაწესების, მაღლის შთანხმება ინგლისელებთან რუსეთის იმერიის ადვოკატისა და საქართველოში, კონკრეტულად კი აჭარაში, რუსული გვარდიის გადმოტანის საქმეში ვიღაცამხრითი ხელშეწყობისთვის. აქ ინგლისელები უფრო ქართველებს უჭერენ მხარს, ვიდრე თურქებს, — დანიანთა წინა რომანოვსკი.

გარდა ამისა, რომანოვსკი მოითხოვს, რომ ინგლისელებმა მას, როგორც თეთრი გვარდიის სრულყოფილებანი წარმომადგენელს ბათუმის ოლქში, მისცენ უფლება მონაწილეობა მიიღოს გადაწყვეტილებების მიღებაში. ამასთან, რომანოვსკის სურს, პირადად მას ქობინდამ ინგლისელი სამხედრო პირების დათმოდან გაეკითხოს უფლება, რომლებიც სხელს უშლიან რუსეთის ინტერესებს.

გერეალ რომანოვსკის ამ საიდუმლო მოხსენებას წითელ ხაზად გასდევს აჭარის საქართველოსთან დაპირისპირებისა და ამ მიზნით კონკრეტული ღონისძიებების სასწრაფოდ გატარების სურვილი. ის რეკომენდაციას იძლევა აჭარის მუსლიმანურ მოსახლეობაში მოქმედნ გავლენიანი პირები, ჩარიცხონ ისინი თეთრი გვარდიის შემადგენლობაში, მისცენ სამხედრო წოდებები და დაუნაწინადიან. განსაკუთრებით ხაზგასმულია აჭარაში მცხერებში ზოგიერთი მუსლიმანი სასულიერო პირის მხარდაჭერა. რომანოვსკის ამ რეკომენდაციებდანი კარგად ჩანს, რომ დენიკინის დახვედრა აქტიურად მუშაობდა აჭარის მოსახლეობის სხვადასხვა ფენაში ავტორიტრის გადასაბირებლად.

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

მან(მ) ანლადაშვილი

ექსპერტი ეროვნული

უსაფრთხოების საკითხებში,

უმაშრომების გადაწყვეტილი ბოლკონიკი

3 ქართველი არმივი და 3000 შუბინაბული საბჭოთა მელსანაბა

საბჭოთა ჯარში გატარებული წლები უფროსი თაობის ბევრი წარმომადგენლისთვის დღესაც კი სიამაყის საგანია. ქართველ ჯარისკაცებს ციბირში, ბალტიისპირეთს თუ შუა აზიას ბატონს სცემდნენ, ამას ისინი გაუტყუელი სულით აღწევდნენ.

კაპიტანი გია დემეტრაშვილიც ცოცხალი მავალითაა იმისა, რომ ქართველ ჯარისკაცებს 15 რესპუბლიკის ჯარისკაცებს შორის გამოირჩეოდნენ. ბატონი გია დაარსების დღიდან საქართველოს მთავან ჯარში მსახურობდა, ხოლო მისი გაუტყუების შედეგ — თვადავის სამინისტროს შემადგენლობაში. ახლა კი ოცქმთაურად დანიშნის ელიდება... საქაილ შთამბეჭდვს საბჭოთა გამოცდილება, მაგრამ კაპიტანი ძალიან სყუროში სამსახურის ერთ პერიოდს და რამდენიმე შეთხვევას გამოყოფს, რამც მას შემდლომ პროფესიასა და პროფესიონალიზმზე დიდი გულგანა იქონია.

ეს 1980-1982 წლებში იყო, როდესაც ჩვენი რესპონდენტი საბჭოთა არმიის ბუღალტრში დისლოცირებულ, საფარდევო-სადენსანტო ჯგუფში არივებოდა. სამხედრო საქმეში გათვითცინობიერებულად აღმანისთვის მწელი წარმოსადგენი არ უნდა იყოს, რას ნაწინავს მუდსაბტეობა, განსაკუთრებით საბჭოთა არმიამ.

— ჯარში 1980 წელს გამწევის. შემოდგომის ნაკადში მივხედი. ჩემს ნაკადს სწორედ აღმანთში უწევდა გამგზავრება, მაგრამ ჩემგან ძალუღლად მამაქმემა საქმე ჩააწყო და ქაბულის ნაკელად ბუღალტრში აღმოჩნდი.

— შეგინერი გადასვლა, რატომ იფვიო წინააღმდეგო?

— მე მწევიერს ვერ ვწოდებ. მეტი მოქმედება მინდოდა, ვიდრე მხოლოდ წვრთნები იყო. ბუღალტრდანიც კვდილობდი აღმანთში მოხედრება, მაგრამ არაფერი გამოიშვდა, თუმცა ახლა აღმანთი, ყველაფერი ასე რომ მოხდა, რადგან უნგრეთში მიღებული სამხედრო გამოცდილება შემდლოში ძალიან გამომდგა აფხაზეთსა და სამაბალოში.

— დენსანტში როგორ აღმოჩნდი?

— შეთხვევითი თბილისიდან კავშირადგაგაყოფრანეს. წარმოდგენა არ მქონდა, სად და რომელ ნაწილში უნდა მემსახურო. ახალწვეულები რომელდაც სამხედრო ნაწილის სპორტულ დარბაზში შეგვეყვარა. ბევრი ვიყავით აზერბაიჯანულეთში, უკრაინელები, რუსები, სომხები, აფხაზები და მათ შორის 2 ქართველი. რამდენიმე-სამათს დარბაზში შევსანტის ძალიან დაბაზ ფორმაში გამოწეობილი წარმოსადგვი რუსი სამხედრო შეპოვდა და იკითხა, ვის გვსურდა საქცამსახურის სადენსანტო ნაწილში სამსახური. მიუღო დარბაზი ისე გაიხსნა, ბუშის გაფერების ხმას გაიგრძობდი მსურველი არავინ აღმინდა. მე და ჩემმა მეგობარმა ერთი გადავხედეთ ერთმანეთს და წამოვექვითი 200 კაციდან მხოლოდ ჩვენ გამოეთქვითი დენსანტო წავსდით სურვარში. მაგრამ უარი მივიღეთ, სიმალით დაგვეწუნეს. მოგვტყუებოდა, ვსაცამსახურებში ფხიკურად დედა და ძვიერი ახალგაზრდებს არჩვენ, ჩვენი სიმაღლე კი 165 სმ იყო. ბოლოს, იძულებული გახდნენ ჩვენ წავყვანეთ, რადგან სხვა მსურველი არავინ აღმოჩნდა.

როდესაც ბუღალტრში ჩავფრინდი და სამხედრო ნაწილში შეგვიყვანეს,

ცოტა შეგვიმინდა, ნამდვილი გოლიათების პოლეკი ამოვიწინდი. პირველივე დღეს ჩნები მოგვიყვია. თუკი რაიმე კარგ გვექონდა, ყველაფერი წავგაროვე. უფროსობამ გავაპოვე და ვაზარმაშო შეგვიყვანეს. უცებ სიანქლეში ჩემი სახე-ედი გავიკე, ვიციად კი საბოლოად დამბახა. ჩემი კლასელი გეო ქართული აღმომინდა, რომელიც ერთი დღით ადრე ჩაეყვანია გალიციის სიხარულივან, ამხელა ორმეტრანამს ხაკა თავი ვერ შეიკავა და ატირდა, სამი ქართველი ერთად, უსხე დიდი ძალი იყო.

— არ გაგიჭირდა სამსახური? დესანტის წვრთნა ხომ საციფოკურად და განსაკუთრებული დატვირთვით ხდება?

— მართლაც ძალიან რთული იყო. ნახევრამ ვერ გაუძლო, განსაკუთრებით სიმხეტი გარბოდნენ. ზოგიერთი ღამის თვითმკვლავობამდე მძივდა. დამით ყინვაში გამოვყავი, გვარბენებდნენ და ტურნიკებზე მანამ გვეყარებდნენ, სანამ ხელები გაქვევებოდა. დამით კლდეებს და ტყეებში გადაგვერდნენ, ქარსა და წვიმშია ჩვენი ექსპლედით გზას.

ქართველები უფროსობას ძალიან ეუყვლიდნენ, რადგან რიცკა უნდა შემოსულიყვნენ, ღამის 3 საათი ვერ ყოფილიყო, ყოველთვის მხად ვიყავით დაჯალები შესასრულებლად. თუ ერთი ჩვენგანი ხელს აიწვედა, დანარჩენი ორი უსიტყვოდ ეთანხმებოდა, ასე ვიყავით შთანხმებული. საკმაოდ სახსიფითი დავალებებზე გვიმუქვდნენ. სხვა ნაწილებში ვადაცკსამდენი ხოლმე და იქიდან ინფორმაცია უნდა წამოგვედო, ზოგჯერ ტყვეებიც მოგვიყვდა. განსაკუთრებით სახსიფითი იმბიტო იყო, რომ ეს ყველაფერი რეალურად ხდებოდა და გუშაგებს შეიძლება დამე ვერ ვეცნეთ და ესროლიათ. ძალიან გვაჭკალებდნენ, მაგრამ მეთაური გვეუბნებოდა, დღეს რომ სიმწირით იმბიტო, ხელა გამოვადგებთ დღევანდელი სასწრაფო და მართალიც იყო. სწორედ იქ მიღებულ გამოცდილებას ვუძალი, რომ აფხაზეთისა და ცხინვალის იმბიტო გადარჩეო.

— როგორ ვიცი, ერთმა შემთხვევამ ნამდვილ გმირად გაქცია?

— ეს 1981 წელს მოხდა, ჩვეულებრივი დღე იყო და მართაც გადმოხტოდა უნდა შეგეტრულებინა. ავავიყანეს ერთი ოცეული. ჩვეულებრივ AH-26-ით მივფირნავით დაახლოებით 3 კმ სიმაღლეზე. როგორც იცით, გადმოხტომა წინას

მიხედვით ხდება. ჯერ მიამაქწინანები ხტებიან, რომ პარაშუტისტები ერთმანეთს სკრეში არ დაქვინ. ჩემ წინ ერთი რუსი უნდა გადახტარიყო. ტყეობა, შემობინდა, პარაშუტის ატომატურად გახსნას არ დაელოდა, გადახტომისას რგოლს ხელი გამოკრა, პარაშუტის ნაადრეად გახსნა და შვგ გაეჭია, აითრია პარაშუტმა. ჩვენც გადავყვეით, მაგრამ ვერაფერს ვუშველიდით. ზემოდან დავეყრებოდით, როგორ ტყვიასვით დავეძო. მისწამ 60 სანტიმეტრზე იყო სახული. 2 დღე-ღამე ვდარჯობდით, რომ ცხვილს არ შეგვეტია. სანამ კრემლიდან კომისარ არ ჩამოვიდა, არ ამოვკავებინეს.

შესამე დღეს მოედანზე ასეულეზად მოვაჭყვეყეს. ჩვენი სადგვერო ასეული ცალკე იდგა. მიილი პოლეკი შემთხვეული იყო, აღიარებს უნდოდა დაჯალების შესრულება. დაძალიებოთაც ვერაფრის აძალიებდნენ. არადა, კრემლიდან ჩამოსული გენერლის ბრძანებით იმ დღეს უნდა შესრულებულიყო გადმოხტომა. გამოვიდა მოედანზე გენერალი, ჩამოიარა და თითოეული ასეულის მეთაურს ყავითხებოდა, ვინ შესასრულებდა დაჯალებას. გასუსული იდგა ეს აძლენი ჯარისკაცი. ღამის ხეწნაზე ვადგებოდა რუსი გენერალი. ჩვენი ბოლიში ვიყვეით. სანამ ჩვენამდე მივიდოდა, სამივე ქართველი თვალებით, მხეხილ შვეუთანხმდით ერთმანეთს და როდესაც ჩვენ გავცისწორდა, მეთაურს ვუთხარი, სამივე გადმოხტებით-მოქოქ. მეთაური ღამის ატირდა სიხარულისგან, გენერალმა კი გადახედა ჯარს და თქვა, — ძალიან დეაუმევე, ქართველებს თვითონ აგრესიული ხასიათის გამო რომ არ ვილებდ დესანტში, ნამდვილ ვაკცკეზბი არიან. ამის შემდეგ მოლიანად ქართული დესანტი უნდა შეგადგინო.

— წინასწარ იცოდით, რა დაჯალება უნდა შეგესრულებინათ?

— წინასწარ არაფერი უთქვამთ და სწორედ ეს იყო შოკი. მიკლდე, გავავიყანეს პოლიფონზე, მოგვეცეს პარაშუტები და აი, მამინ მთხედით, რომ ვერ იყო ჩვენი საქმე კარგად, ეს ჩვენი D-6 კი არა,

სპორტული პარაშუტები იყო, რამდენიმე მართვის აზრზეც არ ვიყავით თვითმფრინავში გენერალი და ჩვენი მეთაურიც ამოვიდნენ. წარმოდგენა არ გვექონდა, რა სიმაღლიდან უნდა გადავხტარიყავით, მაგრამ დროულებს დიდი მანძილით რომ აეციდით და მისე ადარ ჩანდა, მოხვდით, რომ ეს ჩვეულებრივი გადმოხტომა არ იყო. ბოლის ინსტრუქტორი შემვიდა, მიწვეილილბა შეგვიძარცვა, მეთაურმა ერთი შემოგებასა, — აბა, ჩემი არწყვით, წყველით, და გადახტა. ჩვენც მიყვეით ბოლის, დედაგენით, რომ 7 კმ სიმაღლიდან გადავხტოთ ერთი ქართველი (ცხად გავიხეხე წინეის ცვალბადობის გამო, მაგრამ ყველანი მშვიდობიანად დღევანდელ მისეზე.

— ვველაზე მეტად რა გაგიჭირდა?

— ვველაზე ცუდი გინდა დროულებში შესვლის პროცესა, გგინა, როგორც კი დროულებს ვასცვლები, მისე იქვე, დაუნარცხები და გასცვლები. საერთოდ, ყოველი მომდევნო ნახტომისას მისე ვემატება. თვიდან არ იცო, რაზე ხდებოდა, მერე და მერე უფრო აცნობიერებ ვველაფერს.

— ამ ნაბიჯით რა პრივილეგია მოიპოვე?

— წარჩინებული პარაშუტისტების წოდება მოგანბიჭეს. ჩვენი მეთაური დამაინებურეს და გენერალბა გადავიყვანეს. მერე ჩემთანაც იყო თბილისში სტუმრად ჩამოსული. შეგებულბა აიღო და შინ წასვლის ნაცვლად აქ, ჩემს მშობლებს გასაცნობად ჩამოვიდა. დიდი აღიარება მოვიპოვე. მართლა გმირბეით ვიცხვრეთ მომდევნო ერთი წელი. ბოლის საქმე იქამდე იყო მისული, ვადა რომ ამოვკვეყურა და საქართველოში გბრუნდებოდა, ჯარისკაცებს უხარბოდა, ქართველები მდინარე და დავიხსენებოთ. თვითონაც კარგად აცნობიერებდნენ, 3000 კაციდან მხოლოდ 3 რომ გაბედეს ასეთი სახსიფითი დავალებას შესრულებას, იქ ჩვეულებრივ ქართველებსთან არა გვაქვს საქმე. ქართველებისთვის ეს ეს მხოლოდ ერთ-ერთი მაგალითია გამბედობისა და ერთმანეთის მბარში დგომისა.

6057 გეგმარაშაძე

გია დემეტრაშვილი და ნოდარ რეგიანიშვილი (მარცხნიდან მესამე და მეოთხე) საერთო ჯამში 166-166 გადმოხტომა განახორციელეს

სიზმიდან სიზმ-დანებამდე

გაგრძელება. დასაწყისი იხ. „არსენალი“ №20

ხმტ-დანა XIX საუკუნის მთლიანად გამოჩნდა. სამხედრო საცილი-ისტემა მე-19 საუკუნის 80-იან წლებში საგულდაგულოდ შეისწავლეს როგორც ამერიკის სამოქალაქო და ფრანკო-პრუსიული, ასევე XIX საუკუნის შუა წლების ომების პერიოდები. ევროპულ ქვეყნებში ქვეითთა საცქვლელ მდივრების გაზრდის შემდეგ, რაც შვიდიანი და საცქვლელის შამხანებზე გადასვლასთან იყო დაკავშირებული, გადაწყდა ბრძოლის ველზე ხმტის როლის შესუსტება. ხმტზე უარის თქმას არვიან აპირებდა, მაგრამ განაღდ მოთხოვნა შედარებით მსუბუქ და რაც მთავრია, მრავალფუნქციურ ხმტის ნიმუშებზე. გამოჩენიდან პირველ ათწლეულებსა და შემდგომში მისი ფართოდ გამოყენების შემდეგ, ამ ცვი იარაღის ხმტ-დანად მოხსენიება საკმაოდ ზუსტად მიუთითებდა იმ ფუნქციას, რაც პირველ რიგში მისი ჯერ როგორც ხმტის, ხოლო გამოყოფილ მდგომარეობაში, დანად გამოყენებას გულისხმობდა. გვიდა დრო და ქვეითების ავტომატური კარაბინებითა და პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებით აღჭურვამ ხმტ-დანის დანიშნულება და ფუნქცია თვდავირა დააყენა. დღეს ხმტ-დანა, როგორც ცვი იარაღის ერთ-ერთი სახეობა, პირველ რიგში გამოიყენება როგორც დანა და ინსტრუმენტი, ხოლო შემდეგ უკვე როგორც ხმტო.

ახალი ტიპის ხმტების, ანუ ხმტ-დანების შექმნის პრიორიტეტი აშშ-ს ეკუთვნის. 1861 წელს ამერიკული

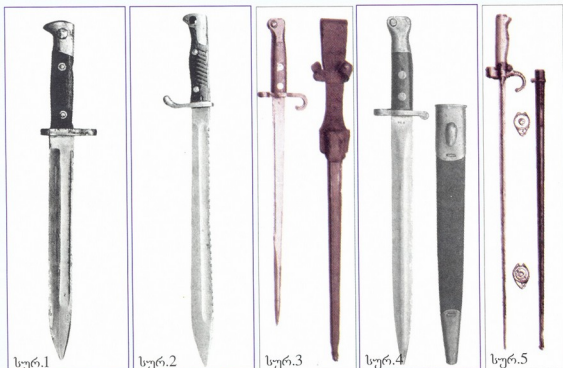

სამხედრო ფლიტის კაპიტანმა ჯონ ე. დოლგერენმა ე. წ. საზღვაო შამხანა „ალბუთისათვის“ ხმტ-დანის პირველი კონსტრუქცია შექმნა. იგი თითბრის ვადა-ჯვარიან უღარო, დამოკლებულ დაშნას

წარმოადგენდა, რომლის წინა 850 გრამს აღწევდა და დანის პირობაზე საკმაოდ მძიმე იყო. საერთოდ, ხმტ-დანების პირენდელი ნიმუშები სხვა არაფერი იყო, თუ არა დამოკლებული ხმტ-დანები. ეს სახელე მალე ევროპულმა ქვეყნებმა გადაიღეს და ხმტების შექმნის ახალი კონცეცია ამ მიმართულებით განვითარდა.

პირველი ხმტ-დანა, დღევანდელი გაგებით პირველად გერმანიაში 1871-84 წლის ნიმუშის მაუჭერის შამხანისათვის შექმნა და შუაიარაღებაში 1884 წელს იქნა მიღებული (სურ.1). შამხანზე დამაგრებული, ის იხმარებოდა როგორც ხმტო და როგორც დანა, სანგრებში შამხანის გარეზე ზღწარითული ბრძოლისას. სულე პირობებში ჯარისკაცები მას დამხმარე ინსტრუმენტად იყენებდნენ. ამასთან, ხმტდამაგრებული შამხანის საერთო სიგრძე დიდად არ შემცირებულა და მას ყვეტტიანად იყენებდნენ მოწინააღმდეგის კავალირისთან საბრძოლველად, რომელ-იც ამ საუკუნეებში ბრძოლის ველზე ჯერ კიდევ მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა.

გერმანიის შუაიარაღებაში მიღებულმა 1884 წლის ნიმუშის ხმტ-დანამ ტიპიული

მსკე შეარაღე კონსტრუქტორებს. ითქმის ყველა ქვეყნის არმაში დასწევს გერმანული ხიმტ-დანის ახლებს დამზადება.

შპშანის ან კარანის ლულაზე დასამაგრებელი ხიმტ-დანის, როგორც წესი, სახელების განსწავლე მთელ ზოგადზე „T-1“ მაგარი გრძივი ქრთილი გასდგება. სახე-ლოტი ითავსე შპშანთან ჩამტყე დილა-კით ბოლოვლებოდა, ხოლო ვადავარზე ლულაზე ჩამოსაცემლი რგოლი იყო დამაგრებელი.

ფორმასა და პირის განივი კვეთის გათვალისწინებით, 1918 წლის ხიმტ-დანები რამდენიმე ჯგუფად იყოფიდა:

- ცალმუხლი ხიმტ-დანა. მათი აღუ-ხილი პირი დანის შუა ხაზიდან იწყებოდა, რაც რბილ მსოფილში მუღწეებს ადვილბე-და. ზოგიერთი მათგანს ვუხეზე ხრენისმაგ-ვარი პირი ჰქონდა. ასეთი ხიმტ-დანებით შეიძლებოდა შეიარაღებული ყოფილ-იყვნენ უნტერ-ოფიცრები და მესანგრეები (სურ.2).

- ხიმტ დანები. ცალბირეუსლები „T-1“-სებური კვეთი (სურ.3)

- ხიმტ-დანები. ორეუსლები, ანუ როგორც მათ ხიმტ-ხანჯლებს უწოდებ-დნენ (სურ.4)

- ხიმტ-სტილეტები. ამ მახათისმაგ-ვარი პირიანი ხიმტების 1886, 1896/93, 1906/16 წლის ნიმუშები და მათი მოდიფიკ-აციები (სურ.5) ხიმტ-დანების შუქდვ ყვე-ლაზე გავრცელებულ სახეობას წარმოად-გენდა. ფილიანის ან თითბრის სახელურის გამო, ისინი არცოე მოსახერხებელ იარ-ალს წარმოადგენდნენ დანის დანიშ-ნულებით ხმარებისას, მაგრამ შპშანაზე დამაგრებული სახით, მხებელტყე იარაღ-ად საკმაოდ ეფექტურად გამოიყენებოდა.

ხიმტ-დანა, ძირითადად, ლულის ქვეშ მატრდებოდა. მის სახელურში არსებულ დამტყე ზუქმის ითვი იმპლანტად, რაც ადრეული ხიმტებისათვის მათი კონსტრუქციიდან გამომდინარე, შეუძლებელი იყო. იმითი გამოწავლის ავსტრიული ხიმტ-დანა წარმოადგენდა, რომელიც 1886 წლის ნიმუშის „მანლიხერის“ შპშანაზე მარცხ-ენა მხარეს მატრდებოდა. ხიმტის ასეთი მდებარეობა მოუხერხებელი იყო არა მტრ-ით მისი ლულაზე დამაგრებისას, არამედ მხვლტების დროსაც. ეს იმით იყო გამოწვე-ლი, რომ ჯარისკაცი ხიმტით შეტყეის დროს დარტყმის მიმართულებას მარჯვენა ხელით აკონტროლებდა და ამტრთაც მხვლტა ნაკლებად ზუსტად გახლდათ.

ცალპირა ხიმტ-დანებს, რომლებიც ლულის ქვეშ მატრდებოდნენ, მეტწილად ვუე ზემოთ ჰქონდათ მიქცეული. ასეთი კონსტრუქცია აღუხილ პირს აარაღის გას-როლივსას, ლულიდან გამოიქცეოდა დამწვარი ღვთისაგან წარმოქმნილი გახ-ურებული მკენე იარებით დაზიანებისაგან იცვდა, მაგრამ ზოგიერთი ნიმუშის ხიმტ-

დანებს ვუე ქვედა მხარეს ჰქონდათ ამგ-ვარი კონსტრუქციის შემქმნელების აზრით, ხიმტ-დანის ასეთი მდებარეობა წამსხულ პირს სხულში იოლად შეღწე-ვის საშუალებას აძლევდა. მოგანებით მსგავსი კონსტრუქცია საბჭოთა კონსტრუქტორებმა AK-47 ავტომატისთვის გამოიყენეს.

ხიმტ-დანების დამზადების ტექნოლო-გია ყველა ქვეყნისათვის სტანდარტული გახლდათ. ადრე არსებული ჩამოსხმული ფილაღის ან ძირად დარეული თითბრის მონილოთური სახელური შეიცვალა ახ-ლით, რომელიც დანის ლითონის ბლაკვი დაბოლებებისა და ხის ორი ფორფიტის ერთობლიობას წარმოადგენდა. ეს კონსტრუქცია მოქონებით ან ჭანჭითა და ქან-ჩილ მაგრდებოდა.

ხიმტ-დანების დამზადების გამარტყე-ბული ტექნოლოგიით წარმოებდა მას-ბრთვი სახე პირველი მსოფლიო იმის დროს, ზოგიერთი მხვლულის ნაკლებო-ბისა და მოძველებული დანადგარების გამოყენების გამო მიიღო. 1915 წელს ბერ-მა გერმანულმა ფირმამ ე.წ. ერზაც-ხიმტების წარმოება დაიწყო, რაც მისი დამზადებისა და კონსტრუქციის გაოლ-ებულ ფორმით შტამპკასა და ჩამოსხმვაში გამოისტატებოდა. მათი ტარი ერთ მთლიან ჩამოსხმულ მონილოს წარმოადგენდა, ხოლო პირებს დანი არ ჰქონდა. სულ 80-მდე ფორმის ერზაც-ხიმტის სახეობა შეიქმნა, რომელთათვისაც გაპირებებით შეიძლებოდა გჭრდებინათ ხიმტ-დანად, რაგან დანის მოზმარების პირობაზე საკ-მაოდ მოუხუმები იყვნენ.

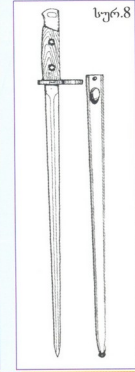
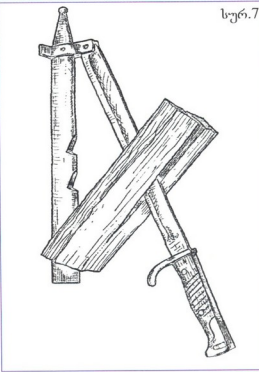
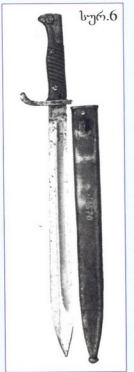
პირველი მსოფლიო იმის დროს დაი-წყო ხიმტ-დანების რკინის ქარქაშებით წარმოება, ვინაიდან ტყეის ქარქაშები სა-ბრძოლო პირობებში მალე ცვდებოდა. ერთ არმაში არსებული სხვადასხვა

ნაირსახეობის ნიმუშის ხიმტ-დანები ართლებდა და ამტრდებდა მათ წარმოე-ბას, მოზმარებებასა და რემონტს. გან-საკუთრებით ეს დამახასიათებელი იყო გერმანული და ავსტრიული არმიები-სათვის. მაგალითად, „მუხერის“ შპშან-სათვის არსებულ 20 ნაირსახეობის ხიმტ-დანას ემატებოდა პირველი მსოფლიო იმისდროინდელი 80 სახეობის ერზაც-ხიმ-ტო.

ფართო აღიარება მიაბოე 1905 წელს მთლებულმა 98/05 ნიმუშის (სურ.6) ხიმტ-დანამ, რომელიც ყველაზე ფართოდ იქნა გამოყენებული პირველი მსოფლიო იმის დროს, ამტრელებს მას „კანის დანას“ უწოდებდნენ. ეს დანი იმდენად არაბრ-ქტული აღმოჩნდა, რომ ბავარიის სამხელეო სამინისტრომ მალევე მოხსნა შეიარაღებდან, მსოფლიო იმის მსწე-რულს კი დიდი რაოდენობით შეისინახ-ულა „კანის დანებმა“ მოუღებენლად უჩვეულ გამოყენება პოეეს, როგორც შუქის სარქამ ინსტრუქტებმა (სურ. 7).

ზემოსხენებულდან გამომდინარე, პირველი მსოფლიო იმის შემდეგ ერთ-ერთი ძირითადი ტენდენცია ხიმტ-დანე-ბის კონსტრუქციების განვითარებისას მათი ნაირსახეობის შემცირებისა და ხიმტ-დანების ისეთი სტანდარტიზებისაკენ წარავუა გახლდათ, რომლებიც უკვე არ-სებულ შპშანებსა და კარანების მოტყე-ობდა. ითვის მხრე, მოდერნიზებულ და ხელახლა შექმნილ მჭედთან თუ ავტომა-ტურ შპშანებს ემატებოდა ხიმტის ისე-თი სამაგრი დეტალი, რომელიც საშუალებ-ბას იძლეოდა, ლულაზე დამაგრებულყო ახალი თუ უკვე არსებული სხვადასხვა მოდ-იფიკაციის ხიმტ-დანა.

მოუხვლად ხიმტ-დანების აღიარებუ-ლი და უკვე შეიარაღებაში არსებული ხიმტების ნაირსახეობისა, ახალი ნიმუშ-

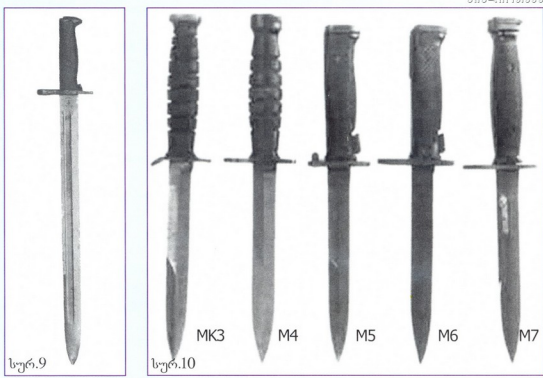
ბის შექმნაზე მუშაობა არ შეწყვეტილა, მაგრამ ფაქტობრივად ახალი ნიშნები ძველის მოდერნიზებასთან იყო დაკავშირებული. მაგალითად, ზღვრიან გასული საუკუნის 30-იან წლებში, ხოლო აშშ-ში 1941 წელს შეიარაღებაში მიიღეს ხიმტ-სტილტები მათთვის დამახასიათებელი მახასიათებელი პირები (სურ.8). მანამდე არსებულსა და მოგვიანებით შეიარაღებულ მოხსნაში ამ ხიმტების დაბრუნება შეიარაღებაში, იმით აისხნებოდა, რომ მახასიათებელიანი მხვლეულზე ხიმტებს სხეულში შეღწევის მეტი შესაძლებლობა ჰქონდა. ეს თვისება განსაკუთრებით გამოსაღვნი იყო ზამთრის ტანსაცმლისა და მძიმე აღჭურვილობის პირობებში. ეს ამერიკელებმა პირველი მსოფლიო ომში ჩართვამდე ექსპერიმენტებით დამტკიცეს.

ბრიტანული ცეცხლსასროლი იარაღის სპეციალისტების აზრით, ამ ტიპის ხიმტის ჭრილობიდან ამოიბრბა უფრო ადვილი იყო, ვიდრე ბრტყელპირიანი ხიმტისა. ეს კი სამუდამო სახელს უდევს აცხადებდა მდევრობისთვის აუცილებლობის შემთხვევაში ჭრილობა ხელმოკრულ სწრაფად შეიჭვინებოდა.

გარდა ზემოთ აღნიშნული კონსტრუქციებისა, ხიმტ-დანები, მიღებული პირველ და მეორე მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში, უმეტესად მეორე საუკუნის დასაწყისში შექმნილი გერმანული, იტალიური და ამერიკული ხიმტების სახეობები იყო კარგად შესწავლილი.

მეორე მსოფლიო ომის დროს, სადაც მანქანადმდე მხარეები, ძირითადად, მუშაობდა და კარბანების იფუნე შეიარაღებული, ლულაზე დამაგრებული ხიმტებით ბრძოლის შემთხვევაში მიხიშვამულ დიდდა. ცალკეულ მცირე ჯგუფში ავირების ხიმტების ეპიზოდურ შეტაკებას საბრძოლო მოქმედების საერთო სურათზე გულწრფელად დაიხილავდა. გერმანულ არბაში ხიმტების პოპულარობა ომის მიწურულს ძალზე დაიცა. ამიტომაც ავტობატური იარაღისა და აეროფე, ომის მიწურულს დამადებული 98K კარბანის ხიმტისთვის ლულაზე სამაგრი საერთოდ არ იყო გათვალისწინებული, იყდა ხიმტ-დანის წარმოება კი გერმანიაში შექცვალა.

ამვე დროს გვექვემდებარებოდა საკითხი მკვირების პირადი ცივი იარაღით (დანებით) აღჭურვის აუცილებლობაზე, რომლებიც შექმნილების აზრით, შეხლებ-სდაგვარად კომპაქტური და მრავალფუნქციური უნდა ყოფილიყო. კომპაქტობის მოთხოვნებზე მითაც აისხნებოდა, რომ 20-იანი წლებშიდან არბაში მასობრივად დაიწესა სახმდრო ტენქით აღჭურვა. მისი მომსახურებისა და გადაადგილებისა, მასში მოყოფა პირადი შეხადგენლობისთვის მყოფრებული აღბრინდა გრძელი ხიმტ-დანების ტარება.

ზომაში შექცირებული ხიმტ-დანის ნიშნის მეორე მსოფლიო ომის დროს ამერიკული თვითდამტენი მუშაობა „გარანდ M1“-ისთვის შექმნილი M1 მოდელის ხიმტი (სურ. 9) წარმოადგენს. ამ მუშაობის შეიარაღებაში მიღებისას, ითვდა პირველად გამოიყენებოდა 1905 წლის ნიშნის 400მმ სიგრძის ხიმტი, რომელიც 1942 წლიდან დამოკლებული 250მმ სიგრძის პირიანი ხიმტი შეიცვალა. ამგვარულად, ამერიკული არბისათვის ზოგიერთმა ამერიკულმა ფირმამ საბრძოლო დანების წარმოება დაიწყო, რომელთა ბაზად M1 ხიმტის კონსტრუქცია იქნა აღებული. იგი ხიმტ-დანისაგან სახელების თვითნებურად დაიწყო, რომელთა ბაზად M1 ხიმტის კონსტრუქცია იქნა აღებული. იგი ხიმტ-დანისაგან სახელების თვითნებურად დაიწყო, რომელთა ბაზად M1 ხიმტის კონსტრუქცია იქნა აღებული. იგი ხიმტ-დანისაგან სახელების თვითნებურად დაიწყო, რომელთა ბაზად M1 ხიმტის კონსტრუქცია იქნა აღებული.

M5 და M6 მოდელის ხიმტ-დანებს დანები არ ჰქონდათ, ხოლო უფის მხარეს პირები შეუწყლამდ იყო ადვილი. ასეთი პირის კონსტრუქცია კრიმინალისტების მიერ ხიმტ-ხანჯლად და მიხეუელი. ოფიციალურად MK3 მოდელის საბრძოლო დანა „სასანგრე დანად“, ხოლო მისი მსგავსი საბრძოლო დანები, რომლებსაც ლულაზე სამაგრი შექმნისთანავე გაანათ — ხიმტ-დანებად მოიხსენიება.

მეორე მსოფლიო ომში პისტოლეტ-ტყვიამფრეკვის რილის ვაზრად კონსტრუქტორები აიძულა მათთვისაც შექმნათ ხიმტ-დანები. ამ დეგას ინგლისურში გამოიქმურნენ. მათი აზრით, არნიშეული ხიმტ-დანები მეომარს დამატებითი ცივი იარაღის (დანის) ტარების აუცილებლობას ითვდა ააშორებდა.

ამ მხნით ინგლისში პისტოლეტ-ტყვიამფრეკვე „სტენისთვის“ შექმნა ორი სახის ხიმტი. STEN MKII-სთვის მიღებული იქნა ხიმტ-სტილტი, დამახასიათებელი პირით, ხოლო STEN MKV-სთვის ხიმტ-დანა ორლესული პირით.

ინგლისელებისაგან განსხვავებით სხვა ქვეყნის კონსტრუქტორებმა სხვადასხვა მოხსარების გამო მალევე აიღეს ხელი ამ დანებზე.

ხიმტ-დანის ვეკლაზე ორიგინალურ კონსტრუქციად, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის დროს შექმნა, გვეყვლინება გერმანული 98K კარბანისათვის შექმნილი ე.წ. სპეცხიმტი, ანუ „ხიმტი 42“, რომელიც მცირე რაოდენობით ზოლიან-გემის ფერმა „კაიკორნმა“ 1942 წელს გამოიშვა (სურ.11). თანამედროვე ტექნოლოგიით ეს განხლდათ მრავალფუნქციური ხიმტ-დანა, ან უკიდურეს შემთხვევაში, მისი წინამორბედი. მის დროულ სახელოში ორლესობა პატარა ზიბის დანა, მახათი და ა.შ. ოქმცა ომის პერი-

ოღში აღნიშნულ მოდელს დიდი ინტერესი არ გამოუსწვვია.

ომის შემდგომ კონსტრუქტორები დაუბრუნდნენ გერმანელი კოლეგების მერ მორე მსოფლიო ომის დროს შექმნილ „ხიმტ 42“-ის კონსტრუქციას. 1958 წელს ის მცირე სახეცვლილებითა და პარტიებით დაამზადა ამერიკულმა ფირმა „ინტერ არმო“ AP-10 ქაშხანისთვის. ხიმტ-დანა რომბისებური კვეთის ორღულსი დანის დაგროვებულ პირს წარმოადგენდა, ხოლო მისი ტარი ლულაზე განსხვავებული სამგარი შექაჩინებითა და სახელურში დასაცეცე დანის შესანახი კონსტრუქციით გამოირჩეოდა.

ორღესული ხიმტ-დანების ტენდენციამ მორე მსოფლიო ომის შემდგე ყველა მიწინავე ქვეყანაში მოიკადა ფეხი. აშშ, ბელგია, გერმანია და ფრანკის სხვა მიწინავე ქვეყნები უდავოდ წინა რიგებში აღგნენ ამ მოდელის კონსტრუქციასა და დახვეწაში.

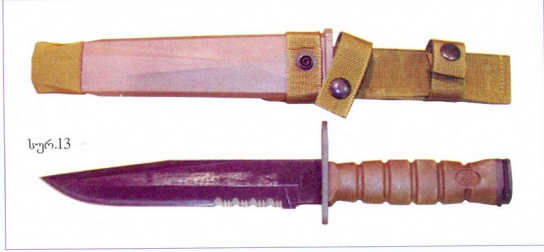
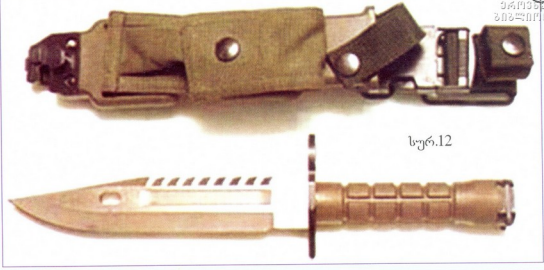
M4 მოდელის ხიმტ-დანისა და MK3 მოდელის პირველ პარტიებს აშშ ტყეის მრგვალი, დაწნხილი ფირფიტებისაგან დაზადაებული ტარებით აწარმოებდა, მოგვიანებით ასეთი სახელურები და ტყეის ქარქაშები პლასტმასით შეიცვალა. საქე ის იყო, რომ ტყეისსახელურნიან დანის ტარები ნესტნიან ჯუფგლებში ტროპიკული სოკოინი ბაქტერიების გრად გადაიქცა, ხოლო პლასტმასის ტარები და ქარქაშები ამისაგან დაცული აღმოჩნდა.

MK3-ის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანი გახლდათ ის, რომ მას ყუისსაგნ ორღვე გადაღურული ვადაგარი ჰქონდა. ეს შტრინიხი განაპირობებდა ცერა თითის ფიქსაციას და უზრუნველყოფდა ხელში მის მყარად დაჭერას მკვეთლი და მწიხელტყეი მოქმედების დროს. ასევე იძლეოდა სიზნელეში მოხერხებულ ფიქსაციას, რათა აღესილი პირი მკაფიოდ ქვეით ყოფილიყო მიმართული.

ხანჯლისებრი ორღესული ხიმტ-დანები, რომელიც მრგვალი არმიის შეიარაღებაშია, დღესაც დიდი პოპულარობით სარგებლობენ.

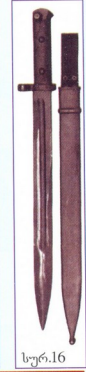
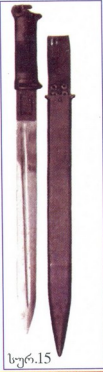
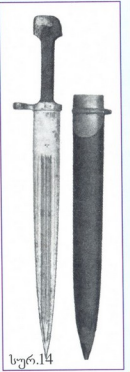
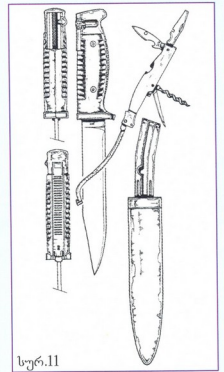
გასული საუკუნის 80-იან წლებში, აშშ-ის შეიარაღებაში M9 (სურ. 12) მოდელის ხიმტ-დანა იქნა მიღებული. იგი „ხიმტი-დანა-ინსტრუმენტის“ კომბინაციის წარმოადგენდა და მასაც იგფე ფუნქცია გააწნდა, რაც საბჭოთა AKM 47 უტომბატისათვის შექმნილ „6X4“ კონსტრუქციის ხიმტ-დანას.

აღნიშნული მოდელის შედარებისას აშკარად ჩანდა ამერიკული ხიმტ-დანის უპირატესობა. იგი MK3 მოდელის საბრძოლო დანის ფორმას იმორებდა, რაც მას დანად გამოყენების შემთხვევაში საკმაოდ მოქნილ და მოხერხებულ ცეცე იარაღად აქცევდა. ხიმტის პირი მაღალი

ხარისხის ფილადისაგან გახლდათ დამზადებული, რაც აღეცის საშუალებას სველე პირობებშიც კი იძლეოდა, ამისათვის M9 ხიმტ-დანას ქარქაშზე სპეციალური საღეხი ქეა ჰქონდა დატანებული. საბჭოთა ხიმტ-დანები კი ამ ფუნქციას, გამოიმდინარე მათი პირებისთვის დაბალი ხარისხისა და იაფფასიანი ფილადის გამოყენების გამო, მოკლებულნი იყვნენ. M9-ის ქარქაშზე პატარა ხიზის ჩანთაც გახლდათ დამტერებული, რაც სხედსსხეა წერილმანის შესანახად იყო განკუთვ

ნილი. მსგავსი ატრიბუტიცა საბჭოთა ხიმტ-დანებს არ გააწნდათ. მოუხდავად აღნიშნული მოდელის წარმატებული კონსტრუქციისა, ქვეყნის საზღვაო ქვეითთათვის 2003 წელს 100000 ცალი ახალი მოდელი, OKC 35 (სურ. 13) ხიმტ-დანა იქნა მიღებული. საზღვაო ქვეითთა ტაქტიკური დანიშნულების სპეციფიკიანდ გამოიმდინარე, კონსტრუქტორებმა აღნიშნული მოდელი განსხვავებული მოთხოვნილებებით შექმნეს. პირველ რიგში თვალში საცემია ხიმტის პირვე ნახერტის,

ხილი ყუბზე ხრხისსაგვარი გბაღების არანსებობა, რაც იმას მეთითებს, რომ ადრინდელი მძლეო მხლეო ხიშტ-დანის ფუნქციის შესასრულებლად არის შექმნილი.

ხიშტ-დანა **OKC 3S (ONTARIO KNIFE COMPANY)** – მესამე ვერსია, სერეიტორული ალესილი პირით) ტრადიციული ამერიკული საჯელ დანებისათვის დამახასიათებელ ფორმას იმეორებს. მისი პირის სიგრძე 203მმ-ს აღწევს, რაც წინაპირბევის პირის სიგრძეს (170მმ) აღემატება. აღნიშნული მოდელის შემქმნელების აზრით ამის მიზნის გახლეჩა რომ თანამედროვე ვარიანტები მსუბუქ ჯვრმანქალელებსა და სხვა განტვირთვის ისტუმებს ატარებენ. ხილი ასეთი ჩატელოების მქონე მოწინააღმდეგის მოსკენებულად შედარებით გრძელი პირის მქონე ხიშტ-დანაა საჭირო. პირი დამზადებულია ნახშირბადოვანი, მაღალლევირებული ფოლადისაგან და მისი სიმტკიცის ზღვარი **RC53-58** შირის მერყეობს. თოქისა და ლეველების გადასტრულად სახელურიდან 42მმ-ის დამორებით ფხაზე სერეიტორული ნალესი გაჩნია. სახელური და ქაქეპის პოლიმერული მასალა **DYNAFLEX**-ისგანაა დამზადებული და ფერით ექ. „ყუბისფერი კოიოტის“ ფერს უახლოვდება. სახელურის ფორმა ცნობილი **USMC FIGHTING/UTILITY KNIFE** ფორმას იმეორებს და მომხმარებლისთვის ეს სტილი უფრო „კაპარის“ სახელითაა ცნობილი.

1960 წელს შეარაღე კონსტრუქტორების ყურადღება საბჭოთა **AKM**-ის ხიშტ-დანამ მიექცია, რომელიც 1959 წელს მოიღეს შეარაღებამს. ეს იყო წინა პირობა

ისეთი იდეალური ნიმუშის ხიშტ-დანის შექმნისა, როგორცაა ხიშტის, როგორც მხლეულტეი იარაღისა და დანის, როგორც მკეყოლ-მხლეულტეილისა და ინსტრუმენტის (ხერხი, მკენეტარა) კომბინაცია.

სხვა ფუნქციასთან ერთად, ხიშტ-დანის, როგორც სადენებისა და მეთულხლარების საკმეხულად გამოყენების იდეას ზოგიერთ ქვეყანაშიც შესესხ ბორცო და ისინი სხვადასხვა მოდელად მოგვევლინენ: გერმანიაში – **KB70M1, KCB70M2**, შვეიცარიაში – **CA540, აშშ – M9**, და ბრაზილიაში – **L85A1**. ყველა ეს კვხემდარიტი შექმნილია ერთი სქემით, – დანის პირისა და ქაქეპის კომბინაციით, კქინდეთი სადენებისა და მეთულხლარების მკენეტარად გაღმკვეის შესაძლებლობა. ასეთი ხიშტ-დანების პირებს ნალესი ცალ პირზე ბოლიმდე გასდევს, ხილი ყვის მეთოდ მხარე შუა წელამდეა ალესილი. ამისთან, დანის პირს წვერისკენ ნახერტი აქვს დატანებული.

თანამედროვე არმიებმს არ სურთ ხიშტ-დანების შეარაღებოდან ამოღება, ერთი მხრივ, ტრადიციებიდან გამომდინარე, ხილი მეთოდ მხრე კარავისმის ვარისკაცებმს აგრესიისა და თვითდაჯერების გასაძლიერებლად. ამევე დროს ტქვევების ბადრავისთვის ხიშტ-დანა შეუკვლეული იარაღია. ამიტომაც ახალი ნიმუშების მრავალფუნქციური ხიშტ-დანების წარმოება მერე ქვეყანამს კვლავც გრძელდება. ასეთი ტქნეფიცია იდეუვა საშუალებას, გამოიყოს ის ძირითადი მოთხეფილი და კრეტერიუმები, რომელთა გათვალისწინება ახალი ნიმუშის შემუშავებისა და დახვეწისა აუცილებელია:

- ხიშტ-დანის პირის ზომსა და ფორმას
- ხიშტ-დანით განიერი ჭრილობის მყე-

ენება და მისი სწრაფი ამოძრობა ხელახალი ჭრილობის მისაყენებლად;

● ხიშტ-დანის ხელში ჭრისმის მეთოდ ხელით დამტკიცთ სხვა იარაღის გამოყენების შესაძლებლობა (ხელეფმებრა, პისტოლეტი და ა.შ.);

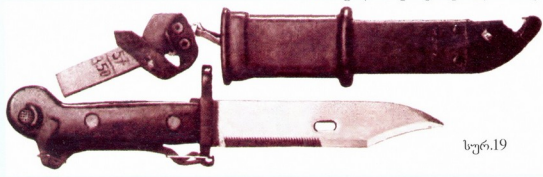
● ხიშტ-დანით ხოხეისას მისი ხელში მოხერხებულად დაჭრა.

მერი საეცილისთვის აზრით, იდეა, რომ ხიშტ-დანა იყოს მაქსიმალურად მრავალფუნქციური, განუხორციელეულია.

ხიშტ-დანის ფუნქციამ, ტრადიციული ხიშტ – ინსტრუმენტი და დანა ამკარდ უკმა პლანზე გადასწია, რაც ნაოლად წარმოხდა **XX** საუკუნის მეთოდ ნახერვის ლიკალური იმეზმს. ამ იმეზმს ხელნაირული შეტაკების მოკლოდინელად ხლებოდა, რაც არ იდეულია ხიშტის იარაღზე დამავრების დროს. შეტაკების დროს საქმეში ერთეობად იარაღის ლულა და კინდაბი, სასანტრე წინაში და დანა, უკვე როგორც ცალკეული საბოლილი ცეი იარაღი. ასევე თანამედროვე ავტომატურ იარაღზე არსებული პისტოლეტის სახელური ამ იარაღით ხიშტ-დანის გამოყენებას ხელნართულ ბრძოლამს ნალესად მოსახერხებელს ხდიდა.

ხიშტ-დანების განვითარებამ თავისი როლი კვკისამაც თამაშა. მაგალითად, 1904-05 წლების რუსეთ-იაპონიის ომის დამთავრების შემდეგ დღევა საეთხი კახეთა შამხანებისთვის არსებული ხიშტ-დანების კავკასიური ტიპის ხიშტ-ხანჯლებით (სურ.14) შეეცვლილა. ამისთვის საჭირო გახდა შეარაღებამს არსებული შამხანებისათვის სკეციალური კრონტეფების შექმნა. მაგრამ ეს დამტკიცით ანეციტე მეთოდ ხარჯს მოითხოვდა უკვე შეარაღებამს არსებული აურაცხელი შამხანის გადასაკეთებლად. პირველი მსოფლიო ომის დაწყების გამო ეს საეთხი ხდის წესრიგიდან საბოლიოდ მოიხსნა.

რუსეთში პირველი მსოფლიო და სამოქალაქო ომის, ხილი მოვანიებით რვეოლუციის შემდეგ კვლავც გავრძელდა მქიდიანი შამხანების მოდერნიზება და დახვეწა, თქცა ხიშტად მოქალელებს მახათისებური სამ ან ოთხსწანგაიანი ხიშტი იქნა დატეფებული. ამ კონსტრუქციის ხიშტის არევის მიზნად მისი სხელმს აღვილად შედწეელობა და ასევე თავისუფლად მისი ამოძრობა სახელდებოდა. მოვანიებით საბჭოთა ავტომატური და ნახერად ავტომატური შამხანების შექმნა შეუმაოხისას პრიორიტეტი საბოლიოდ ხიშტ-დანის მეთცა. პირველად იგი საბჭოთა კონსტრუქტორმა ს. გ. სიმინოვმა გამოიყენა თავისი 1936 წლის ნიმუშის ავტომატური შამხანა **ABC-36**-ისთვის (სურ. 15). მან ხიშტ-დანას პარდაპირი დანიშნულების ვარდა, ცოცხა უცნაური

სურ.19

სურ.18

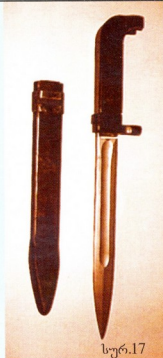

სურ.15

ფუნქციაც დააკისრა: ვინაიდან შაშხანა გარდა ერთჯერადისა, ავტომატურ რეჟიმშიც მუშაობდა, სროლისას მეტე მდგრადობისთვის ხიშტ-დანას საფრენის ფუნქციაც დაეკისრა. ამ კონსტრუქციამ არ გაამართლა და ამიტომ მისი ანალოგი სხვა ქვეყნების არმიებში არ გამოიწილა. მოგვიანებით სხვა საბჭოთა კონსტრუქტორის, ტოკარევის მიერ შექმნილი თეთლამტენი CBT-38 და CBT-40 ნიმუშის შაშხანებისათვის (სურ. 16) დამზადებული ხიშტ-დანები გერმანული კლასიკური 98 მოდელის შაშხანის ხიშტ-დანისგან დიდად არ განსხვავდებოდა.

კალაშნიკოვის ავტომატი AK-47 შეიარაღებაში 1949 წელს მიიღეს, ოღონდ ხიშტ-დანის გარეშე. 50-იანი წლების დასაწყისში AK-47 საცდელ ნიმუშებზე CBT-40-ის ხიშტ-დანები გამოიყენებოდა (სურ.17). თანამედროვე AK-47 ავტომატის ხიშტ-დანა, ინდექსით 56-X-212, შეიარაღებაში 1953 წელს მიიღეს. კალაშნიკოვის ე.წ. შემსუბუქებელ ვარიანტთან ერთად, მის ხიშტ-დანას იჭვე პირი ჰქონდა, რაც CBT-40 შაშხანის ხიშტ-დანს, მაგრამ მისი სამაგრი შექანაში (ზამპარიაში დილაკი) ვადაჯერაში იყო განთავსებული, ხოლო ადვილი პირი ზეგით, ლულისკენ ჰქონდა მიმართული. სახელურის მოუხეშავი ფორმის გამო მისი დანად გამოყენება მოუხერხებელი აღმოჩნდა და ამიტომაც 50-იან წლებში ახალ ხიშტ-დანზე მუშაობა კვლავაც გაგრძელდა, რომელიაგანაც ბევრს განსხვავებული სამაგრი შექანაში და შედარებით მომრგვალებული სახელურები ჰქონდა.

50-იან წლებში შეიარაღებაში მიიღეს სამხედრო-საზღვაო საშსახურის ვიცე-პოლკოვნიკ ტედოროვის საზღვაო ქვეითი მხვერავისთვის განკუთვნილი სპეციალური კონსტრუქციის დანა (სურ.18), რომელსაც პირზე გამოვლი ნახერებტი

ჰქონდა. ნახერებტი დამატებითი დეტალი მაგრდებოდა, რომელიც დანას სხვადასხვა ოპერაციის შესრულების საშუალებას აძლევდა. მოგვიანებით ეს დანა გზდა ძირითად ბაზად კალაშნიკოვის ავტომატისთვის ახალი ხიშტ-დანის 6X3 პირველი მოდელის შექმნისას. (სურ. 19) ეს მოდელი 1959 წელს მიიღეს შეიარაღებაში. ხიშტ-დანის ქარქამის ზედა ნაწილი დაფარული იყო სპეციალური იზოლირებულ მასალით, რაც ხიშტ-დანით მაღალი ძაბვის მეთოდური გაკეცილების საშუალებას იძლეოდა. დანის ფუას დამატა ზერხისმაგარი კბილები და მჭვრელი წახნაი. ხიშტ-დანის შექმნა ნიმუში AKM-ისთვის 6X4 მოდელი გახლდათ (სურ.20), რომელიც წინამორბედისგან სახელურის ფორმითა და მთლიანი პლასტმასის ბუდით განსხვავდებოდა.

1989 წელს AK-74-ისთვის გამოჩნდა ახალი 6X5 მოდელის ხიშტ-დანა (სურ.21). ამ მოდელში კონტრუქტორებმა პირი

მაქსიმალურად ხანგრძლივ პირს მიუახლოეს, შეიცვალა სახელურის ფორმა და მასალაც, რომელიც ქარქამთან ერთად მინაბოტკოვანი ალამამიდი საგან იქნა დამზადებული. ხიშტის მასა 225გ გახდა, რაც მისი წინამორბედი 1 და 2 მოდლებსაგან განსხვავებით 60 გ-ით შემსუბუქდა. საბოლოოდ 6X5 მოდელმა გამარტვებული ფორმა მიიღო, რამაც მისი ხარჯები მასობრივად წარმოებისათვის მნიშვნელოვნად შეამცირა.

რადენიმე წლის წინ სიკონიის სისტემის ავტომატ AH-94-ისთვის ხიშტ-დანად მოიღო 6X5 დანა. იმ განსხვავებით რომ კონსტრუქციისა და ელუვის კეშე კი არა, გვერდზე მიაძვარეს პორაზინტალურ სიბრტყეში, რაც მათი შრითა გამოირიცხავდა მოწინააღმდეგის წყენებუა მის ჩაჭვლას და ათილებდა მის გამძირობას ხელმოყურ ჭრილობის მისაყენებლად.

სხვადასხვა ქვეყანაში ახალი კონსტრუქციის ხიშტ-დანაზე მუშაობა კვლავაც გრძელდება. ჩათქიერებულია ხიშტ-დანისა და „ექსტრემალური სიტუაციის დანის“ სინთეზის შექმნა, თუმცა საუკუთა, როული კონსტრუქციისა და მაღალი თვითღრებულების გამო ამ კონსტრუქციას პერსპექტივა ჰქონდეს. თუ გავითვალისწინებთ მოქალის ცეცხლსასროლი იარაღის შექმნის პერსპექტივებს და ტაქტიკურ დანიშნულებას, საუკუთა მომავლში ისეთი ტიპის ცივი იარაღის გამოყენება, როგორიცაა ხიშტ-დანა. რადენიმე თაწლეულის შემდეგ, ალბათ, დღეს არსებული კონსტრუქცია – ლულაზე დამაგრებული ხიშტ-დანა ისტორიას ჩაპარდებდა და მის ადგილს ახალი ტიპის სპეციალური სახისა და დანიშნულების ცივი იარაღი დაიკავებს, ხოლო ხიშტით მუიმარა უშმა-რა ჯარისკაცები უკვე ისტორიის საკუთრება გახდება.

АН-225 МРІЯ

ყველაზე დიდი ზვირთაქნეობის

თვითმფრინავები

„არსენალი“ იწყებს ახალ რუბრიკას „ყველაზე ყველაზე“, რომელშიც თავის ერთგულ მკითხველს გააცნობს ყველაზე გაბარიტულ და ყველაზე დიდი შესაძლებლობების მქონე

ტექნიკისა და შეიარაღების ნიმუშებს. რუბრიკას ყველაზე დიდი გვირგვინების სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავებით ვიწყებთ.

გასული საუკუნის 80-იან წლებში NATO-სა და ვარშავის ხელშეკრულების ქვეყნებს შორის სამხედრო კონფლიქტის დაწყების შემთხვევაში აშშ-ის სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციას ატლანტის ოკეანის გამოღმა უმოკლეს დროში უნდა გადმოეყვანა ჯარები, თანაც პირველ დარტყმას, საერაულოდ, სამხედრო აეროდრომებს მიაყენებდნენ. ამიტომაც სატრანსპორტო თვითმფრინავებს გრუნტზე უნდა შესძლებოდათ დაჯდომა, მაგრამ იმ პერიოდში აშშ-ის ძირითადი სამხედრო-სატრანსპორტო C-141 ველარ პასუხობდა ამ ახალ მოთხოვნებს და შეცვალას საჭიროებდა. 1980 წლის ოქტომბერში გამოცხადდა კონკურსი ახალი სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავის შექმნაზე, რომელშიც მონაწილეობის სურვილი გამოთქვეს ფირმებმა: Boeing-მა, Lockheed-მა და McDonnell Douglas-მა. ეს უკანასკნელი ერთი წლის შემდეგ ფინალისტად დასახელდა, 1982 წლის 31 დეკემბერს კი გაფორმდა 3,4 მლრდ დოლარად ღირებული კონტრაქტი თვითმფრინავის შექმნასა (რომელმაც მიიღო ნიშნული C-17A) და სამი პროტოტიპის აგებაზე. თუმცა მიზეზთა გამო თვითმფრინავი პაერში მხოლოდ 1991 წლის 15 სექტემბერს აფრინდა, ორი წლის შემდეგ კი მან ოფიციალური სახელწოდება — Globemaster III მიიღო.

გაქანი 51,75 მ-ს, სიმაღლე კი — 16,8 მ-ს შეადგენს. ცარიელი თვითმფრინავი 128110 კგ-ს იწონის, მისი მაქსიმალური ასაფრენი წონა კი 263083 კგ-ს აღწევს. ძალური დანადგარის სახით თვითმფრინავზე ფირმა Pratt & Whitney-ის ოთხი F117-P-100-ის ტიპის ძრავა გამოყენებული, თითოეული წვეთი 18550 კვძალა. C-17A-ს ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 830 კმ/სთ-ს აღწევს, მისი ფრენის პრაქტიკული მანძილი 4450 კმ-ს, მოყვადების საბრძოლო რაიუსი კი 925 კმ-ს უტოლდება. ეკიპაჟი 3-4 კაცისგან შედგება. სასარგებლო დატვირთვის სახით მას მაქსიმალური 77500 კგ-ის წაღება შეუძლია. მათ შორის ერთი

Abrams-ის ტიპის ტანკის ან ორი Bradley-ის ტიპის ქვეითთა საბრძოლო მანქანის, ან AH-64-ის ტიპის სამი დამრტყმელი შვეულმფენის. თვითმფრინავი 102 პარაშუტისტს იტევს, ცოცხალი ძალის სახით კი 144 სრულად ეკიპირებული ჯარისკაცის წყევანა შეუძლია. ერთი ტვირთის მაქსიმალური წონა, რომლის დესანტირებაც შეიძლება ამ სატრანსპორტო თვითმფრინავით, 18000 კგ-ს შეადგენს.

უპრობლემოდ არ ჩაუვლია თვითმფრინავის საფრენოსნო გამოცდებს, რაც უპირველესად როული ელექტროლად-ჭურვილობის არასტაბილური მუშაობით იყო განპირობებული. 1992 წელს

C-17 რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში ძირითადი ამერიკული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი იქნება

C-17A-ს სიგრძე 53 მ-ს, ფრთის

ამას საწვავის გაზრდილი ხარჯიც დაემატა, რაც კონტრაქტში გათვალისწინებულ პირობას 28%-ით აჭარბებდა. მიუხედავად ამისა, მუშაობა **Globemaster III**-ზე გრძელდებოდა, უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ იმ პერიოდისთვის აშშ-ში მისი ალტერნატიული ვარიანტი არ არსებობდა. **C-5**-სა და **C-141**-თან შედარებით მას ასაფრენად გაცილებით მცირე სიგრძის ასაფრენ-დასაფრენი ზოლი ესაჭიროებოდა. მაგალითად, გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში მისი გამოყენება 132 აეროდრომზე შეიძლებოდა, მაშინ როდესაც პირველი ორის მიღება მხოლოდ 47 აეროდრომს შეუძლო. ძლიერი ძრავების წყალობით კი, ასაფრენ-დასაფრენი ზოლის 2'-იანი ამჟავალი კუთხისას, მაქსიმალური დატვირთვისას რყევისით მას უკან შეუძლია მოძრაობა.

დღეს სულ აგებულია 205 **Globemaster III**. აქედან 185 აშშ-ის სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის ეკუთვნის. ავსტრალიის სამხედრო-საჰაერო ძალებს 4 თვითმფრინავი ჰყავთ, კანადას — 4, დიდ ბრიტანიას — 6, კატარს — 2, 3 **Globemaster III** კი NATO იყენებს. კიდევ ერთი თვითმფრინავი არაბთა გაერთიანებულ სამხედროებს აქვთ შეკვეთილი.

2003 წლის 10 დეკემბერს აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს **C-17A**-ს ერთ-ერთ ძრავას ბაღდადიდან საზენიტო რაკეტა მოხვდა, მაგრამ ეკიპაჟმა შეძლო მისი დასმა. 2005 წლის 6 აგვისტოს ბაგრაშში დაჯდომისას ამერიკული **C-17A** ასაფრენ-სადაფრენი ზოლის ფარგლებს გასცდა და შასი დაიხიზა. 2009 წლის 30 იანვარს კვლავ ამერიკული თვითმფრინავი ბაგრაშის ავიაბაზაში შასის გარეშე დაჯდა.

დეხანტის სახით **Globemaster III**-ის სატრანსპორტო ნაკვეთურში 102 პარაშუტისტი ეტევა

60-იან წლებში საბჭოთა თვითმფრინავების საინჟინერო ავიამრეწველობის საკონტინენტაშორისო ბალისტიკური რაკეტების საჰაერო გზით ვადატანის საშუალების შექმნა დაეკავა. იმ პერიოდში საბჭოთა კავშირში მხოლოდ ერთი, ანტიონივის საკონსტრუქტორ ბიურო იყო, რომლის ძირითად და, შეიძლება ითქვას, ერთადერთ პრივილს სატრანსპორტო ავიაცია წარმოადგენდა. ახალი თვითმფრინავის შექმნაც სწორედ მას დაეკავს. მომავალ **AH-22**-ზე მუშაობა 1961 წლის ბოლოს დაიწყო.

თვითმფრინავისთვის წაყენებულ ერთ-ერთ მთავარ მოთხოვნას მისი გრუნტის აეროდრომებიდან ექსპლუატაციის შესაძლებლობა წარმოადგენდა. ამიტომაც ფიუშელაჟის ბორტებზე ორიულიანი სამ-სამი დგარი განათავსეს. მართალია, ასეთი სექმა აუარესებს თვითმფრინავის მართვადობას მინაშე

და აფრენა-დაფრენის დროსაც შასიზე მოქმედი დატვირთვა არათანაბრად ნაწილდება, სამაგიეროდ ის აეროდრომის უსწორმასწორო ზედაპირის იოლად გადალახვის საშუალებას იძლევა. შასის კიდევ ერთი ღირსება ის არის, რომ გველა ძირითადი დგარის სიმაღლის ცვლილება და მათი ცალკე გამოშვება შეუძლია.

პირველი პროტოტიპის აგების შემდეგ, 1965 წლის 27 თებერვალს თვითმფრინავი პირველად აფრინდა პაერში, ერთი წლის შემდეგ კი **AH-22**-ს **АНТЕЙ** შეარქვეს. მისი სიგრძე 57,9 მ-ს, ფრთის გაქანი 64,4 მ-ს, სიმაღლე კი — 12,5 მ-ს. ცარიელი თვითმფრინავი 115000 კგ-ს იწონის, მისი მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 250000 კგ-ს აღწევს. ძალური დანადგარის სახით თვითმფრინავზე **HK-12MA**-ს ტიპის ოთხი ტურბოპრაზნული ძრავაა გამოყენებული, სიმ-

АНТЕЙ დღემდე მსოფლიოში ყველაზე დიდ ტურბოპრაზნულ თვითმფრინავად რჩება

თურში ტვირთის დაცლა და ცარიელს უკანა ლიუკიდან გამოსვლა შეუძლია. თვითმფრინავი პირველად 1968 წლის 30 ივნისს აფრინდა პარკში, ორი წლის შემდეგ კი ის საბაზო ვარიანტად C-5A სერიულ წარმოებაში ჩაუშვეს. ამ ვარიანტში თვითმფრინავის სერიული წარმოება 1973 წლამდე გაგრძელდა და 81 თვითმფრინავის ამუშებთ დასრულდა. ექსპლუატაციის პროცესში თვითმფრინავს რამდენიმე ნაკლი გამოუვლინდა, მათ შორის ფრთის კონსტრუქციის გათვლილზე ნაკლები სიმტკიცე. სამოედინზაციო პროგრამის შედეგად, ფრთის გაძლიერების გარდა, 9000 კგ-ით გაიზარდა თვითმფრინავის სასარგებლო დატვირთვა და 6000 კგ-ით სარყვის მარკა. 1982 წლიდან მწეობრში არსებულმა ვეფლა მანქანამ მოდერნიზაციის ეს პროგრამა გააიარა, რის ღირებულებამაც 1,4 მლრდ დოლარი შეადგინა.

1982 წელს აშშ-ის სამხედრო-საპაერო ძალებმა მძიმე სატრანსპორტო თვითმფრინავების პარკის გაზრდა გადაწყვიტეს და Lockheed-ის დამატებით, კიდევ ვარიანტი C-5B-ს 50 თვითმფრინავი შეუკვეთეს. მას ახალი ძრავები და ელექტრონიული აღჭურვილობა ჰქონდა. ამ მოდიფიკაციით თვითმფრინავის სიგრძე 75,5 მ-ს, ფრთის გაქეპი 67,8 მ-ს, სიმაღლე კი 19,8 მ-ს შეადგენს. ცარიელი თვითმფრინავი 172370 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 38100 კგ-ს აღწევს. ძალური დანადგარის სახით C-5B-ზე TF39-GE-1C-ის ტიპის ოთხი ტურბოტრაქტიული ძრავა დაყენებული, თითოეული — წვეთი 19100 კგ ძალა. თვითმფრინავის მაქსიმალური სიჩქარე 932 კმ/სი-ის ტოლია, პრაქ-

ექსპლუატაციის პროცესში ორი AN-22 რუსლან-ი ფრთხილად ტრანსპორტირებისთვის გადაკეთდა

ძლიერით თითო 15000 კგ ძალა. AN-22-ის მაქსიმალური სიჩქარე 650 კმ/სი-ს, ფრენის პრაქტიკული მანძილი კი 5250 კმ-ს შეადგენს. თვითმფრინავის მაქსიმალური ტვირთამწეობა 80000 კგ-ია. სასარგებლო დატვირთვის სახით 33,4x4,4x4,4მ-ის გაბარიტების მქონე სატვირთო ნაკვეთში 290 სრულად აღჭურვილი ვაგონიკა ან 150 პარაშუტიზმი თესილია. ტვირთის მაქსიმალური წონა, რომლის გადმოვლაც შეიძლება თვითმფრინავიდან, 22000 კგ-ს შეადგენს.

1965 წელს თვითმფრინავი ელბურეს ავიამოზე აწვეწეს, სადაც მან ფურორი მოახდინა. იმ მომენტისთვის ის მხოფლით ვეულაზე დიდი ტვირთამწეობის სატრანსპორტო თვითმფრინავი იყო. ერთი წლის შემდეგ ANTEI-ზე ერთი საცვლი ფრენისას ერთდროულად 12 მსოფლიო რეკორდი დაამყარეს. ამ თვითმფრინავმა 41 რეკორდი დაამყარა, აქედან 20 — მარინა პოპოვიჩის ეკიპაჟმა. 1969 წელს თვითმფრინავი ექსპლუატაციაში ჩაუშვეს. მათ არა მხოლოდ სამხედრო ტვირთები გადაჰქონდათ, მიჰქონდათ სხვადასხვა სახის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკა, ჰუმანიტარული დახმარება პერუში, ინდოეთში. AN-22-ებს ინტენსიურად იყენებდნენ აღმანეთში შესულ დიდი საბრძოლო კონტინგენტის შესაყვანად. 1990 წელს 15-მა თვითმფრინავმა 96 გაფრენით მთიან ვარაზალში 82 ჯ ტვირთი და 915 სამხედრო ჩაიყვანა.

1965-75 წლებში აიკო 68 თვითმფრინავი, აქედან ორს არ უფრენია, 19 დაკონსერვებულია, 33 კი რესურსის ამოწურვის გამო დაჭრეს. კიდევ 7 თვითმფრინავი კატასტროფებში დაიკარგა. მიმდინარე წელს მწეობრში 7 AN-22 დგას. აქედან 6 რუსეთის სამხედრო-საპაერო ძალებს ეკუთვნის, ერთი კი ანტონოვის საკონსტრუქტორო ბიუროს.

1964 წელს აშშ-ის სამხედრო-სა-

პაერო ძალებმა ახალი მძიმე სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავის შექმნაზე გამოაცხადეს კონკურსი, რომელშიც მონაწილეობის საშუალება ჰქონდა Boeing-მა, Douglas-მა, General Dynamics-მა და Lockheed-მა გამოიტყვეს. კონკურსის მოავერა მთიხონით, საბჭოთა AN-22-ის შესაძლებლობების დასარდლიადა, მომავალი თვითმფრინავის ტვირთამწეობა 100ტ-ზე ნაკლები არ უნდა ყოფილიყო. კონკურსის გამომცხადებთან ერთი წლის შემდეგ Lockheed-ი და მისი თვითმფრინავის პროექტი კონკურსის ფინალისტად დასახელდნენ. იმ პერიოდისთვის C-5-ს, რომელსაც ციცა ხანში Galaxy (გალაქიკა) შეარქვეს, საკმაოდ გიგანტური ზომები ჰქონდა. თვითმფრინავის დატვირთვასა და დაცლის პროცესების გასამარტეფებლად და ხანგრძლივობის შესამცირებლად, კულა ლიუკის გარდა, ინჟინრებმა ფიუშელაჟის ცხვირა ნაწილი ისე დააპროექტეს, რომ მას ზვეით აწევა შეუძლია. ანუ ცხვირიდან შესულ სატვირთო მანქანას სატვირთო ნაკვე-

Galaxy მსოფლიოში პირველი სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი იყო, რომელსაც ცხვირა და კულა სატვირთო ლიუკები ჰქონდა

რუსლან-ის გამოჩენამდე 13 წლის განმავლობაში Galaxy მსოფლიოში ყველაზე დიდი ტვირთმანქანის თვითმფრინავი იყო

ტიკული ფრენის მანძილი 5526 კმ-ია. რაც შეეხება ტვირთმანქანას, C-5B-ს მაქსიმალური 122470 კგ-ის წონება შეუძლია. ტექნიკის სახით ეს ორი ტანკ Abrams-ის ან ხუთი ჯეიმსტრანსპორტიორ M113-ის ტოლია. თვითმფრინავს ბორტზე 270 ჯარისკაცის აყვანა შეუძლია.

თვითმფრინავის შეიარაღებაში მიღების შემდეგ ის ყველა იმ შეიარაღებულ კონფლიქტში მონაწილეობდა, რომლებშიც აშშ-ის სამხედროები იყვნენ ჩართული. 1990 წელს Galaxy ოპერაცია „უდაბნოს ფრში“ მონაწილეობდა, რომლის დროსაც ყველაზე დიდი „საპაერო ხიდი“ იყო ორგანიზებული. 265 სატრანსპორტო თვითმფრინავის ტვირთბრუნვაში 22 დღეში 4,65 მლნ ტონა-კილომეტრს გადააგარბა.

ამ თვითმფრინავის ბიოგრაფიაში არა მხოლოდ სამხედრო დამსახურებებია. 1988 წლის დეკემბერში ოთხმა Galaxy-მ სპიტაკის მიწისძვრისგან დაზარალებულ მოსახლეობას 398,25 ტ პუ-მანიტარული ტვირთი ჩაუტანა. ამ თვითმფრინავის დაზნავ შეიქმნა ასევე სამოქალაქო ვარიანტი L-500, მაგრამ ამ პროექტმა არ გაამართლა. სულ გამოუშვეს 81 C-5A და 50 C-5B. აქედან დღეს ექსპლუატაციაშია 33 თვითმფრინავი, 45 კი რეზერვაშია და დაკონსერვებული. 1998 წელს დაიწყო მწყობრში არსებული თვითმფრინავების — ვარიანტი C-5M Super Galaxy — მოდერნიზაციის პროგრამა, რაც გაზრდილი წვეის მქონე ძრავების დაყენებასა და ელექტრონიკის სრულყოფას ისახავდა მიზნად. პირველი მოდერნიზებული თვითმფრინავი 2002 წლის 21 დეკემბერს აფრინდა. 2016 წლისთვის ახალ ვარიანტად მწყობრში არსებული ყველა თვითმფრინავის მოდერნიზაცია იგეგმება.

აშშ-სა და საბჭოთა კავშირის შორის შევიდბრება შეიარაღებაში არა მხ-

ლოდ სტრატეგიულ შეიარაღებას მოიცავდა. Galaxy-ს გამოჩენამ რამდენჯერმე გაზარდა ამერიკული ჯარების მობილურობა და საბჭოთა კავშირის ამისთვის აღკვეთური პასუხი უნდა გაეცა. 1972 წელს ანტონოვის საკონსტრუქტორო ბიუროს ახალი მძიმე სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავის შექმნა დაეკავა, 120 ტონის ტვირთმანქანით. მომავალი AH-124-ის პროექტირება 1973 წელს დაიწყო. დატვირთვის პროცესის გასამარტყვებლად, კუდა ლოკუსთან ერთად, Galaxy-ს ფიუზელაჟის ცხვირა ნაწილს შეეძლო ზევით აწევა. ამერიკულიდან განსხვავებით ანტონოვის თვითმფრინავს უფრო დიდი გაბარტყები ჰქონდა. შუთსწილების ოპტიმალური ვარიანტის დასადგენად გაანალიზდა 450 ვარიანტი და აეროდინამიკურ მიღში გამოიცადა 185 მოდელი. ცხვირა ლოკუსის გაღებისას, სატვირთო მანქანის უკეთ შესასვლელად შასის წინა დგარები იკეცება და ფიუზელაჟი დაბლა იწვეს.

თვითმფრინავის შექმნისას ერთ-ერთ მთავარ პრობლემას ძრავები წარმოად-

გენდა. ამიტომაც გადაწყდა, რომ ბრეტანეოში Rolls-Royce-ის ფორმის რვა ძრავა შეეძინათ და საბჭოთა კავშირში მათი ასლები გადაეღოთ მაგრამ ინგლისელები მიუხედავად რუსებს ეშმაკობას და განაცხადეს, რომ საბჭოთა კავშირს ძრავების მხოლოდ ომ რაოდენობას მაკვიდნენ, რაც მინიმუმ 100 თვითმფრინავისთვის იქნებოდა საკმარისი. ამის გამო არჩევანი იმ პერიოდისთვის არსებულ ერთადერთ მღიერ ძრავზე — D-18T-ზე შეჩერდა.

1982 წლის 24 დეკემბერს თვითმფრინავი, რომელსაც რუსლან-ი შეარქვეს, პირველად აფრინდა პაერში. მისი სიგრძე 69,1 მ-ს, ფრთის გაქანი 73,3 მ-ს, სიმაღლე კი 20,7 მ-ს შეადგენს. ცარიელი თვითმფრინავი 173000 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასაფრენი მასა კი 405000 კგ-ს უტოლდება. ძალური დანადგარის სახით AH-124-ზე D-18T-ის ტიპის ოთხი ტურბოპროპულსი ძრავა დაეყენებულა, წვეით თითო 23430 კგძალა. მაქსიმალური კომერციული დატვირთვისას თვითმფრინავი საათში 12600 კგ წაწევს ხარჯავს. თვითმფრინავის ფრენის მაქსიმ-

დღეისთვის სამოქალაქო ავიაციამანიების კუთვნილ რუსლან-ის ტვირთი მთელ მსოფლიოში გადააქვთ

**გადატანილი ტვირთების
ნაირსახეობით AN-124-ს
გვერდით ვერავინ
დაუდგება**

მალური სიჩქარე 865 კმ/სთ-ია და მას მაქსიმალურ 11600 მ-ზე შეუძლია ფრენა. ეკიპაჟი 6 კაცისაგან შედგება. სანაწარმო ტექნიკური პერსონალი კიდევ 7-9 კაცს თვლის. სასარგებლო დატვირთვის სახით რუსლან-ს 41,5x6,4x4,4მ-ის სატვირთო ნაკვეთურში 120000 კგ-ის წარება შეუძლია. თვითმფრინავი ორგემპანაანია. ზედა გემპანაზე, ეკიპაჟის კაბინისა და შემცველი ეკიპაჟის დასახელებული თათხის გარდა, 21 კაცზე გათვლილი ოთახიც არის.

1985 წლის მაისში თვითმფრინავი ლუბერეკის ავიახალონზე წარადგინეს და სპეციალისტებმა მას ზომებგაზრდილი Galaxy-ის ანალოგი უწოდეს. იმავე წლის 26 ივლისს ერთი საცდელი ფრენისას რუსლან-მა ერთდროულად 21 მსოფლიო სერკორდი დაამყარა. თვითმფრინავის რეკორდი წარმოება ერთდროულად კიევისა და ულანოუსკის საავიაციო ქარხნებში დაიწყო. სულ ათავ 58 თვითმფრინავი, აქედან 19 კიევში, სხვები კი ულანოუსკში. თვითმფრინავი შეიარაღებამ 1991 წლის 28 მარტს მიიღეს, მაგრამ დესანტრებისთვის ის არასერიოზ გამოუყენებიათ. მართალია, ტვირთის მასა, რომლის დესანტრებაც

მას შეუძლია, 25ტ-ს შეადგენს, მაგრამ შედესანტრების მანქანების დესანტრებისას ფიუნელაციის დიდი ზომების გამო წარმოქმნილი ტურბულენტური ნაკადი პარამეტრების სტროპების ხლართავდა. ამიტომ ერთ მანქანას გვერდებზე თითო დამატებითი ლიუკი გაუკეთეს, მაგრამ ამ კარიანტმაკ არ გაამართლა. შეიარაღებაში მიღებამდე ორი წლით ადრე ნებადართული იყო AN-124-ის გამოყენება სამოქალაქო გადაზიდვებისთვის. 1990 წელს ორი თვითმფრინავით ფარნბოროდან ბრატსკში 34 „ლენდ-რუერ-ერა“ და მათი სათადარიგო ნაწილები გადაიტანეს, 1985 წელს თვითმფრინავმა ორ ჯერზე 152 ტ-იანი თვითმძღველი გადაიტანა, მომავალ წელს კი ხარკოვიდან ტაშკენტში ტაშ-კუმიარის პიდროლეკტროსადგურისთვის პიდროტურბინის 80 ტ-იანი მუშა თვლი. სპიტაკის მიწისქვეშის შემდეგ სტიქიის რაიონში AN-124-მა 120 ტ-იანი „ლიბხერის“ ტაბის აშუქ ნაიტანა, 1993 წელს კი მაკლ ჯექსონმა მოსკოვში გასაპართი კონკრეტზე სამი თვითმფრინავით 310 ტ ტვირთი.

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ ანტიონის საკონსტრუქტორ ბოლომ

კაციტრების თვითმფრინავი ასაცილებლად საკუთარი ავიაკომპანია — „ანტიონის ავიახაზები“ ჩამოაყალიბა და ხელთ არსებული AN-124-ებით მსოფლიოში ტვირთის გადაზიდვა დაიწყო. თვითმფრინავის კომერციული კარიანტის ნიშნული AN-124-100-ია, მისი ტვირთამწოდობა კი 150000 კგ-მდე გაზრდილი. დღეს 24 თვითმფრინავი რუსეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების სამხედრო-სატრანსპორტო ავიაციის განკარგულებაშია (ამთავან II და კონსერვებულია). 10 ავიაკომპანია Volga-Днепр-ს ჰყავს (5 შეკვეთილია), 4 — ავიაკომპანია Полёт-ს (5 შეკვეთილია), 2 — ლიბის ავიაკომპანია Liban Air Cargo-ს, 1 — საამიროების ავიაკომპანია Maximus Air Cargo-ს, 7 — „ანტიონის ავიახაზებს“.

2009 წლის მონაცემებით, კატასტროფებში ოთხი თვითმფრინავი დააკარა. აქედან ყველაზე მამტაბური 1997 წლის 6 დეკემბერს ორუკუსში მოხდა. ორი Су-27-ით დატვირთული თვითმფრინავი ვიეტნამში მფრინავდა, როდესაც აფრენიდან 3 წმ-ის შემდეგ №3 ძრავა გაითქმა. 6 წმ-ის შემდეგ მას №2, 2 წმ-ში კი №1 ძრავები მიჰყვნენ. ეკიპაჟმა ვერ შეძლო ერთი ძრავით თვითმფრინავის გასწორება და სავსე იურებულ სახლებს დაეცა. ბორტზე მყოფი 23 კაციდან არავინ გადაურჩინდა, ხმელეთზე კი 45 კაცი დაიღუპა, მათ შორის 14 ბავშვი. საწვავისგან გაიხილმა ძლიერმა ხანძარმა შვიი წუთები გაანადგურა და მომხდარის ზუსტი მიზეზი დღემდე უცნობია, თუმცა კომისიის დასკვნით მიზეზი ძრავების დაბალი არბანამიკური მდგარობაა.

თვითმფრინავის ბოლო მოდიფიკაცია კომერციული AN-124-100M წარმოადგენს, რომელიც წინამორბედებსგან 6-დან 4 კაცამდე შემცირებული ეკიპაჟითა და გაუმჯობესებული ელექტროაღჭურვილობით განსხვავდება.

1976 წელს საბჭოთა კავშირში მრავალჯერადი გამოყენების კომსოურ სისტემა Энергия-Буран-ზე დაიწყო მუშაობა. გვემის თანახმად, მრავალჯერადი გამოყენების ორბიტული ხომალდისა და მისი რაკეტა-მატარებლების ძირითადი ავრეგატები ბაიკონურის კოსმოდრომზე უნდა გადატანილიყო და იქვე აეშობილიყო. საჭირო იყო ისეთი სატრანსპორტო საშუალება, რომელიც მსხველგაბარიტული კანძების გადატანას უზრუნველყოფდა. საავტომობილო და სარკინიგზო ტრანსპორტი, მსხვილი როგორც სახლავი, გამოუსადე

**წყვილი Мрия-Буран დღემდე
ყველაზე უნიკალურ
საავიაციო კომპლექსად რჩება**

„მრია“ თბილისის
სამგზავრო აეროპორტის
ასაფრენ ბილიკზე
2008 წ.

1988 წელს ჰაერში პირველად
აფრენილი ანტონოვის „ოცნება“,
თავისი შესამდებლობებითა და
გაბარიტებით ხალხს დღესაც აოცებს

გარი იყო. ამიტომაც საჭირო იყო ახალი მძიმე სატრანსპორტო თვითმფრინავი. თავდაპირველად ასეთად მიახსენიეს **BM-T** განიხილებოდა, რომელიც სტრატეგული ბომბდამშენ **3M**-ის მოდერნიზებულ ვარიანტს წარმოადგენდა. მათალია, ბაიკონურზე სწორედ ამ თვითმფრინავით გადაიტანეს რაკეტა-მატარებლის საწვავის აუზების ბლოკები, მაგრამ თვითმფრინავს არ შეუძლო არსებული ტვირთების სრული ნომენკლატურის ტრანსპორტირება. ამიტომაც ახალი სატრანსპორტო თვითმფრინავის შექმნა ანტონოვის საკონსტრუქტორ ბიუროს დაეკავა. დროის დაზოგვის მიზნით ახალი თვითმფრინავის შექმნა **რუსლან**-ის ბაზაზე გადწყდა. ფოუნელაჟი მუდმივ განივი კეევის ადგილას დამატებითი სექციის ჩასმით დააგრძელეს, ცენტროპლანის თავზე კი მსხვილგაბარიტული ტვირთების დასამატებლად სამაგრი წრტილები დააყენეს. ფოუნელაჟზე მოქმედი მკვეთრად გაზრდილი დატვირთვების გამო უარი ითქვა კუდა ლიუხეზე. მიწაზე დატვირთვით შესამცირებლად კი თვითმფრინავს 32 თვალი აქვს — 2 წინა და 28 ძირითადი საფრენებზე.

ახალი **АН-225**, რომელსაც **Мрия** უწოდეს, რაც უკრაინულად „ოცნებას“ ნიშნავს, პირველად 1988 წლის 21 დეკემბერს აფრინდა ჰაერში და დღემდე მსოფლიოში ყველაზე დიდ თვითმფრინავად რჩება. მისი სიგრძე 84 მ-ს, ფრთის გაქანს 88,4 მ-ს, სიმაღლე კი 18,1 მ-ს შეადგენს. ცარიელი თვითმფრინავი 250000 კგ-ს იწონის, მაქსიმალური ასა-

ფრენი კი 600000 კგ-ს. ძალური დანადგარიც **АН-124**-ის ანალოგიურია, იმ განსხვავებით, რომ **Мрия**-ს ექვსი ძრავა აქვს. მისი კრეისერული სიჩქარე 800-850 კმ/სთ-ია და 11600მ სიმაღლეზე შეუძლია ფრენა. რაც შეეხება სასარგებლო დატვირთვას, ამ შეტალის „ოცნებას“ 250000 კგ-ის წაღება შეუძლია.

1989 წლის 22 მარტს თვითმფრინავმა ახალი მსოფლიო რეკორდების დამყარება დაიწყო. იმ პერიოდისთვის ყველაზე დიდი ასაფრენი მასა ამერიკულ **Boeing 747-400**-ს კჰინდა, მაგრამ **АН-225**-მა მისი მაჩვენებელი 104 ტ-ით გადააფარა და მხოლოდ ერთი გაფრინვას ერთდროულად 110 მსოფლიო რეკორდი დაამყარა.

1989 წლის 3 მაისს **Мрия** ზურგზე დამატებული მრავალჯერადი გამოყენების ორბიტული ხომალდით პირველად აფრინდა ჰაერში. მალე კომპლექსმა 2700 კმ-იან მარშრუტზე ბაიკონური-კიევი უდაჯდომო ფრენა შეასრულა, რომლის დროსაც კომპლექსის ასაფრენმა მასამ 560 ტ შეადგინა. მსოფლიო სენსაციად იქცა კომპლექსის წარდგენა ლუბრუჟში, 38-ე საერთაშორისო ავიასალონზე. მას შემდეგ ნებისმიერ ავიასალონზე **АН-225** ყურადღების ცენტრში ექცეოდა. **Буран**-თან ერთად საცდელი ფრენების გარდა თვითმფრინავი კომერციული რეისებსაც ასრულებდა. 1990 წლის მაისში მან ჩელიაბინსკიდან აკუტაბში 110 ტ-იანი ტრაქტორი **T-800** ჩაიტანა.

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე ანტონოვის გვიანტმა 113 საცდელი ფრენა

შეასრულა, საერთო ხანგრძლივობით 235 სთ, აქედან 14 ფრენა ზურგზე დამატებული მრავალჯერადი გამოყენების ორბიტული ხომალდით. საბჭოთა კავშირის დაშლამ კოსმოსურ პროგრამას დიდი დარტყმა მიაყენა. ფინანსირების მკვეთრად შემცირების გამო 1994 წელს პროგრამა **Энергия-Буран** დაიხურა, უზიკალური თვითმფრინავი კი „უშუშყვრად“ დარჩა. 1994 წლის აპრილამდე, კომერციული გადაზიდვების ჩათვლით, თვითმფრინავმა 339 გაფრენა შეასრულა. შვიდი წლის განმავლობაში თვითმფრინავი მიწაზე უქმდ იდგა, — მძიმე ეკონომიკური პირობების გამო რუსეთში „ოცნებისათვის“ აღარავის ეცადა. ბოლოს თვითმფრინავი ანტონოვის საკონსტრუქტორ ბიუროს დაბრუნდა და დაიწყო მუშაობა მისი სერტიფიცირებისთვის. თვითმფრინავის გამოყენება ავიაკომპანია „ანტონოვის ავიანავებში“ კომერციული გადაზიდვებისთვის იგეგმებოდა. 2001 წლის 7 მაისს თვითმფრინავი შეიდგლიანა შესვენების შემდეგ პირველად აფრინდა ჰაერში. დაიწყო მისი სასერტიფიკაციო გამოცდა.

დღეს თვითმფრინავი მთელ მსოფლიოში დაფრინავს და სხვადასხვა სახის ტვირთი გადააქვს. 2009 წლის აკვისტოში **Мрия** ავიაციის ისტორიაში ყველაზე დიდი მონოტიტორის გადატანისთვის კიდევ ერთხელ შეეცადა განიხის რეკორდების წიგნში — მან ფრანკ-ფურტლიდან ერევანში 187,6 ტ-იანი გენერატორი ჩაიტანა.

თამარ კულუზაშვილი

კავკასიური მოვლენები

7.62 მმ-იანი
სნაიპერული
შაშხანი Bora-12

აზერბაიჯანი

● 23 ოქტომბერს აღმადის მიმართულებაზე სომეხი სნაიპერის ტყვიით აზერბაიჯანის არმიის სამხედრო მოსამსახურე 23 წლის ვლადარ ისმაილოვი დაიღუპა. ტყვია ვარისკაცს გულში მოხვდა.

● მიღწეული შეთანხმების შესაბამისად, თურქული კომპანია MKEK-ი 2010 წელს აზერბაიჯანს 7,62 მმ-იანი სნაიპერულ შაშხანებს MKE Bora-12-ს მაიწვიდს. შაშხანი 2008 წელს შეიქმნა და ძირითადად, სპეცდანიშნულების ქვედანაყოფებისათვის არის განკუთვნილი. გამოიყენება 1000 მ მანძილზე სრილისათვის. ამჟამად თურქული კომპანია აზერბაიჯანის ქარხანა „ტელეკომუნიკაციონი“ ერთობლივად ცეცხლსასროლი იარაღისათვის საბრძოლო მასალებს აწარმოებს.

● მომავალ წელს აზერბაიჯანის თავდაცვის ზარეუბი გაიზრდება და 1 მილიარდ 205 მილიონ 827 ათას მანათს, ანუ დაახლოებით 1 მილიარდ 500 მილიონ დოლარზე მეტს მიაღწევს. ახალ ბიუჯეტში პირველად NATO-ს პროგრამა „პარტნიორობა მშვიდობისათვის“ არ დაეიანსდება.

● აზერბაიჯანული წარმოების ორმა პისტოლეტმა ტესტური გამოცდები წარმატებით გაიარა. პისტოლეტებს Inam-სა და Gurur-ს თავდაცვითი მრეწველობის

ქარხნები ამზადებენ. ორივე პისტოლეტის გამოყენება დაბალ ტემპერატურებზეც შეიძლება და „კარაიფეზ“ უკუეისი ტაქტიკურ-ტექნიკური მახასიათებლები აქვს. პისტოლეტების წარმოება თურქულ კომპანია TISAS-თან ერთობლივად არის დაგეგმილი.

● 28 ოქტომბერს აზერბაიჯანის სახელმწიფო სასაზღვრო სამსახურის ხომალდებმა Aila-მ და Avior-მა გადარჩინეს რუსული სატვირთო გემი Flli, რომელსაც 1785 ტონა ტვირთი გადაჰქონდა. ბორტზე 11-კაციანი ეკიპაჟი იმყოფებოდა.

● მას შემდეგ, რაც პარლამენტმა კანონი „სამშვიდობო ოპერაციებში აზ-

ერბაიჯანის რესპუბლიკის მონაწილეობის შესახებ“ მიიღო, საზღვარგარეთ გასაგზავნი ქვედანაყოფების პირადი შემადგენლობა მხოლოდ მოხალისეებით და კომპლექტდება. პირადი შემადგენლობა სასაზღვრო და შინაგარეო სახელმწიფო საგანგებო სიტუაციების სამინისტროს თანამშრომლების შერჩევის შემდეგ და კომპლექტდება. თავდაცვის სამინისტრო ვალდებულია ყოველ წელიწადს სამშვიდობო კონტინგენტის საქმიანობის შესახებ პარლამენტს ანგარიში ჩააბაროს. კანონი აზერბაიჯანული სამხედროების მხოლოდ საზოგადოებრივი წესრიგის, ინფრასტრუქტურისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების დაქვემდებარებაში არსებული ობიექტების დაცვაში მონაწილეობას ითვალისწინებს. სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილე სამხედროებმა შეიძლება ვეტერანის სტატუსი მიიღონ. ასეთი ცვლილების დამტკიცების შემთხვევაში იმავე სტატუსს მიიღებს კოსოვოს, კრაინისა და აფგანეთის ოპერაციებში მონაწილე ყველა სამხედრო.

● აზერბაიჯანი აპირებს ავღანეთში ISAF-ის ოპერაციაში მონაწილე კონტინგენტის რიცხვების გაზრდას. ამის შესახებ სიტყვიერი თანხმობა უკვე არის ხარჯება და მატერიალურ-ტექნიკურ უზრუნველყოფას NATO-ს ქვეყნები იკისრებენ.

სომხეთი

● 21 ოქტომბერს ცნობილი გახდა, რომ სომხეთის სპეცსამსახურმა აზერბაიჯანის სასაზღვროდ შიონაჟისათვის

ვაზაბეთში გამართულ სწავლებაზე სომხურმა ასეულმა სპეცკონსო შეფასება დაიმსახურა

მიმოხილვა...

ყარაბაღის არმიის
მუდმივ
მზადყოფნაშია...

სომხეთის მოქალაქე, თადარიგის პოდპოლკოვნიკი გვეორჯ აირაპეტიანი დააკავა ამის შესახებ ინფორმაცია სააგენტო NEWS.am-მა სომხეთის ეროვნული უშიშროების სამსახურზე დაყრდნობით გაავრცელა. აირაპეტიანი რამდენიმე წლის წინ არმიიდან დისციპლინის დარღვევისათვის დაითხოვეს. აგრეთვე ცნობილი გახდა, რომ დაკავებული უცხოეთის მოქალაქე, რომლის შემწეობითაც ის აზერბაიჯანის სპეცსამსახურებს უკავშირდებოდა.

● ყაზახეთში ჩატარებული ოპერატიული რეაგირების კოლექტიური ძალების სწავლებიდან დაბრუნებულ სომეხ ჯარისკაცებს 18 ოქტომბერს ერევანში აერობორტ „ერბუნში“ შესაფერისი დახვედრა მოუწევს. საზეიმო ცერემონიაზე მთავარი შტაბის უფროსის მოადგილემ, გენერალ-ლეიტენანტმა აიკას ბაკმანიანმა აღნიშნა, რომ მას სომეხი ჯარისკაცების უმაღლეს დინეზე წარმოჩენის უნარში გვეტი არ ეპარებოდა და ამიტომაც სომხური ასეული სწავლებლებზე საუკეთესოდ აღიარეს. ასეულის 106-ე სამხედრო მოსამსახურე წახალისია, - ვაღიან სამსახურში მყოფმა ჯარისკაცებმა 10-დღიანი, ხოლო ოფიცრებმა და პრაპორშჩიკებმა 5-დღიანი შეუბრუნებები მიიღეს. გარდა ამისა, მოსალოდნელია ბრძანება დაჯილდოებასა და სხვა წახალისებაზე.

● სომხეთი თავდაცვის ხარჯებს 2009 წლის დონეზე შეინარჩუნებს, რაც დაახლოებით 500 მილიონ დოლარს აღწევს.

ჩრდილო კავკასიის კვირის

● რუსეთი ჩრდილო კავკასიაში ჯარების რაოდენობის ოთხჯერ გაზრდას აპირებს. ასეთი ინფორმაცია 29 ოქტომბერს „ნეხავისიმაია ვახუტამ“ გაავრცელა. ჟურნალისტიკებისათვის ცნობილი გახდა, რომ ცოტა წნის წინ მოსკოვის ოლქიდან როსტოვის ოლქის ქალაქ მილეროვში 474-ე ცალკეული საავტომობილო ბატალიონის გადაყვანა დასრულდა, ხოლო ჩეჩნეთის დასახლებულ პუნქტ ბორზოში მე-8 ცალკეული სამთო ბრიგადის გაერთიანება ვლადიკავკაზში 58-ე არმიის ბაზაზე მოსალოდნელია ოპერატიული სარდლობის ჩამოყალიბება, სადაც 7 მოტომსროლელო და ერთი სატანკო ბრიგადა გაერთიანდება.

კოსმონავი კვირისათვის

● სეპარატისტული აფხაზეთის მინისტრთა კაბინეტმა მოიწონა 2010 წლის ბიუჯეტის პროექტი, რომელიც შემოსულების და გასაულებს ნაწილში ერთნაირი და 3 მილიარდ 875 მილიონი რუბლია. თავდაცვის ხარჯებს სოხუმში აღარ ახსენებენ, მაგრამ ბიუჯეტის ხარჯებით ნაწილში მნიშვნელოვანი თანხა — 814 მილიონ 700 ათასი რუბლის მართლწესრიგზე, პროკურატურასა და სასამართლოზე გამოყოფილი.

558 მილიონ 300 ათასი რუბლის დანიშნულება გაურკვეველია. ამ თანხებიდან, ალბათ, თავდაცვაზე დაახლოებით 1 მილიარდი რუბლი, ანუ 30-34 მილიონი დოლარია დაგეგმილი.

● 21-23 ოქტომბერს ჩატარდა საბატალიონო ტაქტიკური სწავლებები, რომლის თემა იყო „მთიან-ტყიან გარემოში დამით თავდაცვითი ბრძოლების წარმოება“. სწავლებაში მონაწილეობდა მე-3 ცალკეული სამთო-მსროლეული ბატალიონი, რომელსაც საცეცხლე მხარდაჭერას უკეთებდნენ პაუბი-4-30-ების დივიზიონი, 85 მმ-იანი D-44-ების, BM-21 „გრაბებისა“ და 120 მმ-იანი ნამოსტკორცნების ბატარეები, 82 მმ-იანი ნამოსტკორცნების სამი ოცეული და საცეცხლე მხარდაჭერის ასეული. დასკვნითი ნაწილი არტილერიის სროლებით კოდორის ხეობის ქვედა ნაწილში პოლიგონ „ცხაბალზე“ დამით ჩატარდა. 1400 მეტრით დაშორებულ სამიზნეებს არტილერია ვჯარედინი ცეცხლით ესროდა.

ჩრდილო
კავკასიიდან
საქართველოს
რეაქტიული
ემოქრებიან

ყარაბაღი

● 20 ოქტომბერს ფონტის ხაზზე საფორტფეიკაციო ნაკვობათა გამაგრების სამუშაოები შეიმჩნეოდა. გაითხარა სხვადასხვა მიმართულებით სანგრები, გამაგრება და ხურული პოზიციები. ზოგიერთ ადგილზე ნეიტრალური ზონები დაინდმა. ფეხლის მიმართულებაზე სომხური ქვედაოფეიკები ვადაჯუფდა. იმ დროისათვის პოზიციებს სომხეთის პრეზიდენტი სერჯ სარქისიანი და თავდაცვის მინისტრი სეირან ოვანიანი ათვალიერებდნენ.

თემურ ჩაჩანიძე

თურქეთ-სომხეთის დაახლოების მთავარ პრობლემად ყარაბაღი რჩება

ოკმების
საფრანგეთისა და
უწყებების
ზედამსჯედველობით

სელმონერა
და რუსეთის
საგარ-
უწყებების
სელმდგანგებობის
მოხდა

10 ოქტომბერს ციურისში აშშ-ის სახელმწიფო მდივარ ჰილარი კლინტონის, რუსეთისა და საფრანგეთის საგარეო საქმეთა მინისტრების სერგეი ლავროვისა და ბერნარ კუშნერის, საგარეო პოლიტიკისა და უსაფრთხოებაში ევროკავშირის უმაღლესი კომისრის ხაიერ სილანას დასწრებით თურქეთისა და სომხეთის საგარეო საქმეთა მინისტრებმა ამაჟდ დავუთიოღლუ და ედვარდ ნალბანდიანი ხელი მოაწერეს პროტოკოლებს დაღლომატური ურთიერთობათა დამყარებასა და ომხზიუ ურთიერთობების განვითარებაზე. დოკუ-

მენტები რატოიეკაციას პარლამენტებში გაივლის.

დოკუმენტები ითვალისწინებს დაღლომატური ურთიერთობების დამყარებას, საერთო საზღვრის განსნას, ქვეყნების საგარეო უწყებებს შორის რეგულარულ კონსულტაციებსა და ქვეყნების ტერიტორიული მთლიანობის აღიარებას.

მისსაღმებელა, რომ ქვეყნებს შორის უნდობლობა დაიძლათა და ურთიერთობათა ნორმალიზაცია დაიწყო, თუქცა ეს პროცესი, ალბათ, მარტვი არ იქნება.

სომხეთში არ დაიფიწებენ 1915-18 წლების ტრაგედიას, როცა ოფოციალ-

ური ერენის მტკიცებით 1,5 მილიონი მშვიდობიანი სომხები მამინდელი თურქეთის ხელისუფლების პოლიტიკის მსხვერპლი გახდა.

ორი ქვეყნის ურთიერთობათა შემდგომი პროგრესი მნიშვნელოვანწილად კავკასიის კიდევ ერთ მოუგვარებულ — ყარაბაღის კონფლიქტთან არის დაკავშირებული.

ახლა ყარაბაღის საკითხზე ინტენსიური დიპლომატური მუშაობა მიმდინარეობს, რომელმაც კონფლიქტის საბოლოო წერტილი აზერბაიჯანის ტერიტორიული მთლიანობის გათვალისწინებით უნდა დაუსვას.

თურქეთის პოზიცია ამ შემთხვევაში ასეთია: თუ ყარაბაღის პრობლემაში წინსვლა არ იქნება, მამინ პარლამენტი ციურისში ხელმოწერილ დოკუმენტებს არ დაამტკიცებს.

თავად ყარაბაღელები კი მოლაპარაკებებში მონაწილეობას მოითხოვენ. მათთვის რუსეთისგან ოკუპირებული აფხაზეთისა და ცხინვალის რეგიონის დამოუკიდებლობის აღიარება იმის მაგალითია, რომ სეპარატისტული მოძრაობა მზარდაქტვის შემთხვევაში მიზანს მაღლწევს.

კონფლიქტის დაწყების მიხზეუ მთინი ყარაბაღის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა რიგარეუმე სესიის 1988 წლის 20 თებერვლის გადაწვეტილება გახდა, რომლითაც ადგილობრვი ხელისუფლება აზერბაიჯანიდან გასვლასა და სომხეთის შემადგენლობაში შესვლას მოითხოვდა.

საქართველო-აზერბაიჯანის საზღვრიდან სამხრეთ-აღმოსვლეთით მდებარე მთინ ყარაბაღში 1988 წლის 1-ული იანერის მდღომარეობით 183900 კაცი ცხოვრობდა, საიდანაც 74%, ანუ 136 ათასი სომხები და 23,7%, ანუ 32,5 ათასი აზერბაიჯანელი იყო.

ავტონომიური ოლქის საკანონმდებლო ორგანოს ანტიკორისტული გადაწვეტილება ვინიკურ ნიადაგზე სომხებსა და აზერბაიჯანელთა შორის შეტაკებების მიხზეად გადაიქცა.

აზერბაიჯანის ქალაქებში მცხოვრები სომხე მოქალაქეთა დარბევებს სომხეთის ტერიტორიაზე მცხოვრებ ათეულათასობით აზერბაიჯანელს წინააღმ-

ფეხბურთის მატჩით
თურქეთ-სომხეთის
დაახლოება
დაიწყო

დეგ განხორციელებული საპასუხო ქმედებები მოკეცა.

1989 წლის იანვრისათვის ვარაზალი აზერბაიჯანის ხელისუფლებას ფაქტობრივად აღარ ემორჩილებოდა და ადგილობრივი სომხები ომის საშაბდისს შეუდგნენ. ვარაზალებს დიდი დახმარება გაუწია 1988 წლის თებერვალში სომხეთში შექმნილმა „ვარაზაღის კომიტეტმა“, რომელსაც სომხეთის დღევანდელი ოპოზიციის ლიდერი ლეონ ტერ-პეტროსიანი მეთაურობდა.

მასობრივ აქციათა დროს საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვის საბაბით შექმნილი კომიტეტი შეიარაღებულ რაზმებს აყალიბებდა, სადაც დაახლოებით 20 ათასი კაცი გაერთიანდა. კომიტეტის წევრთა განკარგულებაში იყო: ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღი, გლუკეულდანი სანადირო თოფები, თვისინაკითი ნაღმსატყორცები და ხელუშაბრები. ეკუმპარსატორცნები, ტყვიამფრეკვები, სეტყვიანინაღმდეგი ქვეჭებები, „ალაზანის“ ტაბის სარაკტო დანადგარები და სხვ.

ვარაზაღის ომისათვის მზადებაში მოსკო-ერევნის პოლიტკურმა და განსაკუთრებით სამხედრო დაახლოებამ დიდი როლი ითამაშა.

1991 წლის შემოდგომაზე სომხეთის ხელისუფლების გადაწყვეტილებით საბჭოთა არმიის რიგებში სომხეთში მცხოვრებ მოქალაქეთა გაცივება განახლდა და სომხეთის ტერიტორიაზე განლაგებული მე-7 გერმადული არმიის ქვედანაყოფები სომხეთი წვედარდლებით შეიკო.

ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის სარდლის მოადგილის საბრძოლო მომზადებაში, გენერალ-ლეიტენანტ იოსიფ ოიანაღის ხელმძღვრობით სომხეთი ახალგაზრდები მომზადებას საქართველოში ამიერკავკასიის სამხედრო ოლქის 171-ე სასწავლო ცენტრის ქვედანაყოფებში თბილისში, გორში, ვარაზასა თუ დანისში გადიდნენ. სომხეთში არმიისათვის არტილერიის, ტანკის, მესანგრის, მენეიტის, მეკავშირისა თუ სხვა სპეციალობით მომზადებული ასეულობით უმცროსი მეთაური მიიღო.

სომხეთი და რუსი ჯარისკაცებით დაკომპლექტებული საბჭოთა არმიის ნაწილები რუსი ოფიცრების მეთაურობით კონფლიქტში სომხეთის მხარეს ბრძოლებში რეგულარულად მონაწილეობდნენ.

ფულით მოსიყვდილი სტეფანაკერტის 366-ე მოტომსროლელი პოლკის პირადი შექადგენლობა ჯგუშანტქიის დახმარებით სომხურ ფორმირებებთან

თურქეთთან დაახლოების სანიინაღმდეგო აქცია ერევანში

ერთად 1992 წლის 25-26 თებერვალს ხოჯალის აღებაში მონაწილეობდა.

ხოჯალში 613 ქალი, ბავშვი, მოხუცი თუ მამაკაცი ძალადობის მსხვერპლი შეიქმნა.

366-ე პოლკმა ვარაზაღიდან გამოსვლისას ადგილობრივი სომხების რაზმებს დიდი რაოდენობით შეიარაღება გადასცა, ხოლო სამხედრო მოსამსახურეთა ერთი ნაწილი ვარაზაღელ მოლაშქრეებს შეუერთდა.

იგივე ჩაიდინა რუსეთის შინაგანი ჯარების 81-ე ოპერატულმა პოლკმა, რომელიც ასევე სტეფანაკერტში იყო დისლოცირებული.

გეუმრის 128-ე მოტომსროლელი პოლკი სომხეთის არმიის მხარეს ბრძოლებში არაერთხელ მონაწილეობდა.

მე-7 არმიის სარდლის, გენერალ-ლეიტენანტ ფიოდორ რეუტის მითითებით ერევანში „ერეუნიის“ აეროდრომზე დისლოცირებული 382-ე ცალკეულ შეუღლმფრეთა ესკადრილის შეუღლმფრეებმა გასამრჯელოს სანაცვლოდ აზერბაიჯანელთა პოზიციები მრავალჯერ დაბომბეს. ვარაზაღში იარაღი და საბრძოლო მასალები ეზიდებოდნენ და

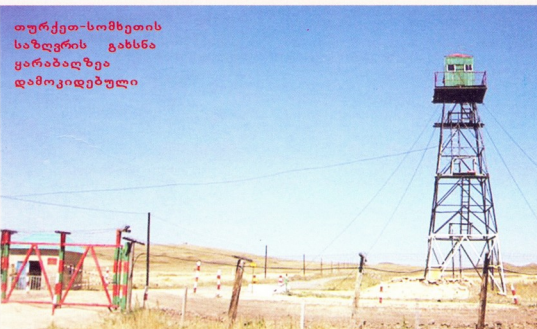
შეიარაღებული რაზმები გადაკეცადით, უკანა გზაზე კი დაჭრობები და მშვიდობიანი მოსახლეობა მიკეცადით.

1993 წლიდან ვარაზაღის არმიის შტაბს რუსეთის არმიის გენერალ-ლეიტენანტი ანატოლი ზინევიჩი ხელმძღვანელობდა. ომის დასკვნით ნაწილში მის დაგეგმილ ოპერაციებს ვარაზაღის მიმდებარე აზერბაიჯანული ტერიტორიების დაკეცვა მიკეცა.

აფხაზეთისა და ცხინვალის კონფლიქტების მსგავსად, ვარაზაღში მოელენების ესკადრილისათვის რუსეთმა ბფრით რამ გააკეთა, მაგრამ ბაქო კონფლიქტის ზონაში ე.წ. რუსული სამშვიდობო ძალების შეყვანაზე მაინც ვერ დათანხმდა.

1994 წლის 12 მაისიდან ვარაზაღში აქტიურ საბრძოლო მოქმედებათა შეწყვეტის შემდეგ ერთმანეთის პირისპირ სომხეთი და აზერბაიჯანელი სამხედროები დანაღნ. ორეუ მხარეს, სამხედრო რიტორიკის თინხლებით, ინციდენტები თითქმის ყოველდღე ხდებდა. იღუპებთან სამხედროები და სამოქალაქო პირები, მაგრამ სტატუს კვოს დარღვევას ჯერ-ჯერობით მაინც ვერდიდნენ.

თეიმურ ჩარანიძე

თურქეთ-სომხეთის საზღვრის გახსნა ვარაზაღზეა დამოკიდებული

ტანკები ღოკალურ ომებში: კორეიდან სხინვალის ომამდე

კორეის ომი სამი
წელი გაგრძელდა

დაჯავშნული მუხლუხა საბრძოლო ტექნიკის შექმნის იდეა და ომში გამოყენების პირველობა ბრიტანეთს ეკუთვნის.

პირველ მსოფლიო ომში დიდი ადგილი პოზიციურმა ბრძოლებმა დაიკავა. ინჟინრობის წინააღმდეგობებით, ეკლიანი მეთოდებით, ტრანშეებით, აერობატური თუ ნახევრად აერობატური იარაღით აღჭურვილი საცეცხლე წერტილებით გაპარებული ერთიანი ფრონტის ხაზისა და დრამდ ემულიონრებულ თავდაცვითი ზოლების გარღვევა მნიშვნელოვან ძალებს მოითხოვდა. ამის გამო პოზიციური ბრძოლები ხშირად გაჭანურდებოდა ხოლმე.

სამხედრო ტექნიკის სიახლემ — მექანიკურმა სატრანსპორტო საშუალებებმა და დაჯავშნულმა ავტომობილებმა ჯარების მანევრულობა აამაღლა, მაგრამ ორდონორდო ადგილები და რბილი ნიადაგი თვლებიანი ტექნიკის გამოყენებას ზღუდავდა.

განჩნა ვეღღანმავალი მუხლუხიანი ტექნიკის საჭიროება, რომელიც ორმეებს, ტალახსა თუ ეკლიან მეთოდებს იძლეად დაძლედა. იმედროულად კარგი შუარადებით ქვეითებს საცეცხლე

მხარდაჭერას გაუწევდა და ჯავშნით თავის დაცვას შეძლებდა.

ამ მოთხოვნათა გათვალისწინებით აგებული საბრძოლო მანქანები პირველ სეკტემბერს საფრანგეთში, მდინარე სომის ჩრდილოეთით, გერმანიულა პოზიციებზე შეტყვისთვის გამოიყენეს.

იმ საბანკო შეტყვაში 49 MK1 ტიპის ტანკი მონაწილეობდა, მაგრამ შეტყვის ხაზამდე მისვლა მხოლოდ 32-მა შეძლო. დანარჩენები მწყობრიდან ტექნიკის არასაიმედობისა თუ კონსტრუქციული ხარვეზების გამო გამოიყენდა.

უმჯალოდ შეტყვას კიდევ 14 ტანკი გამოაკლდა — 5 ჭობში ჩაყვლი, ხოლო 9-ს კი მექანიზმებმა უმტყვნა.

დარჩენილმა 18 ტანკმა 5 კმ სიგრძის ფრონტის ხაზი 5 კმ სიღრმეში გაარღვია და ბრიტანელმა ჯარისკაცებმა სოფელი ფლორი-კორსელი დაიკავეს. ეს ბეჭრად დიდ წარმატება იყო, ვიდრე წინა 35-დღიანი სისხლისმღვრელი ბრძოლების შედეგები, სადაც ქვეითებმა 20-ჯერ მეტი კაცი დაკარგეს.

მსოფლიო ომებს შორის პერიოდში კონსტრუქციული ცვლილებებით ტანკების საცეცხლე ძალა, საიმედოობა და გამძლეობა ბეჭრად გაუმჯობესდა. პარალელურად გამოყენების ტაქტიკის სრულყოფა მიმდინარეობდა.

დღი ბრიტანეთის, საფრანგეთისა თუ ამერიკის არმიებში ტანკებს ქვეითებისა და კავალერიის თანხლებს. დამხმარე ძალად განიხილავდნენ, ამიტომ სატანკო ჯარების დიდ ყურადღებას არ

აქცევდნენ.

საბჭოთა გენერალიტეტი ტანკებს შედეგიანი შეტყვის ერთ-ერთ საშუალებად განიხილავდა და ამ მიმართულებით მუშაობა მიმდინარეობდა.

გერმანულმა სამხედროებმა კი ტანკებში სწრაფი შეტყვით თავდაცვის სიღრმეში დიდ მანძილზე შეღწევის, მოწინააღმდეგის ძალების დანაწევრებისა და აღწავლა მოქცევის მოწინაი იარაღი დაინახეს. ამიტომაც მთორ მსოფლიო ომში გერმანიელთა მთავარი დამრტყმელი ძალა სატანკო დავჯუფებები იყვნენ, რომლებშიც რამდენიმე სატანკო და მორტარხეული დივიზია შედიოდა და ჯავშნატექნიკის ასეულობით ერთუულს ითვლიდა.

ტაქტიკურმა სიახლემ გერმანიის არმიას ომის პირველ წლებში მნიშვნელოვანი უპარატესობა მოუტანა და მთელ რეკ ოპერაციებში წარმატება ტანკების მასობრივმა და სწორად გამოყენებამ განაპირობა.

იმედროულად აღმოჩნდა, რომ იქ, სადაც ტანკი სისწრაფესა და მანევრულობას კარგავდა, დანაკარგიც მატულობდა. ასე მოხდა 1945 წლის აპრილ-მაისში, ბერლინის ოპერაციის დროს, როცა საბჭოთა არმიამ 23 დღეში 1997 ტანკი და თეთიძაული საარტილერიო დანადგარი, ანუ დღეში საშუალოდ 87 ერთუული დაკარგა.

მთორ მსოფლიო ომის შემდგომი პერიოდის თითქმის ყველა ღოკალური ომი თუ ოპნელიტეტი სხვადასხვა რაოდენობის ჯავშნატექნიკისა და მათ შორის

პირველ მსოფლიო ომში
ბრიტანელებმა ტანკები
პოზიციების
გასაზღვრევად შექმნეს

ტანკების გამოყენებით აღინიშნა.

პირველად საბჭოთა და დასავლურ-მა ჯაშუანტექნიკამ და ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებებმა ერთმანეთს შესაძლებლობები კორეის ნახევარკუნძულზე მოხსნა.

კომუნისტური ჩრდილო კორეა თანამოქმედ სამხრეთელების წინააღმდეგ აგრესიისათვის საბჭოთა კავშირის დახმარებით ემზადებოდა. საბჭოთა ოფიცრების გაწვრილნილ-მოშადაებული კიმ ირ სუნის არმიის სატანკო ნაწილები მეორე მსოფლიო ომის ერთ-ერთი საუკეთესო T-34-85 ტიპის ტანკებით იყო აღჭურვილი.

ვევლახზე მოშადაებული 105-ე სატანკო ბრიგადა 107-ე, 109-ე და 203-ე სატანკო პოლკებს აერთიანებდა და თითოეული 40 T-34-85-ს ითვლიდა. სხვა ქვედანაყოფებში ტანკების შედარებით მცირე რაოდენობა იყო. სულ ჩრდილო კორეის არმიას 258 ტანკი ჰქვავდა.

ამ დროს სამხრეთ კორეის არმიის მთელი ჯაშუანტექნიკა 27 M-3 ტიპის ნახევრად მუხლუხა და M-8 ტიპის თელევიზიანი ჯაშუანტრანსპორტიორისაგან შედგებოდა.

ფერ ჯარისკაცს ტანკი ნანახიც კი არ ჰქვავდა და არც ჯაშუანტექნიკასთან ბრძოლის ჩუქვები ჰქონდა. სამხრეთკორეელი ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებები 1900 ერთეული 60 მმ-იანი Bazooka M-1-ით შემოიფარგლებოდა, რომლისთვისაც T-34-85-ის ჯაშუანი გადაულახავი ზღუდე გამოდგა.

1950 წლის 25 ივნისს, ძლიერი სარტილური ცეცხლის შემდეგ, დღის 5 საათში ჩრდილოკორეელთა ქვეითმა დივიზიებმა 150 ტანკით კორეის ნახევარკუნძულის გამოყოფი 38-ე პარალელი გადაკვეთეს და სამხრეთისაკენ წაიწიეს.

რიცხოობრივი და განსაკუთრებით ჯაშუანტექნიკის უპირატესობით კომუნისტური კორეის ჯარებმა სამხრეთელთა პოზიციები იოლად გაარღვიეს და შეტევა იმდენად წარმატებით განვითარეს, რომ 28-ში სამხრეთ კორეის დედაქალაქი სული დაიკავეს.

ურალის ფოლადისაგან დამზადებულ T-34-ებს ამერიკული 57 მმ-იანი უუკუგორბო ქვეშებ M-16-ისა და ბაზუკას ჭურვები ვერაფერს აკლებდა. ასეთ შემთხვევებში სამხრეთკორეელი ჯარისკაცები თავგანწირვაზე მიდიოდნენ. ფეფქებადი საშუალებებით ტანკებს უკარგდებოდნენ და მწუობრიდან გამოჰყვავდათ.

ომის პირველ დღეებში კომუნის-

ომის დასაწყისში ჩრდილოკორეელთა წარმატება მნიშვნელოვანილიად T-34-85-მა განაპირობა

ტური კორეის არმიამ სულ 11 ტანკი დაკარგა.

აგრესიის შესაჩერებლად 4 ივლისს პორტ პუსანში იაპონიიდან ამერიკული საოკუპაციო ჯარების 24-ე ქვეითი დივიზიის არტილერიით გაძლიერებული 400-კაციანი ქვედანაყოფი გამოვიდა და მეორე დღეს ამერიკული ჯარისკაცები ჩრდილოკორეელთა სატანკო შეტევის შეჩერებას შეეცადნენ.

ამერიკელების პოზიციებს 33 T-34-მა შეუტია და არტილერიისტებმა ცეცხლი 105 მმ-იანი M-2A1 პაუბიცებითა და

75 მმ-იანი M-20 უუკუგორბო ქვეშებებით გახსნეს. გასროლების უტეტესობა ჯაშუანმხეტრეტი ჭურვები იყო, რომელთაც ტანკების ჯაშუანი ისხლელდა. ექვნილედ კუმულაციური ჭურვით კი 500 მეტრში 2 ტანკის დაზიანება მოხერხდა.

ამერიკელებმა პოზიციები ვეღარ შეინარჩუნეს და დიდი დანაკარგით უკან დაიხიეს. მოკალუთა რაოდენობამ 150 კაცს მიაღწია.

იმდროინდელ ამერიკის არმიამ და მკვდრებულთა მდგომარეობით კორეის

მსუბუქი ტანკი M-24 Chaffee ომში არ გამოდგა

ამერიკელი ჯარისკაცები
კი იღივებიან, მაგრამ ეს
ბაზუკა საბჭოთა
ჯავშანტექნიკას
ჯერ ვერ სჯობნიდა

მივაკრიბებოდა რელიეფი და დაბლობებში კი დაჭობებული ბრინჯის მინდვრები ტანკებს ამოცანების შესრულებას გაუწივლდა.

რამდენიმე დღეში პუსანში ამერიკელთა 78-ე მძიმე სატანკო ბატალიონის A ასეული გადმოვიდა, რომელიც 14 მსუბუქი M-24 Chaffee-ს ტაიპის ტანკით იყო დაკომპლექტებული.

10 თლის ბრილიაში T-34-ები და M-24-ები ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ. ამერიკელი ტანკების 75 მმ-იანი ჭურვები საბჭოთა ჯავშანს ვერ მოერია, ხოლო მოწინააღმდეგის სატანკო ცეცხლით 78-ე ბატალიონის ორი ტანკი გამოაკლდა.

მეორე დღეს ამერიკელებმა კიდევ 3 ტანკი დააკარგეს და ევლისის ბოლოსთვის ასეულს მხოლოდ 2 გამართული ტანკი შემორჩა.

ცხადი გახდა, რომ T-34-ებთან ბრძოლა უფრო ძვირად საშუალებებს მოითხოვდა, ამიტომ ამერიკელებმა ტანკების რაოდენობრივ ზრდასთან ერთად აქცენტით თანამედროვე შეიარაღებით აღჭურვილი სატანკო ქვედანაყოფების შემოუყვანზე გადაიტანეს.

ავგუსტოში ამერიკელთა განკარგულებაში მყოფი 5 სატანკო ბატალიონიდან თითოეული საშუალოდ 69 ტანკს ითვლიდა. ერთი — მე-6 ბატალიონის მთლიანად უახლესი M-46 Patton-ებით, ხოლო სხვები კი თანაბრად M-24-ებითა და M4A3 Sherman-ებით იყო და-

კომპლექტებული. ტანკსწინააღმდეგო არტოლერია 88,9 მმ-იანი M-20 Super Bazooka-თი შეივსო.

ახალმა ტექნიკამ სატანკო დუელებში გარდატეხა შეიტანა და ჩრდილოკორეულთა სატანკო დანაკარგმა ქალაქ ტეჯუნისათვის ბრძოლებიდან ზრდა დაიწყო.

სამხრეთ კორეის ცენტრალურ ნაწილში მდებარე ქალაქის ალების ოპერაცია 3-დან 25 თლისამდე გაგრძელდა და ბრძოლებში კომუნისტებმა 15 T-34 დაკარგეს, საიდანაც 7 ტანკი „სუპერ-ბაზუკებზე“ მოიღის.

კომ ირ სენის არმიის დიდი წარმატების ფონზე, როცა კომუნისტების ხელში ნახევარკუნძულის 90% გადავიდა,

სატანკო დანაკარგი ჯერ ისე უმნიშვნელო იყო და 20-25 ერთეულს არ აღემატებოდა.

ბევრად მეტი ტანკი მწიფობიდან აუარებისა თუ სათადარიგო ნაწილების უქონლობის გამო გამოვიდა, ხოლო რემონტის დროულ ჩატარებას, საწვავითა და სათადარიგო ნაწილებით მომარაგებას კი ხელს ჰკერძო გაბატონებულ ამერიკის ავიაცია უშლიდა.

კომუნისტური კორეის არმიამ აქტიური მოქმედებებით ამერიკული და სამხრეთკორეულია ქვედანაყოფები ნახევარკუნძულის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ნაწილში, ე.წ. პუსანის პლატოარშზე შეაკავა. პლატოარშის ფრონტის საზო სიგრძეში 120 კილომეტრს, სიღრმეში კი 100-120 კილომეტრს არ აღემატებოდა.

ჩრდილო კორეამ იერიმისათვის 98-ათასიანი დაჯგუფება და 100 ტანკი მოამზადა. პუსანთან თვდაცვისათვის ხელსაყრელ პოზიციებზე თავმოყრილი ამერიკა-სამხრეთ კორეის ძალები დაახლოებით 180 ათას კაცსა და 600 ტანკს ითვლიდა.

არახელსაყრელი თანაფარდობის მიუხედავად, 4 აგვისტოს ჩრდილოკორეულთა ჯარები შეტევაზე გადავიდნენ და პორტ მასანს მიაღწიეს, აიღეს ქალაქი ფხოპანი და ქალაქ ტეჯუს მისაღლიშეთთან გავიდნენ.

სამხრეთ კორეის სიდიდით მეოთხე ქალაქი ტეჯუ ხეობაში მდებარეობს და არცთუ მაღალი მიწებით არის შემორტეპული.

13 აგვისტოს ქალაქზე დაწყებულ შეტევაში ჩრდილოელთა 105-ე სატანკო ბრიგადამ ბრძოლისუნარიანი ტანკების ნახევარი — 20 T-34 დაკარგა.

ორი დღის შემდეგ 17-ში კი პირველად ბრძოლაში T-34-ები და Pershing-ები ერთმანეთს შეხდნენ. ჩრდილოკო-

M-20 Super Bazooka საბჭოთა
ჯავშანს ადვილად
გაუმტკავდა

რეგლმა ტანკისტებმა ახალი ამერიკული ტანკები ნაცნობ **Chaffee**-ს მაიმს-გუესს და შეცდომა ძვირად დაუჯდათ, — ბრიგადას 3 **T-34** გამოაკლდა. ამერიკული 90 მმ-იანი სატანკო ქვემუხისათვის ურალური ჯავშნის გახვევტა მწელი აღარ იყო.

ავგისტოში პუსანის პლაცდაროზე ამერიკელებს 1326 ტანკი ჰყოფიათ, აქედან 138 **M-24**, 679 **M4A3 Sherman**-ი, 309 **M-26 Pershing**-ი და 200 **M-46 Patton**-ი იყო. მოწინააღმდეგის სუსტი ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებების პირობებში სატანკო ქვედანაყოფები ამერიკელებს შეტევისათვის დიდ უპირატესობას აძლევდა.

ომის მსვლელობაში გარდატეხა ინჩონის სადესანტო ოპერაციამ (15-25 სექტემბერი) შეიტანა. სეულის ძაბლობად პორტ ინჩონში 15 სექტემბერს ამერიკელებმა მოკავშირეებთან ერთად 45-ათასიანი დესანტის პირველი ემელიონი გადმოსხეს.

მედსანტოთა განკარგულებაში რამდენიმე ათეული ტანკი-ამფიბია **LVT(A)** იყო. მედსანტოებმა ქალაქის 3-ათასიანი გარნიზონის წინააღმდეგობა ადვილად დასცილეს.

ინჩონის დაკავებით სეულისაკენ მივიდა და პირდაპირი გზა გაიხსნა. ქალაქს ქვეით ნაწილებთან ერთად სამ ათეულამდე **T-34** იცავდა და 16-20 სექტემბერის ბრძოლებში თითქმის ყველა ტანკი ბაზუკებით განადგურდა.

ამის შემდეგ ფორსტუე ვითარება ძირუღად შეიცვალა და კომუნისტების ჯარებმა უკან დახევა დაიწყეს. სექტომბერში ამერიკელებმა ჩრდილო კორეა-ჩინეთის საზღვარს მაღალესი, სიკან კომუნისტ თანამებრძოლა დასახმარებლად ბრძოლებში ასეულათასობით ეწინილი მოხალისე ჩაება.

აშშ-ის, სამხრეთ კორეისა და მოკავშირე ქვეყნების ჯარებმა ისევ უკან დაიხიეს, მაგრამ 1951 წლის აპრილისათვის 38-ე პარალელის გასწვრივ ფორტის ხაზის სტაბილიზაცია მაინც მოხერხდა.

ომის მომდევნო ეტაპები გარდამავალი უპირატესობით გაგრძელდა, სანამ 1953 წელს 27 ივლისს პანმინჯუნში ცეცხლის შეწყვეტის შეთანხმებას ხელი მოეწერა.

აშშ-ის ოთხდაცვის სამინისტროს ინფორმაციით, ომის მსვლელობისას 119 სატანკო ბრიგადა აღინიშნა და 24 შემთხვევაში თითოეული მხრიდან 3 ტანკზე მჭეი მოინაწილებოდა.

ამერიკული ტანკისტები ანგარიშზე

ბრიტანული Centurion Mk.3 ომის ყველაზე მიიმე ტანკი იყო

97 **T-34-85**-ს მითივლიან. ოჯიანი დანაკარგს ამერიკელები 24 ტანკით აფასებენ.

ტანკების შეფასებისას საცეციალისტები აღინიშნავენ **M-24**-ების სუსტ საბრძოლო თვისებებს, **M-26**-ების სავალი ნაწილის არასამელოობასა და დაბალ კუთრ სიმძლავრეს, რომლის გამო მოთბობა გადაადგილება ჰირად. **M-46**, როგორც ახალი ტანკი, კონსტრუქციულ ხარვეებს მოკლებული არ იყო. ამერიკული ტანკისტები კი მჭირე მსოფლიო ომში გამოცდილ „შერმანებს“ ეწილობოდნენ და უფრო სამელოდ თვლიდნენ.

საშლიან ომში ამერიკელთა დანაკარგმა 800 ტანკი-თვითმავალი საარტლერიო დანადგარი და ჩრდილოკორეულთა მხრიდან კი 360-ზე მეტი ჯავშანტექნიკის ერთეული შეადგინა.

ამერიკული ტანკისტების მოვალეობაში შედიოდა: ქვეითების საცეცხლ მხარდაჭერა, ქვეითებთან ერთად შეტევის გაწვივარება, დახვერა, პარტიზანებთან ბრძოლა, სატრანსპორტო კოლონიების გაცელება და სხე.

ტანკებისა და ჯავშანტრანსპორტიორებისაგან მქონავე შემტევი რაზმები იქმნებოდა, რომლებიც მოწინააღმდეგის პოზიციების სუსტ ადგილებს ეძებდა და წარმატების შემთხვევაში მთავარი ძალების მოსვლამდე პოზიციებს ინარჩუნებდა.

წელის დაბრკოლებების დასაძლევად ამერიკელები საინჟინრო ქვედანაყოფების 45 ტრანსტიორამწილების ბორნებით

ან მოტეუტეუ ხიდებით სარგებლობდნენ.

სანტრესოთა დასახლებულ პუნქტებში ამერიკული სატანკო ქვედანაყოფების მოქმედების ტაქტიკა, სადც ტანკების დანიშნულება დასახლებული პუნქტების აღყაში მოქცევა, ქვეითების საცეცხლ მხარდაჭერა და მოწინააღმდეგის ოთხდაცვიო ზღუდეების გარდევა იყო.

დასახლებულ პუნქტებში მოწინააღმდეგის ტანკების გამოჩენის დროს გვერდის აქცევის ცდილობდნენ. ასე იყო ფინიანის ოპერაციის დროს 1950 წლის ოქტომბერში, როცა ქალაქის სამხრეთ ნაწილში ამერიკელები 15 **T-34**-ს წაწევედნენ, ამიტომ შემოღლი ამჯობინეს და შეტევა ქალაქის აღმოსავლეთი ნაწილიდან განავითარეს, სადც მოწინააღმდეგეს ტანკები არ ჰყავდა.

თუ დასახლებულ პუნქტს ასაქცევი გზა არ ჰქონდა, მაშინ ტანკები ქვეითებს წინ მიუძღოდნენ, დიდი სინქართი მოძრაობდნენ და იმჯვროვლად, ეთომანეთს მხარდაჭერას უკეთებდნენ. წინააღმდეგობის ყრების არსებობის შემთხვევაში ქვეითები წინ გადიოდნენ და ოჯიანიო ცეცხლი ტანკებს გზას უხსნიდნენ.

ჩრდილოკორეული ტანკისტები მანკერული ომის პირობებში შეტევიოთი მოქმედებისათვის კარგად მოწადებულ იყვნენ, მაგრამ წინასწარ ავტულ-მოწადებული ოთხდაცვიო ზღუდეების გარდევა და ნაწილობრე ამერიკულ სატანკო ეკიპაჟებთან ბრძოლა უჭირდაო ქვეყნის ცენტრალური ნაწილის

კორეისი M-26 Pershing-ები
საბჭოთა ტანკებს მრისხნავ ძალად მოეგვინა

მთავარი რელიეფი ტანკების მასობრივად გამოყენების საშუალებას არ იძლეოდა, ამიტომ ტანკები მთავარი დარტყმის მიმართულებებზე ქვეით დივიზიონთან ერთად მოქმედებდნენ.

3-4 ტანკისაგან შექმნილი სწრაფი სატანკო დანაყოფები სამოქმედოდ ღამით, ხოლო დღისით კი ცუდი ხილვადობის პირობებს ირჩევდნენ.

მთავარი ამოცანები იყო: საცეცხლე მხარდაჭერა, უკანდახეული მოწინააღმდეგის დადგენა, თავდაცვის სიღრმეში მსხვილი დასახლებული პუნქტებისა თუ ობიექტების დაკავება და სხვ.

აწყოებდნენ ჩასაფრებებს, როცა რამდენიმე ადგილზე ჩამალული 2-3 ტანკი მოწინააღმდეგის კოლონას ცეცხლს მოულოდნელად უხსნიდა, პირველ რიგში სამიზნე კოლონის მწიწანე და ბოლო ტანკს.

ტანკების სწრაფ გადაადგილებას სირთულეს უამრავი მდინარე, ჭაობიანი დაბლობები, გზისაირზე მდებარე დასახლებული პუნქტები უქმნიდა.

მდინარეების ფორსირებისათვის ტანკისტები სპეციალურად აგებული დამხებით, აღდგენილი ხიდებით ან წყალთხელი ადგილებით სარგებლობდნენ.

მთის სწრაფი მდინარეების ფსკერი ხშირად უსწორმასწორო იყო და ფორსირების წინ გასწორებას მოითხოვდა, ამისათვის კორეელები ქვებით დატენილ ბრინჯის ნაძვისხან მოქსოვილ ტომრებს იყენებდნენ.

ღრმა მდინარეების დასაძლევად ქვებიანი ტომრებით აგებული დამხების სიგანე არანაკლებ 8 მეტრს აღწევდა.

მსხვილი დასახლებების წინააღმდეგ ჯავშანტექნიკა ფორნტალურ შეტევას მიმართავდა, თუ მთები შემოკლდითი მანუერის შესრულების საშუალებას არ იძლეოდა.

ტანკები ჩრდილოკორეულთა ხანპირო დაცვის ერთ-ერთი ელემენტის მოვალეობასაც ასრულებდა, სადაც საზოგადოებრივი იცავდა, ჩასაფრებებში იყენებ ჩაყენებული, ხოლო საზღვაო დესანტსა და ხომალდებთან ბრძოლაში მოძრავი საცეცხლე საშუალების ფუნქციებს ითავსებდა.

სატანკო ქვეშეების შეზღუდულ საცეცხლე პირობებში სროლისათვის ჩრდილოკორეული ტანკისტები ბინოკლით სარგებლობდნენ, რაც ცეცხლის სიზუსტეს გამოიწვევდა.

კორეის ომში ბრიტანული ტანკისტებიც მონაწილეობდნენ. 1950 წლის 14 ნოემბერს პუსანში ბრიტანიის არმიის საექსპედიციო ჯარების მე-8 ირლანდიელ პუსანთა პოლკის სამი სატანკო ესკადრონი (64 Centurion Mk.3,

6 Cromwell Mk.7, Churchill-ის ნახევრე შექმნილი რამდენიმე ხიდამწყობი, საევაკუაციო და სხვა ტექნიკა) და მე-7 სამეფო სატანკო პოლკის C ესკადრონი (ცეცხლმკერცი Churchil Crocodile ტიპის ტანკები) გადმოსხდა.

ბრიტანელებმა თავი ბევრ ბრძოლაში ისახელეს. იყო შემთხვევები, როცა ჩინელები მრავალრიცხოვნობით ცდილობდნენ ტანკების შეჩერებას და მათ ბრიტანელი ტანკისტები ერთმანეთის „ცენტურიონებს“ ტყვიამფრქვევების ცეცხლით ამუშავებდნენ.

„ცენტურიონები“ ასევე ასრულებდნენ საცეცხლე წერტილების ჩამშობის მოვალეობას და ბრძოლის ველზე ვაბა-ტინებელი სიმაღლებიდან ნებისმიერ მოძრავ სამიზნეს ცეცხლს უხსნიდნენ.

1952 წლის დეკემბერში კორეაში ს-ული სამეფო სატანკო პოლკი შემოვიდა, რომლის „ცენტურიონები“ ქვეშეთთან და ტყვიამფრქვევთან შეწყვილებული პროექტორებით იყო აღჭურვილი. ამ სიახლის გამოყენებით ტანკებს ღამით სროლის საშუალება მიეცა.

ბრძოლაში ბრიტანული და საბჭოთა ტანკები ერთმანეთს არ შეხვდა, მაგრამ „ცენტურიონისათვის“ T-34-85-ს ვეულაზე სქელი — მოკურის 90 მმ-ანი ჯავშანი სირთულეს არ წარმოადგენდა. ინგლისური 83,4 მმ-იანი ქვეშეთის ჭურვი 1000 მეტრზე 175 მმ-იან ჯავშანს თავისუფლად ხვრეტდა.

თქვერ ჩარანიძე
(გაგრძელება მომდევნო ნომერში)

თმის გაღანარბვის კლინიკა

თალიზი

893.36801 ს. 27 893. 25 37 39
www.talizi.ge

რომორ დაჯახნის დაქირავებულმა ბარბაროსებმა ლეგიონი

ეს ამბავი იდგი ხნის წინ დაიწყო. ვიწროსი იყვნენ, არიან და იქნებიან ადამიანები, რომლებიც მარჯვად ხმარობენ იარაღს. ზოგ მათვანს ბრძოლის ქინი იზადვს, ზოგს ხიფათი, ზოგს კი მკვლელობა და მარცვა. ზოგჯერ ფულის გამო ხელში იარაღის აღებას ადამიანს ცხურება აიძულებს. ცხადია, დაქირავებული მემომარი სამშობლოს დამცველზე უკეთესი და თავგამოდებულ მებრძოლი ვერ იქნება. მუხუხედავად ამისა, ბუდისმაძიებელ ჯარისკაცებზე, „გარეულ ბატონზე“, ან „ომის ძალღებზე“, როგორც დაქირავებულს უწოდებენ, მოთხოვნა ყველა ეპოქაში იყო.

ისტორიაში დაქირავებული ჯარისკაცები პირველად 3600 წლის წინ მოიხსენიეს. ძველი ეგვიპტის არმია სანახევროდ უცხოელი დაქირავებულებისგან შედგებოდა. დაქირავებულები ჰყვოდით კართაგენელებსა და სპარსელებს. ალექსანდრე მაკედონელის ლაშქარში 9000 დაქირავებული ბერძენი იბრძოდა.

დაქირავებულებთან ხელშეკრულების პირობები კარგად არის ასახული ძე. მე-3 საუკუნის პერგამონის მეფე ემენე პირველის პირად დოკუმენტებში: ხელფასი, ორიენტი დასვენება ათი თვის სამსახურის შემდეგ. პენსია ობლები-სათვის, თუკი მამა მემომარი დაიღუბება. სახელშეკრულები დროის გასვლის შემდეგ მემომარს (ან მის ახლომეგობრს, ანდა „ვისაც მემომარი უანდრძობს“) ენიშნებოდა პენსია ბაჟის გარეშე, აგრეთვე დაქირავებულს ბაჟის გარეშე შეეძლო ქონების გატანა ქვეყნიდან.

შემდგომ ისტორიულ არეზაზე გამოვიდა რომის იმპერია და საქმე აბსურდამდე მივიდა. რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში მისი არმია მსოფლიოში ყველაზე ძლიერი იყო და მტრების ჯიბრზე ბრძოლისუნარიანობას სხვებზე უკეთ ინარჩუნებდა. რაში მდგომარეობდა მისი უპირატესობის საიდუმლო? თავიდან ჯარი მხოლოდ რომელი მოქალაქეებისგან შედგებოდა. იმპერიის გაფართოება და მუდმივი ომები უფრო და უფრო მეტ ჯარისკაცს მოითხოვდა. დოკუმენტურადაა დადასტურებული, რომ 50 ლეგიონი დაახლოებით 350000 მემომარს ითვლიდა. რომელი ლეგიონერები მიწინააღმდეგეს მუდმივი ლაშქრის წყალობით ჯახინდნენ: მკაცრი დისციპლინა, რეგულარული საომარი მომზადება და ტაქტიკური ოსტატობა გამოარჩევდა მათ სხვებისგან.

მალე რომში სამხედრო მოთხოვნამ ადამიანების რუსურსებს გადააჭარბა და არმიამ, თავიდან საზღვრების დასაცავად, უცხოელების დაქირავება დაიწყო, მოგვიანებით კი თითო ლეგიონს უცხოელებისგან შემდგარი რამდენიმე კოორტა მიაპარგეს (კრეტული მეისონები, აბისინიელი მეშურდულეები და სხვ.). რომლებიც ლეგიონერების ხელფასის მხოლოდ ნახევარს სჯერდებოდნენ. ცენტურიონებად მათ რომაელებს უნიშნებდნენ. სამთაურო ენა იყო ლათინური, ჩვეულებრივ კი დაქირავებულები მშობლიურ ენაზე ლაპარაკობდნენ. ბარბაროსებისგან შემდგარი ეს კოორტები კავლერასა და

ნაყიდი და გაყიდული ჯარისკაცები

ქვეითებს შეიცავდნენ. თავიდან თითო ლეგიონში 300 ცხენოსანი იყო, მაგრამ მუდღა დრო და რომელი ცხენოსნები გერმანელებმა, იბერიელებმა და ნუმიდიელებმა შეცვალეს, ცხენოსანთა რაოდენობა კი 800-მდე გაიზარდა. ოულიუს კესარის არმიამ 5000 დაქირავებული ცხენოსანი ირეცხებოდა. ლათინური სულის ბატონობის მიზნით ლეგიონებს ისე აკომპლექტებდნენ, რომ რომაელები ყოველივს სჯარობდნენ ბარბაროსებს.

დაქირავებული ჯარისკაცი მემომარადებულ კონფლიქტში არა იდგისა და ეროვნული ინტერესებისათვის ან პოლიტიკური მოსახრებებისათვის ებმება ბრძოლაში, არამედ მატერიალური სარგებელისათვის, მარტივად რომ ვთქვათ — ფულის გულისთვის...

მკაცრი დისციპლინა, რეგულარული საომარი მომზადება და ოსტატობა გამოარჩევდა რომელი ლეგიონერებს სხვებისგან

მაძღარმა რომაელებმა მიიღეს ის, რასაც იმსახურებდნენ, ჯერ ქუჩყიან და საზოზღარ აიღონდნენ, ბოლოს კი მთიგანვე გაიხრისნენ.

როგორც არმიის ბირთვი, ისინი ფედელების ცენტრში იყვნენ განლაგებული, ხოლო დანარჩენები დამხმარე ჯგუფებად იყოფოდნენ და ბრძოლის დროს არ ერთიანდებოდნენ.

როცა დაიდა ბრძოლების ეპოქა წარსულს ჩაბარდა, უმოქმედობისაგან მიწყენილი არმია პროვინციაში თვლემდა და მხოლოდ სახელისუფლებო გადატრიალებებში, ისიც იშვიათად, თუ უწყვეტად მონაწილეობდა. ამ დროს წმინდა სასხლის რომაელების რაიონებში პრეტორიანული გვარდიის (12000) შესვრებამ თუ ეპაროდა. სამხედრო კარგერა არაპრესტიჟული შეიქნა და ბევრმა სახელმწიფო მოხელეობა არჩევს. დაქირაებულია უმრავლესობას გააზიზებული რომაელებისთვის სამსახურის სურვილიც გაუწყვლდა.

შესაძლებლობებთან შეუთავსებელმა მაძღარმა სუფევამ ძლიერი დარტყმა მიიყვანა იმპერიის აკონომიკას, რაც ასახა კიდევ არამაზე. ჩვენი წელთაღრიცხვის შესაქე საუკუნეში რომში აღარ იყო სერლფასიონი ფული — ლეგიონერებს ხელფასის ნაცვლად ჯარისკაცურ ულუფებს ურიგებდნენ და დანაკლისის ასანაზღაურებლად მიწებისა და ფერების ფლობის უფლება მისცეს, სადაც ისინი სამხედრო სამსახურის ნაცვლად, ხნაფენენ და თესავდნენ. აღერ ვაზარში მცხორებენ მემარნი, რომელიც ოჯახს ჯამადირის უძეტეს წაწილს უგზავნიდა, ახლა საკუთარ სახლში ცხორებდა და მხოლოდ სამხედრო წვრილების დროს ახ-

სენდებოდა, მემარნი რომ იყო. ერთი სიტყვით, ერთ დროს პროფესიონალი მემარნი ახლა სამხედრო მოსახლედ იქცა, რომელიც თავს ძლიეს ართმევდა ცხორებას, მისი მემარული პოტენციალი კი უსუსური იყო. რომაელი მოქალაქე სუსტდებოდა, სამაგიეროდ, ძლიერდებოდა დაქირაებული გადაძიული. მალე გამოჩნდა აგრესიული და ნაწყვერად ველური ბარბაროსების უპირატესობა: დამხმარე კოპორტები არმიის ბირთვად გადაიქცა (კარგი ხელფასით), ლეგიონში კი მემორე ხარისხში გადაინაცვლა.

სიტყვა „ბარბაროსი“ მეომრის სისინიზმად იქცა. რაც უფრო მეტნი იყვნენ ისინი სამხედრო ქვედანაყოფში, მით ბრძოლისუნარიანი იყო ეს წაწილი. მალე რომაელები სამთავრო რეოლებიდანაც გამოიყვეს, ასასთან, მეთაურებს შორის უპირატესობა გერმანელებმა მოიპოვეს. ამ მეომარმა ტომებმა, თითქოსდა რომის ძლიერების წინაშე ქედმოხრილებმა, ჩვენი წელთაღრიცხვის 9 წელს მთლიანად გაანადგურეს რომაელთა 3 ლეგიონი ტეტტობურგის ტყეში გამართულ ბრძოლაში, რითაც რომაული სამხედრო „გენშტაბის“ ჩინოფიციების ყურადღება დაიმსახურეს. ამ უკანასკნელებმა მათი დაქირაუება დაიწყეს. შესაქე საუკუნიდან დაიწყო მათი მასობრივი გადასახლება რომის შემცირებულ ტერიტორიებზე ფედერატების უფლებებით ეკონომიკურად გაოტრებული რომი უკვე აღარ ყიდულობდა ცალკეულ მეომრებს, იგი უკვე ტომების ბელადებს ურავდებოდა, რომლებსაც თავირო რაიონების ჯარი გამოჰყავდათ გერმანელები იყვნენ ის დაქირაებული ტომები, რომლებიც თავიანი ბარგებარხანით, დედაწულიანად გადადიოდნენ იმპერიის ტერიტორიაზე. სახელბოდნენ და ამასთან, თვითნებ ადამიწესებს და კანონებს ინარჩუნებდნენ. „ხალტების დიდი გადასახლება“ წაწილობრუ იყო მთელი რივი გერმანული ტომების რომის სამხედრო სამსახურში გამწყესება. სამი საუკუნის განმავლობაში რომში მთელი რივი ევროპის ტერიტორია დაკარგა, გერმანული ტომების განსახლების მძებნით ეს უკანასკნელი ხან

ბიზანტია დასავლეთისაგან ჯარებს მოითხოვდა ქრისტიანული სამცხეარის ურჯულეობისაგან დასცავად, მაგრამ კონსტანტინოპოლის გაკვირვებას და ზოგჯერ მისხანებასაც იწვევდა ჯვაროსანთა დიდი ნაწილის ხარბი, ანგარებიანი და თავზედური ძეგვა.

ვიკინგები: მთის ბასტარბატიკარები

„ომის ძაღლებმა“ ისტორიაში ღრმა კვალი დატოვეს: 476 წლის 23 აგვისტოს გერმანული დაქირავებული ტომების ბელადმა ოდოაკრმა დაამხო რომის უკანასკნელი იმპერატორის — რომულ ავგუსტუსის ხელისუფლება და თვით იტალიის მეფედ გამოაცხადა. ეს დღე ანტიკურიობის დასასრულად და შუა საუკუნეების დასაწყისად ითვლება, მაგრამ ომის შწარმოებელი, შებლა-შემოხლისა და შფოთვის დამაწყნარებელი კვლევა დაქირავებული იყო. უცხოელი დაქირავებული მძევლები თითქმის მთელ მსოფლიოში იყვნენ გავრცელებული (მე-18

საუკუნის ბოლოს ქართლ-კახეთის მეფეს, უკანასკნელ გვირგვინოსან ბაგრატიონს გიორგი მეცამეტეს (ზაქიჭვიძე) ლეკების რაზმი იცავდა; კიდეც თავადებს ვარიაგები ჰყავდათ დაქირავებული, ინგლისელ დიდგვაროვნებს — სკანდინავიელებს). დაქირავებულებს განსაკუთრებით აფასებდნენ თურქეთის, სირიის, ეგვიპტის, აფღანეთისა და არაბული სიცილიის მმართველები. სამაგიეროდ ამ დაქირავებულთაგან ჩამოყალიბდა მამლუქთა (მამლუკი, არაბ — თეთრი მონა) და იანისართა (იენისარ, თურქ. — ახალი ჯარი) პრევილენტირებული ფენა, რომლის ძალითაც სულთნები ხელისუფლებას ინარჩუნებდნენ. ხშირად ძლიერი დაქირავებული დამქირავებლის ტახტს აშხობდა და თვითონ ხდებოდა მმართველი (მაგალითად, ეგვიპტეში მამლუქები, მათ შორის ქართველებიც, 1250-დან 1814 წლამდე ფლობდნენ ხელისუფლებას. ერაყის სახელმწიფოს ჩამოყალიბებასა და გაძლიერებაში დიდი ღვაწლი მიუძღვით ქართველ მამლუქებს; ფაშებს: სულეიმან აბუ-ლაილს (1749-62), სულეიმან ბუჯუქს (1780-1802), პაფს ალის (1802-07), სულეიმან ჭაქუქს (1807-10) და დავუ-ფაშა გურჯს (1816-31). წარმომართი ქართველმა ფაშებმა 82 წლის განმავლობაში მართეს ერაყი).

იმ კათოლიკე ჯვაროსნებს შორის, რომლებსაც მართლმადიდებელი ბიზანტია მიზიდულობდა, გამოჩენილი იყო გაერთიანება, რომელსაც სკანდინავიელი ვიკინგები წარმოადგენდნენ...

რომაელების დაქირავებულები იყვნენ, ხანაც მათ ებრძოდნენ. იმპერატორები, რომელიც გადაითქვდა, ფულით დაქირავებულ ჯარებს უწოდებოდნენ, დღით დღე სუსტდებოდნენ. ტახტისათვის ბრძოლაში ის იმარჯვებდა, ვისაც მეტი დაქირავებული ჰყოფდა. მათზე დამოკიდებულება რომ მიეჩქმალა, იმპერატორმა პრობუსმა 16 ათასი გერმანელი დაქირავებული ლეგიონებში გადაანაწილებინა. ისინი კი უკვე კარგად იცნობდნენ რომაელების ბრძოლის ტექნიკასა და სტრატეგიას, იცოდნენ აღჭურვილობის შერევა და ა.შ. გერმანელი დაქირავებულები საუკუნეების განმავლობაში მრისხანე ძალა იყო, მაგრამ ხელისუფლების დასამხოვად და მისათვისებლად ორგანიზაცია აკლდა, რომელიც დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბდა და უცხოელების შეიარაღებულმა ტომებმა ბოლო მოუღეს ხელისუფლებას. გერმანელებმა დაიპყრეს გალია, იტალია, ესპანეთი, აფრიკა, თუაინთ სამეფოებოლო გამოაცხადეს ვესტ და ოსტგუთების, ბურგუნდიელების, ფრანკებისა და ვანდლების სამეფოები, ბოლოს კი თვით რომის იმპერია გაანადგურეს. ძლევაში ისინი დაცვა. მაძღარმა რომაელებმა მიიღეს ის, ხანაც იმსახურებდნენ, ჯერ ჭკუჭინ და სახინჯიარ ბარბაროსებზე დამოკიდებული აღმოჩნდნენ, ბოლოს კი მათგანვე გაისრისნენ. მაგრამ რომელი ლეგიონერები არ დაუმარცხებია დაქირავებულს, — იგი მან მხოლოდ და მხოლოდ შეუკალა (თანამედროვე ევროპის ცხოვრების დენდობას ხომ არ გახსენებთ ისტორიის ეს ვაკეული?)

შუა საუკუნეებში ბლომად იყვნენ „მოცლილი რაინდები“, ისევე როგორც მათი დაქირავების მსურველები. 1028 წელს ქალაქმა ნეაპოლმა ლომბარდიასთან საომრად ნორმანი რაწულევი დაიქირავა, როცა ლომბარდიელთა მხარეზე ნორმანი ვიკეჟიმ რკინისგვერდად იბრძოდა, რომელიც შუშვლ სიცლიაში უკვე ბიზანტიელებს ემსახურებოდა. თავად იტალიელი ნორმანები ბრძოლებში დაქირავებულ მულაშინებს იყენებდნენ. რომის პაპს შვაბების პოლეი ჰყავდა დაქირავებული. არაბი ამირები ესპანელ რაინდებს ქირაობდნენ.

სრულიად განსხვავებული ხალხი მსახურობდა სხვადასხვა პირობის სანაცვლოდ. ერთადერთი, რაც მათ აეროვნებდა, ყოფილიყო. დაქირავებულებს ისაღმა დამოკიდებულება ყველაზე და ფოკუსირებული უარყოფითი იყო, თავად დამქირავებულებიც კი მშობლია და შიშით შეჰყურებდნენ მათ.

საინტერესოა ჯვაროსანთა ლაშქრობების ისტორია. ბიზანტიელ დასავლეთისაგან ჯარებს მოითხოვდა ქრისტიანული სამყაროს ურჯულოებისაგან დასაცავად. მეფეებს შორის ძოლბანაკებებს ეხდა ხელშეკრულებების საფუძველზე იზიდავდა ბრძოლისუნარიან და ბრძოლისმოსურნე მასებს, მაგრამ კონსტანტინოპოლის გაკვირვებას და ზოგჯერ მისიხანებასაც იწყებდა ჯვაროსანთა დიდი ნაწილის ხარბი, ანგარებიანი და თავსუღური ქვეყა. მართალია, ისინი იფლესათვის ბრძოლის ფიცს ღებდნენ, მაგრამ მოქმედებდნენ მხოლოდ ანგარებიანი ანგარებსგან გამომდინარე.

კათოლიკე ჯვაროსნებს შორის, რომ-

ლებსაც მართლმადიდებელი ბიზანტია ეზიზღებოდათ, იყო ერთი გაერთიანება, რომელსაც თავიანთი მეფეების სურველით სრულიად ლეგალურად უწოდდა ბიზანტიაში მოხვედრა და იქ გაურკვეველი დროით დარჩენა. ისინი სკანდინავიელი ვიკინგები იყვნენ. მათი მიზანი იყო, ბიზანტიელებს დაექირავებინათ ისინი. ზოგიერთი მათგანის ხომალდები გიბრალტარის სრუტის გულისთანავე გამოეყოფოდნენ ხოლმე ჯვაროსნების ფლოტილას და პირდაპირ კონსტანტინოპოლისკენ მიემართებოდნენ. სხვები პალესტინაში ჩადიდნენ, მცირე ხანს იბრძოდნენ და ბიზანტიისკენ იღებდნენ გუხს. რატომ ირჩევდნენ წმინდა ადგილების „მოლოციას“ ასეთი შეთხვევა? ასეთი იყო მათი მენტალიტეტი, ნებისმიერ მოგზაურობაში გამდიდრების საშუალებებს ეძებდნენ და სურდათ ყველა სთვის დაენახებინათ საკუთარი სიძველე. სკანდინავიის ქვეყნებში სამეფოების ჩამოყალიბებამ უამრავი თავზე ხელაღებული გამოათავისუფლა, რომლებიც ცხრამათს იქით მიდიოდნენ სახელისა და სიმდიდრის მოსახვეჭად. თავისუფალი საქონლიანი კომპრები მათ მიზილურობას ამაღლებდა, ბევრი ქვეყნის რაინდს ამქმობაში ცალი ახლდა.

ცხადია, სკანდინავიელების სურვილში, ჯვაროსნული სელა საკუთარი თავის გასაქირავებლად გამოეყენებინათ, უწყველი არაფერია. რადგან ამ გზით ყველას დასწრეს და ვეროპაში დაქირავებული ძალების სათავეში მოექცნენ. თავზე ხელაღებული, ბედისმამობელი ვარისკაცების სამხრეთ იყო კავკასია, ხაზარები, ბულგარები, რუსეთი, უპირველეს ყოვლისა კი მდიდარი ბიზანტია, სადაც ბევრი მტერი და ბევრი ოქრო იყო, ესე იგი

მიქელანჯელოს ესკიზებით შექმნილ უნიფორმაში გამომწილი რომის პაპის შვეიცარიული გვარდიელების შემხედვარეს ძნელად თუ მოუვია აზრად ვინმეს, რომ შუა საუკუნეებში სწორედ შვეიცარიელები ცტმდნენ შიშის ხარის მთელ ევროპას. დღესდღეობით ნეიტრალური შვეიცარიელები ყველაზე ეფემტერ სამხედრო ძალად ითვლებოდნენ. სწორედ ამიტომ არიან ისინი პაპის დაცვაში...

შანსიც კარგ საფასურად სახელის გათქმისა. დაქირავებულები ამ პროცესს „ოქროს ჩამომტრევა-დანაწილებას“ უწოდებენ. მრავალი ვიკინგი ბიზანტიაში რუსეთის გაულით მიდიოდა, სადაც მათ რუსი დაქირავებულებიც უერთდებოდნენ. რუსეთი სკანდინავიელითაგან დიდხანს იყო კონსტანტინოპოლისკენ მიმავალი მთავარი დარეგულირება. კონფიურია, რომლითაც დაქირავებულები მარაგდებოდნენ როგორც ადვოლობრეო თავადები, ისე ბიზანტიური ექსპორტი. შეუფერხებლად მუშაობდა. დამქირავებულებიც მადლიერი იყო, რადგან ადვოლობრეო რეკრუტირებაზე გუარსა და ტომზე იყო დამოკიდებული, გამაბიოლი დაქირავებული კი მხოლოდ მასზე, ვინც ფულს უხდოდა. ადამიანი, რომელიც იღებდა გასამრჯელოს დანაწილებას მისი ტოლფასი სამსახურის გაცემა, გასამრჯელოს მიმცემის მონასავით ერთგული უნდა ყოფილიყო. ასეთი მენტალიტეტი ქვირდათი მაშინ ჩრდილოელებს. აი, რატომ იყვნენ ეს თავსუღი და უშუბო ადამიანები, რომლებიც ბერძნებს არ უყვარდათ, დაქირავებულების გამოირეგულად ერთგული. გასაგებია, რომ სკანდინავიელი ჯვაროსნები და სხვა გამაბიოლები, რომლებიც ელითაში მოხვდნენ და „ოქროს ჩამობრა“ დაიწყეს, სამშობლოში დაბრუნებაზე დარწმუნებულნი არ იყვნენ. საბერძნეთში მათი საკუთრების უფლებები იურიდიულად პირველი დაქირავებულების ბიზანტიის არმიამ გამოიწინა დიდანვე დამტკიცდა. კონსტანტინოპოლში სხვა ქვეყნის დაქირავებულებიც იყვნენ, მაგალითად, გერმანელები, მაგრამ ისინი კონკრეტულად ვიკინგებს ვერ უწყდნენ. კონსტანტინოპოლში მუდმივად იმყოფებოდა ვიკინგების კორპუსი. სკანდინავიური საგები გუაუწყებენ, რომ მათთან დახლოებით ნახევარი სამშობლოში დაბრუნება არ სურდა.

შვეიცარიული ხარისხის საზოგადოება - მხამარი სისასტიკე

ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებაში გადაშენებული რაინდის ვილჰელმი (თუ არ ჩათვლით სწორუპოვარ რაინდს დონ კახოტ ლამანჩელს), მაგრამ უკვე გამოჩნდა ახალი ძალა, რომელმაც შიმშილი მოპყვარა მთელ ევროპას. ეს ძალა იყო შვეიცარიული დაქირავებული ქვეითები. მკაცრმა დისციპლინამ, ტაქტიკურმა სიმტკიცემ და კვარტალური კოლონიის მოუკერებელმა დარტყმებმა ცხადი გახდა, ვინ იყო „ევროპის ბატონ-პატრონი“. შვეიცარიული ახლა გამოიყურებიან მშვიდობისმოყვარეებად, უხადობად, „თურებად და ფუჟიფულებად“, თორემ არსით ყოველთვის სისხლმძიწვეურებული მითილები იყვნენ. მკაცრ მთებში თუმარად ცხოვრებამ მათში მებრძოლთა გამოჩენული თვისებები გამოაჩინო: თითოეული მეომრის გულადობა, მოძრული თანადგომა, მტკიცე გრძნობა და კაცის კვლასა და თარეშსადმი მძღვრეობა. ქართველობას ისინი უხსოვარ დროიდან მისცდნენ. მთებში უსაქმობისგან მოწყვეტილები საიბრად უცხო ქვეყნებს მიექირავებოდნენ ხოლმე. ერთ-ერთი პირველი „ყიდვა-გაყიდვის“ კტი“ 1373 წელს შედგა, — პერეოვმა მილანემა 3000 შვეიცარიული დაქირავებული იყიდა, რომლებმაც ისე მოწყვეტირად იბრუნეს იტალიაში, რომ რომის პაპ გრიგორი მეორემეტყეს ადგილობრივ გამოსწვეუს. ძალე ბერნის სიძმამ შვეიცარიელებს საზღვარგარეთ საბრძოლველად გასვლა აუკრძალა, მაგრამ მთიელებმა არაფრად ჩააგდეს კანონი და ხან ერთ მებრძოლ მხარეს მიექირავებოდნენ და ხან — მეორეს. გაანხა, რომელი მხარე უფრო მეტს გადაიხდია. ძალიან ხშირად, ორივე მხარე ქირაობდა მათ და შვეიცარიულ მთიელებს ერთმანეთის ვლელა უხდებოდათ მაგალითად, მეფე კარლის მეხუთეს რომის პაპმა მიჰყიდა 2000 შვეიცარიული ჯარისკაცი, მათ მტერ ფრანგებს კი 16000 მეომარი. ისინი მხოლოდ მოზეკვაზე იყრიდნენ, ყოველი ბრძოლის წინ ფიცს ღებდნენ, რომ „საქმის საბოლოო მთიელებამდე“ მარცვას არ დაიწყებდნენ. მათი განუსწვევტელი გამარჯვებების ერთ-ერთი მიზეზი იყო აუწყელი სამხინელეა იყო, რომელსაც ისინი ვეროლებს ითვის სისასტიკით უწერგოდნენ. საქმე ისაა, რომ იმ დროს შვეიცარიამ სულ ნახევარი მილიონი კაცი ცხოვრობდა, მკაცრი ბუნება კი მუნჯად აჯილდოვებდა მათ მძიმე შრომის საფასურად. მოსახლეობის 5%-ის შეიარაღებულ ძალებში

კომფორტის მოყვარული დაქირავებულების ოთხთავები: მიქმიონდათ კარვები, ავეჯი, სანოლები, პროდუქტი, მიჰყვადით ცოლები, ბავშვები, მისამსახურეები...

მუდმივად ყოფნა ძალებს უზარმაზარ დაძაბვას მოითხოვდა და დღეხან ასე გაგრძელებას არზი არ ჰქონდა. განდგურების შვეიცარიული სტრატეგია ძალიან მარტყვად აიხსნება: კაცები, რომლებსაც იარაღის მოხმარება შეეძლო, ვანებს და მინდვრებს მცირე ხნით ტყუებდნენ და იძულებული იყვნენ, რაც შეიძლება სწრაფად და საუფლებიანად გაეკეთებინათ ის სისხლიანი საქმე, რისთვისაც დაიქირავეს. მოწინააღმდეგის ჯარის გაფანტვა არ კმაროდა, საჭირო იყო მათთვის კვლე შეერთების უნარის მოსპობა: ამ ამოცანის შესასრულებლად ვველავ კარგი და ერთადერთი საშუალება, მათი დედაბოდიანად ამოვლელაა, ამიტომ შვეიცარიულ და-

ქირავებულებს აკრძალული ჰქონდათ მოწინააღმდეგის დატყვევება. ველად, ვინც მათ ხელში მოხვებოდა, იღლიტებოდა. ითვის სისხლისმსმელობით გამოირხოვლები ქალაქ ბერნის მკვიდრნი. ქალაქის ადრის შედეგ, ისინი სწრაფად უნდა გამოეყვანათ იქიდან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ბერნელი დაქირავებულები მუხრის გაულებდნენ ვველასა და ვველფურს, ვისაც დარასაც მოზრობა შეეძლო. მაკველდით ითვის „ომის პრინციპი“ შვეიცარიულთა გამანადგურებელი სტრატეგის ანალიზის შედეგად შექმნა. დაიხ, იყო დრო, როცა პატარა ქვეყანა შიმში ზარს სცემდა დიდ მქონელებს.

როგორც უმრავლეს შემთხვევაში მომხდარა, ისტორიაში ისინი იქიდან დამარცხდნენ, საიდანაც ხიფათს არ ელოდებოდნენ. მათი სამხედრო ძლიერება ფულადა დაეჩინა. სიხარბემ ანერომ-მისეკმელი სიმამცე წარმოშე, რომლის დროსაც შვეიცარიული დაქირავებულები მზად იყვნენ კარგი გასამრჯელოს სანაცვლოდ, ნებისმიერ შეტევაზე წასულიყვნენ, მუხრადიდა იმისა, გონიერული იყო ეს თუ არა. დავაც დისკალინა, რადგან დაქირავებულები ჯანფებოდნენ, უსამყოფლებს კი ხელფასების დაგვანება იწყევდა, რაც წყველებიერი მოვლენა იყო იმ დროის დუხჭირ ყოფაში. როცა ომი დროზე მეტხანს გრძელდებოდა, ისინი უეთხოვად მიდიდნენ სახლებში. ბოლოს კი ხელფასისთვის ქაშობამ (ზოგიერთს ათჯერ უფრო მეტს უხდინენ, ვიდრე სხუებს) დაანერა მათი მტკიცე მშობრული კავშირი. ყრობელები კი ქნიდნენ საკუთარ შეიარაღებულ

ძალებს და შვეიცარიელების თავიდან მოშორებას ცდილობდნენ. განსაზღვრული მსგავსი ფრანგული, გერმანული და ესპანური ქვეითი ვარგები. მათთვის კი, როცა ყველგან და ყველასთვის აბრძოდნენ, ამავე დროს დანარჩენების მასწავლებლებიც იყვნენ და საფლავს თვითონ თიხიზინდენ. ყველაზე ადრე მათ გერმანული ლანდსკნტები წამოეწივნენ, რომლებიც 1522 წელს მილანის მახლობლად გამართულ ბრძოლაში გაანადგურეს მასწავლებლები. ისინი დამარცხდნენ არა შემთხვევითობის ან მოწინააღმდეგის ჯარის სიმრავლისა და სიმაძაქის გამო, არამედ შვეიცარიელთა დაუმარცხებელი ძალის მართვის, დისციპლინის სრული მოძღვის შედეგად.

**ლანდსკნებები — მოტი,
როგორც მიხვნი**

XVI-XVII საუკუნეებში ვეროპის დაქირავებულთა ბაზარზე კვლავ გამოჩნდნენ გერმანელები. „საკუთარი ქვეყნის ერთგულნი“ კვლავ სხვისი დროშების ქვეშ ფულისათვის იწყებდნენ ბრძოლას. შვეიცარიელ მთიელებს ხან-ვლმწიფო აქირავებდა (ჯარისკაცებს ყიდდა ოლქი — კანტონი). გერმანელებს ეს საქმიანობა უწინად კრძალავდნენ. დროებითი ჯარის შფრევა და უცხო ქვეყნისთვის საფასურის სანაცვლოდ გადაცემა იყო იმდროინდელი ვეროპული ბიზნესის ერთ-ერთი ფორმა. მონარქი გენერალს უბრძანებდა ჯარის შფრევაებას, გენერალი ბრძა-

ნებს გადასცემდა პოლკოვნიკს, პოლკოვნიკს კი — კაპიტნებს, რომლებიც მარხალისებს ავრეუბდნენ. აქაც, ურთიერთობის ყველა დონეზე, განმსაზღვრელ როლს ასრულებდა მისი უდიდებულესობა ფული. დაქირავებულ ვარგებს აღტერნატეა არ ჰქონდათ. იგი სრულიად ასახავდა იმ ეპოქის სულიერსკეთებას. გადატკებული ვეროპა სავსე იყო „ხედმტეპ“ ადამიანებით, რომლებსაც მხოლოდ ორი გზა არსებობდა: შიმშილი ან მთი. მეთომბეც ბლიომად იყვნენ და ჯარისკაცები მას ემსახურებოდა, ვინც ჯამაგირს უხდდა, მორჩილებული კი მხოლოდ თავის მეთაურს, კაპიტანს ემორჩილებოდა.

გერმანულმა ქირავნიამ 150 წელიწადი იარსება. მთიხუნა მათზე მუდმივად იყო, ხოლო შვეთავებმა მთიხუნას ბევრად აჭარბებდა. ყველა ლანდსკნტებს მხოლოდ ერთი სტატუსი ჰქონდა — ჯარისკაცი. მათ ჰქონდათ საკუთარი თუსტიცია, იერარქია, ადამიანებს და ფოლკლორიც კი. იმისებოდნენ ჭრული გამდიზიანებელი ტანსაცმლით, რათა ხაზი გაესვთ საკუთარი დამოუკიდებლობისათვის და სხვეებისგან გამორჩეული ყოფილიყვნენ. პიჯაკს ნაბარცვი ფარის ფერადი ატლასის ან ხავერდისას იცვამდნენ, შარვალს უამრავი წერილი ნაკეცი და წიბო ჰქონდა, თავზე კი უზარმაზარი, სირატქემის ბუმბულით შემკული ფართოფარფლიანი ქუდადნენ. იმპერატორმა მაქსიმელიანე მეორემ მათზე თქვა: „მათი ცხოვრება მოკლე და მოსწყენია, არასყულებრივი სამისი კი მათი ერთადერთი სისარული. დაე ისე ჩაიცვან, როგორც საჭიროდ ჩათვლიან“. მათი ჩაცმა-დაზურვის გულენა იმდროინდელი ვეროპული მოქალაქეების ჩაცმის სტილსაც დაუტყო.

არმიას უკან უზარმაზარი ადამი მიჰყვებოდა! წესდებით, ბარგისათვის ათ ჯარისკაცზე ერთი ოთხთავლა იყო გათავლისწინებული, მაგრამ დაქირავებული შირის იყვნენ მდიდრები, რომლებ-

საც კომფორტი უყვარათ. მათ ოთხთავლებს მაქსიმდით კარგები, აყვავი, საწილები, პრილეტები, მაჰყვადით ცილები, ბავშვები, მოსამსახურები, რომლებიც ამზადდნენ სასტუმოს, რეცხავდნენ, მსიღინე კარებს, უკლიდნენ დაჭრილ ან დასწულელებულ პატრონებს. 1530 წლის სამხედრო კონფესი პოლკის შტატში ორი მძევის ყოფნა ითვალისწინებდა, რომლებიც უმუშალოდ პოლკურს ეკვერდებარებოდნენ. სამსახურის სანაცვლოდ მძევები მცირე გასამრჯელოს, დედამამე მორ გენერის ოჯახს. საერთოდ კი ცდილობდნენ მუქეთა რიცხვის (არასამტარო) შემცირებას. ამხუე შეთანხმება — პოლკურს უნდა ჰქონოდა. ადამიანებს უზარმაზარი ძახა, რომლებიც თან ახლდა არმიას, ანეკლებდა მის მოძრაობას, მორალურად ხრწნიდა.

დაქირავებული არმიების გდისწერა სნეულებები იყო. ბერი ჯარისკაცი ისე კვდებოდა, „დენთვის სუნცი“ კი არ ჰქონდა ნაწყისი. 1524 წელს 5000 შვეიცარიელი დაქირავებული ფრანგების დასახმარებლად მილანისკენ მიემუხრებოდა. მაგრამ მათ რიგებში ეკიდებოდა იფეთქო. შვეიცარიელებთან სამშობლოში მხოლოდ 1200 ჯარისკაცი დაბრუნდა. ბერის მახლობლად ყველა გზა მოიყენიდა იყო ოთხთავლიანი, რომლებშიც იწნენ სნეულები, მომაკვდავები და გარდაცვლილები. 1528 წლის გაზაფხულზე შვეიცარიელებმა მილანში ამაყუნდა ბერნიელ დაქირავებულთა დიდი შფრევა (4000 კაცი). მათთან ერთად გაყვდა საფრანგეთის არმიის ოთხმეტი სახეარეტი.

**ტომალური მოტი —
ბადამწვარი ვეროპა**

გერმანიის ოცდაათწლიანმა ომმა (1618-1648) მთელი ვეროპა ჩაითრია ისლანდიდან პეტრონოთამდე და მთლიანად შეცვალა ბებერი კონტინენტის მცხოვრებთა ყველა ფენის ცხოვრების წესი. ადრე დამპყრობელი ფეოდალი იმ ტერმინითაზე, რომელსაც ხელში ჩაიკვებდა, არავის არბევდა, რადგან მათ საკუთარ ხალხად თვლიდა. ასწლიან ომშიც კი წყულებრივი გლუხისთვის ყველაზე დიდი უტყდრებუა გათულები ყანები იყო. ოცდაათწლიანმა ომმა კი აჩვენა, რას ნიშნავს ნამდვილი მსხვერპლი: განადგურდა ბებერი გერმანიის მესამედი, ზოგამ სათავადომ მოსახლეობის 90% დაკარგა. ორეფე მომუშავე მხარე, კათოლიკური ლიგა და პროტესტანტული უნია, სამხედრო ძალის სახით ლანდსკნტებს — გაკოტრებული გლეხების, ხელოსნებისა და ვაჭრების ჭრული ბრბოსაგან შემდგარ დაქირავებულებს იყენებდა. ერთნი

**ლანდსკნებებს ჰქონდათ
საკუთარი თუსტიცია, იერარქია,
ადამიანებს და ფოლკლორიც კი. იმისებოდნენ
ჭრული გამდიზიანებელი
ტანსაცმლით. პიჯაკს ნაბარცვი
ფარის ფერადი ატლასის ან
ხავერდისას იცვამდნენ,
შარვალს უამრავი წერილი
ნაკეცი და წიბო ჰქონდა,
თავზე კი უზარმაზარი,
სირატქემის ბუმბულით
შემკული ფართოფარფლიანი
ქუდაები ეხურათ.**

ჯარში ოჯახის გამოკვების მიზნით მიდიოდნენ, მეორენი სამაროდიოროდ და ქინების მოსახეჯად, მესამენი სამხედრო კარაიოსთვის. ეს გახლდათ ნაფარნუვარი, თავის მიწიდან დედაბუდიანად აყრილი და ომის მაშინდელ გზებს გამოდევნებული ხალხი.

მაგრამ ლანდსკნტები არ იყო ვივინდარა, ლითი და ბანქის მოთამაშე, რომელსაც ბრძოლა არ შეეძლო. ბრძოლსუნარიანობის აუცილებელი პირობა — დისციპლინა და მისი სწორეზი მათ შორის მტკიცე იყო. კაპიტნები თვალყურს ადევნებდნენ ჯარისკაცების ქცევას, დუელეებსა და ნებადაურთიველ ძიკრივის წესს. წესრიგის დამრღვევებს საზრნობელა მოელოდათ (რაც რატომღაც ხელს ვერ უშლიდა „გადაშწრეა მიწის“ პოლიტიკას. მარიდირობას, მიცკალეზულა მარცვა და ხალხის დაწიოკება ვეფლა დროში იყო, მაგრამ ამ ომში ეს მოსახლეობის ფართო ფენების ცხოვრებას წესად იქცა. სიტყვა „ბანდა“ (ესე იგი ლანდსკნტების ნაშენი) ოცდაათწლიან ომში წარმოიშვა, ხოლო სიტყვა „მარიდირობა“ უკვემოდება დაქირავეულთა ორი ცნობილი მეთაურიდან ერთ-ერთის ან ორიგის ერთად: გერმანულ გენერალს, გრაფ იოჰან შერიფლსა და შვედ პოლკ-ოფიცის, ვერნერ ფონ შერიფლს. პირველი მარიდირობები იყვნენ დაჭრილი მრავალშედილიან ჯარისკაცები და სხვა მისათვის დაუძღურებულები, რომელთათვისაც მარცვა გადაარჩინის ერთადერთი საშუალება იყო. მათ ებრძოდნენ პატრულები, დამნაშავეებს იჭერდნენ, სჯიდნენ, ადებდნენ ბორკილებს კიდურებას და ქეღზე, მაგრამ საქმეს არაფერი შეუძლია. დასჯას გადარჩენილი მარიდირობების ბედიც არასახარბიელო იყო, არამის კედში მოჩანჩალები „დაცეკულ“ შეიძრებს ატყვევებულნი და სოცადენენ. მოსახლეობა მათ ზინდით უყურებდა, რადგან ისინი ვეფლან დათარბობდნენ, მიჰქონდათ ვეფლავერი, ხოლო რისი წაღებს არ შეუძლიან ან არ სურდათ, ანადგურებდნენ. მარიდირობის სასტიკად მარცვავენენ იმ ტერიტორიებს, სადაც გავლა უხდებოდათ არავინ იცის, რამდენი სოფელი გადაწვეს მათ. გლეხობის მცდელობა, აბართო დაეცვათ ოჯახები, დაქირავეზულების მისახანებას იწყევდა და მუცურად ელვდნენ დიღსა თუ პატარას. სისასტიკე სისასტიკეს ბადებდა. დატყვევებულ დაქირავეულებს გლეხები საშინელი წამებით უღებდნენ ბოლს. ეს იყო ოცდაათწლიანი აუხსნელი, უაზრობრეკა, უფსონო განადგურება და ტანჯვა! ხშირად ლანდსკნტების მოქმედ-

ომი კათოლიკეებსა და პროტესტანტებს შორის ვითომდა რწმენის გამო ატყდა, თუმცა მასში რელიგიური ფანატიზმის კვალიც უკიდრ, ქალაქებში დაქირავეზულთა პოლკები ანთხევდნენ ბოღმის მშვიდობიან მოქალიქებზე...

ბას ოფციალურად ამართლებდა სარდლობა. არც ქალაქების მცხოვრებათა საქმე იყო უცუთსად; თუ სოფლად მცირერიცხოვანი ვგუფუები დათარბობდნენ, ქალაქებში დაქირავეზულთა პოლკები ანთხევდნენ ბოღმის მშვიდობიან მოქალიქებზე.

ეს ომი კათოლიკეებსა და პროტესტანტებს შორის ვითომდა რწმენის გამო ატყდა, თუმცა მასში რელიგიური ფანატიზმის კვალიც კიდრ ჩანდა. როცა კათოლიკე მაქსიმლიანე პროტესტანტ გერმანულ თვადებს ებრძოდა, თავის ჯარში პროტესტანტი კაპლანები ჰყავდა და ვამაგირს უხდიდა მათი კათოლიკე პაბსურგები კათოლიკურ საფრანგვის პროტესტანტი ლანდსკნტების მუშევიდნის ებრძოდნენ. კარლოს მუხუთს არ ჰქონდა ფული და დაქირავეზულებს რომისა და პაპის რეზიდენციის გამარცვის უფლება მისცა. კათოლიკე ლანდსკნტებმა საიმონებთან დაარბიეს მარადიული ქალაქი. დაქირავეზული რწმენისთვის არ იბრძოდა, მას დმერთი მხოლოდ მაშინ ახსენდებოდა, როცა თავისი ავი საქმეების გამართლებას დასტრდებოდა: „ღმერთთან ერთად მიდეფართო სათარუზოდ, დასარბევად, გასატრცად, საკლავად, ვადსაბუვად და სატყვევებლად“. იგი მისთვის იბრძოდა, ვინც მტრს უხდიდა, ხშირად იცვლიდა ფიონტის მხარესა და სარწმუნოებას.

ასეთი იყო მისი მორალი: არც ერთენას, არც სამხედრო ძმობას არ ჰქონდა მნიშვნელობა, არ ჰქონდა მნიშვნელობა, რომელ მხარეზე გადავიდოდა დაქირავეზული. ტყვედ ჩაურთილ ლანდსკნტებს მტრული არამა მაშინვე თავის რიგებში ამწეხებდა. რა თქმა უნდა,

ფორმალურად არსებობდა „ღირსების კოდექსი“ (ფიონს დაცვა, მოწინააღმდეგის მხარეზე არგადასვლა), მაგრამ ის მანამ ახსოვდათ, სანამ ხელსაყრელი იყო. ბუნწეს ბუნწესია. ომი, რომელიც კათოლიკეებსა და პროტესტანტებს შორის დაწყო, ნელ-ნელ მშვიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ ომში გადაიზარდა და არნახულ დამსჯელ ექსპედიციად გადაიქცა თავისი ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ტერორით ამ ომმა გატყდა დასულფიფორბელის ფისიქა და მის სულში ნადირი გააღვიძა. ომის საშინელებასა და ძაღობრეობას ისინი უკვე ჩვეულებური მოვლენასაუთი ადიქამდნენ.

ერთი მხრივ, მასების ფსიქოლოგია დამახასიათებელი თვისებად იქცა სისასტიკე, მეორე მხრივ თუ უსიტყვო მორჩილება.

სამწიხლებანი, სისასტიკის სრული უაზრობა რავითი გერმანულის ადრინდელი აზროვნების ვეფლა სირმას აცემტყვევებდა. ახლა მან შეიფარბონ შიმის ახალი სახეობა, არა დამნაშაულის ჩადენის გამო სასჯელის ან სიკვდილის მუქდვდ ღვათებრევი სასამართლოს შიში, არამედ ზოგადად, შიმში შეიჭირა. ეს იყო გიგანტური ფსიქოლოგიური კატასტროფა. ასე რომ, ეს დასავლეთეფროპული, ვერც წოდებული „რელიგიური ომები“ სხვა არ იყო, თუ არა ვლლური წარმართების ომი ურთიერთშორის. მაგრამ ამ დროისთვის აღმობინწეს ამერიკა და მთელი ეს მრისახანება თავს დაატყდა ახალ კონტინენტებს, ანკა დასახლებს ამოსავლებად.

„არსენალი“ იწყებს ახალ რუბრიკას, რომელშიც მოდასა და სტილზე, მამაკაცის სხვადასხვა აქსესუარზე მოგითხრობთ... მართალია ცხოვრების გასამხედროებელი წესი ბევრ რამეზე უარის თქმას გვაიძულებს, მაგრამ სულ ყაზარმებში ხომ არა ვართ... ამასთან, „არსენალი“ მკითხველთა დიდი ნაწილი სულაც არ არის სამხედრო მოსამსახურე... საბედნიეროდ, ბევრი მოზარდია დაინტერესებული სამხედრო საქმიანობა და ჩვენი ჟურნალით, ვფიქრობთ, მათთვის საინტერესოც და საჭიროც უნდა იყოს ეს თემა...

ჭანსაყმელი და აქსესუარები

მოხდენითად ჩავმა ვის არ უყვარს, მაგრამ რა არის ამ დროს მთავარი? რა თქმა უნდა, ხარისხიანი სამოსი, თან, სასურველია, ძვირი არ დაჯდეს ეს „მოღური სიამოვნება“. არ არის აუცილებელი, „მყვირალა“ ბრენდების ტანსაცმელს, ფეხსაცმელსა და აქსესუარებს დახარბდე. ამის გარეშე შეიძლება თანამედროვედ გამოიყურებოდე. არსებობს რამდენიმე წესი, როგორ გახდე გტამურული, ანუ მთავარი გემოვნებაა. მთავარი წესი ფერების სწორად შერჩევაა, შემდეგ – სწორი სტილი, მესამე – სწორად შერჩეული აქსესუარები. მოდი, წინდებით დავიწყეთ...

არ არსებობს მამაკაცი, რომელსაც ერთხელ მაინც არ დაუსუამს თუნი თუვისთვის კითხვა: „ამ შარვალთან რომელი წინდა ჩვიცვა?“ ბოდი, ერთად დაგეგმევეტოთ ეს და სხვა ძედი „წერილმანი“ საკითხი. ზოგი იტყვის, წინდა ეს ისეთი წერილმანია, რომელზეც არ ღირს ყურადღების გამახვილებაო... ბანალურია. გიყვარს, როცა ზიხარ და ფეხი ფეხზე გაქვს გადადებული? სწორედ ამ დროს გამოჩნდება შენი გემოვნება. თუ მოდურ, საქმიან სტილის კოსტიუმს შევირალა ფერის ან ნახატებიანი, ან წარწერებიანი წინდა „აგვირგვინებს“, წასულია შენი საქმე! წარწერიანი წინ-

ოლოდ და მხოლოდ ზაფხულში უნდა ატარო, თანაც, სასურველია, ბოტასთან ან ღია ფერის ფეხსაცმელთან. თუ, ძირითადად, სპორტული სტილით იცვამ, მაშინ შეგიძლია თამამად ატარო წარწერებიანი წინდებიც.

და კიდევ ერთხელ ფერზე... ამბობენ: შუე წინდას რაციონალური ადამიანები ატარებენო...

ყავისფერსა და ნაცრისფერს – კონსერვატორებიო...

თუთრ წინდებს სპორტსმენები აღმურთებენ...

შინდისფერსა და წითელს შვიდი მამაკაცები ირჩევენ...

შევაწე წინდა ალტრუსტიკების ამორეშებაა, ხოლო ცისფერი – რომანტიკოსების და კიდევ... პრინციპში, გვენი აქ რა მოსატანია...

აი, რაც შეეება ფორთოხლისფერ ან ალისფერ წინდას, ალბათ დალტინიკები თუ დახარბდებიან მხოლოდ...

ეს, რა თქმა უნდა, ზოგადი რჩეუბაა... სხვა დანარჩენი შენს გემოვნებაზეა დამოკიდებული.

და მხოლოდ იმ შემთხვევაშია მისაღები, თუ სპორტულ ფორმაში ხარ წინდების ფერი აუცილებელია, შარვლის და ფეხსაცმლის საერთო ტონს უამებოდეს, მაგრამ ზუსტად იმ ფერის არ უნდა იყოს (ერთადერთი გამონაკლისია შუე შარვალთან შვიი წინდა). რაც შეეება თუთრ წინდას, იგი მხ-

არსენალის ღრვი

საათი უმთავრესი აქსესუარია, რომელიც შეიძლება მამაკაცმა ატაროს. არ დაინანო თანა ისეთი საათის შესაძენად, რომელიც შეფუთვება შენი ცხოვრების წესს, ხასიათსა და ადგილს საზოგადოებაში. თუკი შენს კოლექციაცაში ერთზე მეტი საათი მოიძებნება, ამას რა ჯობს, თამბაქდ შეგიძლია ჩატყულობას შეუხამო იგი: შეუსამაჯურიანი ან ღვედიანი — შუა ფეხსაცმელსა და შუა ქამარს, ყვესეფურსამაჯურიანი ან ღვედიანი — ყვესეფურ ფეხსაცმელსა და ქამარს, ვერცხლისფურსამაჯურიანი — სამოსის ნებისმიერ თანწლობას.

მაგრამ როგორი უნდა იყოს საათი? რა თქმა უნდა, საიმელო, გამძლე, ზუსტი და გამოწუნებიანი, შენთვის მისაღებე დიზაინით. თანამედროვე მამაკაცს ღვეჯანღველი ცხოვრების წრად რიტმში აუცილებლად სჭირდება მაჯის საათი, რათა დროის პულსს მუდმივად გონიბოდეს. ნუ მიბაძაჟეთ იმათ, ვინც დროს მობიღური ტელეფონით იგებს... ამისთვის კაცობრიობამ ისეთი ნივთი გამოიფინა, რომელიც თადე დროის ჯარდა, იმასაც აწუნებს, თუ რა გამოწუნებისა და ხასიათისაა მისი მულობელი. საათი განსაზღვრავს მამაკაცის სტილს და შეუძლია ბევრი რამ თქვას მის ბუნებაზე.

სასურველია, გკონღვთ რამღვნიმე საათი. ერთი ყოველღვიური მოხმარებისთვის, მეორე — აქტიური დასვენებისთვის, მესამე — წვეულებებზე თავის მოსაწონებლად. რა თქმა უნდა, ჯობს, შევიცარიული ბრენდისა იყოს, თუკი შედარებით იაფე ფასიან

იაპონელებმა ბევრი უცნაური „საათი“ შექმნეს, ზოგიერთი დროს უკვე ვეღარ აჩვენებს...

საათებშიც შეიძლება მოხენილის არევე (ისინი ზომ უმთავრესად პოპულარული ბრენდების მიმსჯეუსებულად მხადღება), თუკი რაცა რაცა შევიცარიული ქრონოგრაფუს მოირავებთ ხელზე, თავს ბევრად უკეთ და თადეაჯერებულად იგრინობოთ...

არსებობს რამღვნიმე სახის მაჯის საათი — მექანიკური, კვარცისა და ელექტროტაბლიოანი. საათები იყოფა ასევე სამაჯურების სახეობებითაც — ლითონის, ტყევისა და პლასტმასისამაჯურიანებად. შეიძლება ბევრმა თქვას, რომ რომელიმე მათგანი განსაკუთრე-

ბულად პრესტიჟულია... არ ენღვთ ასეთ ხმებს. ყველაფერს თავისი ადგილი და მნიშენღვლობა აქვს... აბა, წარმოიდგინეთ ძირიფასი, ტყევისსამაჯურიანი „პრევეტი“ ან „ტიზო“ რაფტინვის ნუმი, ნიჩაბს იჩაღვუქობო მაჯაზე როგორი სანახავი ჰქნება... აბადა, სპორტული მანქანისა და ცნობილი კუტურის პიჯაკთან ერთად მშენიერ ანსამღლს ქნის... „არსენალის“ ახალ რურბიკაში მომღვენი ნომრებიდან სხვადასხვა სახის საათების მახასიათებლებს შემოგთავაზებთ, იქნებ თქვენს საათიც იპოვოთ!

თხელი საკოლიზიო პისტოლეტი გულულად საბარებლად WALTHER PPS

ხელში სათამაშო პისტოლეტით ზის.
მაგრამ გასროლას მჭახე ხმა აქვს

„არსენალს“ საშუალება მიეცა, გამოეცადა უახლესი გერმანული პისტოლეტი, რომელიც მსოფლიო საიარაღო საზოგადოებამ სულ რაღაც ორი წლის წინ პირველად იხილა.

ეს არის ცნობილი გერმანული საიარაღო კომპანია Carl Walther-ის ერთ-ერთი ბოლო ნამუშევარი — PPS-ი, რომელიც იმიფრება, როგორც „თხელი (პატრია) საპოლიციო პისტოლეტი“.

ახალი PPS-ი იქცა ლეგენდარული Walther PPK-ს ერთგვარ თანამედროვე შემცველად, რადგან PPK-ს კომპანია 75 წელზე მეტხანს აწარმოებდა.

ისევე როგორც PPK-ა, PPS-ი გამოირჩევა კომპაქტურობითა და განსაკუთრებით მცირე სიგანით — მხოლოდ 23 მმ. ამხე თხელი პისტოლეტი, ალბათ მხოლოდ საბჭოთა პისტოლეტი ПСМ-ია, რომლის სი-

6, 7 და 8 ვაზნის
ტყეადობის მჭიდეზიანი
PPS-ები

75 წლის „მოხუცი“
PPK და 2 წლის „მჭიდი“ PPS

განე მხოლოდ 18 მმ-ია, მაგრამ აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ გერმანული PPS-ი 9 მმ ტყეეებს ისერის, ხოლო საბჭოთა ПСМ-ი კი 5,45 მმ-იანებს.

ეტყობა, Walther PPS-თან უფრო უკარაზი იქნებოდა თანამედროვე Glock-26-ის შედარება, რომელიც ასევე კომპაქტურ პისტოლეტთა კლასს განეკუთვნება და მალეულად სატარებლადაა გათვლილი.

არსებობს PPS-ის სამი ვარიანტი, რომლებიც ერთმანეთისგან მხოლოდ მჭიადის ტყეადობით (6,7 და 8 ვაზნა) გამოირჩევა.

„არსენალის“ გამოცდილ PPS-ს, 7- ვაზნაანი მჭიდი ჰქონდა, მაგრამ, ეტყობა, 8-ვაზნაანი უფრო მოსახერხებელი იქნებოდა, რადგან გრძელ მჭიდეზე ხელის მტკვანი უკეთ „ჯდება“. ადვილი წარმოსადგენია, რამდენად მოუხერხებელი იქნება 6-ვაზნაან-მჭიადიანი PPS-ის სროლა.

Glock-26 და
Walther PPS

ჩვენი დონი: Walter PPS-ს
ორმაგი მოქმედების საცემ-
სასხლეტი მექანიზმი აქვს.
პისტოლეტის სიგრძე 160 მმ-
ია, ლულის სიგრძე 81 მმ.
მჭიდში ჩადის 9X1988 Para
ტაპის 6,7 ან 8 ცალი ვაზნა.

თუ არ ჩეთვლით ამ არცთუ უძნებ-
ნელო შენიშვნას, სხვა მხრე PPS-ის დამ-
ბნელები სწორედ პრობლემას არ წარმოად-
ენს. პისტოლეტი თხელია და ადვილად
შეიღება მისი მალულად ტარება.

ერთი ფაა, როდესაც სროლის უშუშო
შეღებარ, მოულოდნელად ვაზნები თვდება,
რაც გასაუგებია, — 15-ვაზნიანი Jericho-ს
თუ 16-ვაზნიანი HS9-ს სროლის შექმდე
PPS-ის 7 ვაზნა მართლაც რომ ძალიან
ცოტაა...

PPS-ი Glock-26-თან
შედარებითაც უფრო თხელია

PPS-ის არასრული დაშლა

თუცა ისიც არ უნდა დაგვიწყდეს,
რომ PPS-ი, ისევე როგორც სხვა კომპაქ-
ტური საპოლიციო პისტოლეტები, ერთ-
გვარ მყოფე იარაღს წარმოადგენს და ისი-
ნი „უკანასკნელი თვდაცვის საშუალებ-
აა“, რისთვისაც 6-7 გასროლა საკ-
მარისზე მეტია.

კომპაქტური Walther PPS-ი იმ პრო-
ფესიონალების იარაღია, რომლებიც ზო-
გაერთი დილექტანტებით 15-ვაზნიან
უზარმაზარ პისტოლეტებს ყველას დასან-
ახავად ქაპარში გაატყობილს არ
დაათოფენ...

ირაკლი ალადავილი

ISSN 1547-5064

179/42
b

Walther PPS